KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI : 697

Dadaloğlu

Doç. Dr. Saim Sakaoğlu

TÜRK BÜYÜKLERİ DİZİSİ : 23

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI YAYINLARI : 697

DADALOĞLU

Doç. Dr. Saim SAKAOĞLU

TÜRK BÜYÜKLERİ DİZİSİ : 23

Kapak Düzeni : Saim ONAN

Onay : 15.10.1986 tarih ve 928.1-3801 sayı.
Birinci baskı, Aralık 1986.
Baskı sayısı : 10.000
Ayyıldız Matbaası A.Ş. - ANKARA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 5

BİRİNCİ BÖLÜM
HAYATI 9

1. Mensup Olduğu Boy 9
2. Babası 14
3. Annesi 15
4. Doğum Tarihi 16
5. Okur - Yazarlığı 17
6. Adı ve Mahlası 19
7. İşi 24
8. Yakın çevresi 25
9. Ölümü 26

İKİNCİ BÖLÜM
ŞİİRLERİ 28

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
SANATI 41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
HİKÂYELERİ 51

1. Avşarların Tecirli ve Ceritlilerle Kavgası 54

2. Dadalı Bey 56
3. Avşarların Cadıoğlu'nun Askerleriyle Kavgası 57

BEŞİNCİ BÖLÜM
ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER 62

1. SEVDA ŞİİRLERİ / Avşar İçinde Bir Güzel Gördüm 63
2. YURT GÜZELLEMELERİ / Sende Bir Gümanım Var Çiçek Dağı 81
3. KAVGA ŞİİRLERİ / Ferman Padişahın Dağlar Bizimdir 103
4. DİĞER ŞİİRLERİ / Yağız Atlı Nice Kullar İnilir 119

İNDEKSLER

1. Şiir İndeksi 129
2. Şahıs Adları İndeksi 133
3. Yer, Boy, Oba, vs. Adları İndeksi 135

SÖZLÜK 141

BİBLİYOGRAFYA 155

ÖNSÖZ

Dadaloğlu; Kayseri Kahramanmaraş - Adana üçgeni içinde yaşamış, Torosların gür sesi Karacaoğlan kadar güçlü bir saz şairimizdir. Ancak, biz onu bir yönüyle tanımak zorunda bırakıldığımız için, hemen daima çekinerek yaklaşmışızdır. Onunla ilgili bütün kitaplar, Dadaloğlu'nun şiir gücünü değil, haklı veya haksız, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı koymasını ön plana almışlardır. Böyle olunca da, ortaya peşin hükümlerle hazırlanmış eserler konulmuştur. Bu kitap, bu yanlış hükmü değiştirmek, Dadaloğlu'nun bir "âsi" değil, gönlü obasının güzellerinin sevgisiyle dolu bir saz şairi olduğunu göstermek gibi güzel bir düşünceyle hazırlanmıştır.

Yazarlarımız, nedense Dadaloğlu için, "âsi" tipini uygun görürken, âdeta "yol kesici", "baç alıcı" tipine benzer görünüşler vermeyi de ihmal etmemişlerdir. Onun, güzele ve tabiata ait duyguları daima ikinci plana itilmiş, kavga şiirleri her dem taze tutulmaya çalışılmıştır. "Severim kır atı bir de güzeli" şiiri, bu baskılardan kurtulabilen tek şiiridir.

Bu çalışmada, evvelki kaynaklardan bilgi ve şiir aktaran makaleler dışında, Dadaloğlu ile ilgili bütün yayınların gözden geçirilmesine dikkat edilmiştir. Birden fazla baskısı olan kitapların ise değişik tarihli baskılarına yer verilmiştir. Makalelerden, en eski olanları, fazla bilgi ver-

meseler bile ilk şiir örneklerini verdikleri için, mutlaka görülmüştür. Bu arada şunu açıklıkla ifade edelim ki, bazı araştırıcılar, evvelki kaynakların hepsini görmedikleri için, şiirlerin alındığı yerleri verirken yanlışlıklara yol açmışlardır. Bizim çalışmamız sırasında kullandığımız mukayese cetveli, her şiirin ilk defa hangi kaynakta, daha sonra nerelerde yer aldığını açıkça ortaya koyuverdiği için, filân yazarın, "ilk defa .... tarafından yayımlanmıştır" demesinin yanlış olduğu derhal ortaya çıkıvermiştir. Bu durum, o yazarın diğer kaynakları görmediğini de ortaya koyması bakımından oldukça ilgi çekici olmuştur.

Şiirleri şekil açısından devamlılık göstermeyen şairlerimizin başında Dadaloğlu gelmektedir. İlgili bölümde de görüleceği üzere, onun bir hanesi, bazen bir şiiri bütünüyle değişik şekillere girebilmekte, hangisinin aslî olduğunu tespit etmemizde güçlük yaratmaktadır. Tespiti daha eski olan bir şiirdeki Arapça bir kelimenin yerini Türkçesine bırakmasını, nakledicilerin şiire müdahalesi olarak kabul edebiliriz; ancak aynı durumun tersi söz konusu olunca, söyleyecek tek sözümüz kalıyor; o da evvelce sadeleştirilen mısraların, onları aslî şekilleriyle nakleden bazı kişilerde o şekilleriyle yaşamaya devam etmesidir.

Onun şiirlerinin pek çok eski ve yeni saz şairinin şiirleriyle karıştığı bir gerçektir. Biz, böyle şiirlere çeşitli açılardan yaklaşarak ona ait olduklarına inandıklarımızı örnekler bölümüne alma yoluna gittik.

Bu kitabın hazırlanması sırasında, bilhassa bütün şiirlerin topluca görülmesi açısından Ahmet Z. Özdemir'in 1985 yılında yayımladığı kitabının yardımı olmuştur. Yer yer tenkit ettiğimiz bu eseri burada anmayı bir vazife sayıyorum. Ancak, şiirlerin altında verdiğimiz kaynaklar

listesinin incelenmesinden de anlaşılacağı üzere, bazı kitaplar, büyük ölçüde daha evvelki bilgilerden ve örneklerden, "intihal" derecesinde faydalanma yoluna gitmişlerdir. Bazı kitap sahipleri ise, evvelki yazarların bütün ikazlarına rağmen Dadaloğlu'nu, hikâye tasnif eden bir şair olarak göstermeye devam etmişlerdir.

Kültür ve Turizm Bakanlığının, bu gönül adamı saz şairimize sahip çıkması bizi son derece sevindirmiştir. Kitabın hazırlanmasında yardımlarını gördüğüm herkese teşekkürlerimi sunarım.

Erzurum 1986

Doç. Dr. Saim SAKAOĞLU

BİRİNCİ BÖLÜM

HAYATI

1. Mensup olduğu boy, 2. Babası, 3. Annesi, 4. Doğum tarihi, 5. Okur - yazarlığı, 6. Adı ve mahlası, 7. İşi, 8. Yakın çevresi, 9. Ölümü

Dadaloğlu'nun hayatı hakkında bilebildiklerimizin hemen hepsi tahminlere dayanmaktadır. Şiirlerindeki bazı ipuçları onun hayatı hakkında küçük bilgiler vermekte, onu tanımamıza yardımcı olmaktadır. Dadaloğlu gibi, ömrü konup göçmekle geçmiş bir şairin hayatının birtakım bilinmezlerle dolu olmasını tabiî karşılıyoruz.

1. MENSUP OLDUĞU BOY :

Dadaloğlu, Oğuzlar (Türkmenler)'ın yirmi dört boyundan biri olan Avşar (Afşar) boyuna mensuptur. Avşar boyunun atası, yirmi dört Oğuz boyundan olan Kızık, Beydili ve Karkın boylarının ataları ile kardeş olup Bozoklardan olan Yıldız Han'a bağlanmaktadır.

Avşarlar, tarihimizde devamlı rol oynamış büyük bir boy olup hükümdar çıkarmış beş boydan biri olarak bilinir. Selçuklular devrinde faaliyetleri ile kaynaklarda geniş ölçüde yer alan üç dört boydan biri de Avşarlardır. 16. yüzyılda, Anadolu'da, Kayı boyundan sonra, en fazla yer adına sahip bir boydur. Bu nokta, bu boyun, Anado-

lu'nun fetih ve iskânında da mühim rol oynamış boylardan biri olduğunu ifade eder. Avşarlar, 16. yüzyılda Akkoyunlu faaliyetlerine de katılırlar. Bunun sonucu olarak Avşarlar'dan bir bölüğü İran'a gider. Safavî devletinin kurulmasından sonra pek çok Avşar topluluğunun İran'a göç etmesi, orada da kuvvetli bir Avşar varlığını meydana getirir. Bu Avşarlar'a mensup olanlardan Nadir Şah, kazandığı başarılardan sonra Safavî hâkimiyetinin yerine geçer. Anadolu'daki Avşarlar ise 16. yüzyıldan itibaren çeşitli bölgelere yerleşmeye başlamışlardır. 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar göçebe hayatı yaşayan Avşarlar, daha çok Kayseri'nin Pınarbaşı, Sarız ve Tomarza ilçelerine yerleşmişlerdir (Sümer 293-294).

Günümüzde Anadolu'da yaşayan Avşarlar; Karaşeyhli, Kocanallı/Kocahallı, Haliloğlu/Halloğlu, Kara Recep (Arap Hasanlar, Hacı Mustafa, İbrahim Beğ), Cingözoğlu, Halilpaşa Oğlu, Torun, Deller/Deliler, Türkmen Aliler/Türkmenliler olmak üzere dokuz obaya ayrılmışlardır (Sümer 282-283; Özdemir 347-352). Adana'nın Tufanbeyli ilçesine bağlı üç köyümüzde de Avşarlar'ın yaşadığı bilinmektedir.

Dadaloğlu'nun Avşar boyundan olmasının açık izlerini kendi şiirlerinde bulabilmekteyiz.

Aslımı sorarsan Avşar soyundan,
Ayrı düştüm aşiretten, beyimden,
Pınarbaşı'ndan da beş yüz evinen
Çıkıp da cana kıyanlardanım (efendim).
(Özdemir 237, Sakaoğlu nr. 25)

Birinci mısrada geçen "Avşar soyu" ifadesi şiire sonradan konulmuş olabilir. 1972 yılında, Kadirli'de derlenen benzer bir şiirde bu hanenin yerini aşağıdaki hane almıştır :

Bineydim de gö gırımın üsdüne,
Çekeydim de yan gılıcı desdime,
Gafil varmazıdım da düşman üsdüne,
Hazır ol vagdına diyenlerdenim (efendim).
(Güver 74)

Bu şiirin iki ayrı kaynaktaki diğer haneleri büyük ölçüde benzerlik göstermektedir. Dadaloğlu'nun şiirleri vaktinde yazıya geçirilemediği için tabiî olarak büyük ölçüde değişikliğe uğramıştır.

Ancak, onun Avşar boyundan olduğunu gösterecek mısraların tamamının değiştirilebileceğini düşünmek mümkün değildir; ama ona ait şiirlerin başka şairlerin adına bağlanması her zaman için mümkündür. Aşağıdaki hane ile başlayan koşmanın Cingözoğlu Âşık Seyit Osman'a ait olarak yeniden yayımlanması bunun güzel bir örneğidir (Elçin 257-258). Diğer mısralara yer veren şiirlerin ise ona ait olduğu hususunda herhangi bir tereddüde yer yoktur kanaatindeyiz,

Ilgıt ılgıt bir yel esti Urum'dan,
Duydum, hali perişandır Avşar'ın.
Gam kasavet kalkmaz olur serimden,
Döndü gurbet ele yolu Avşar'ın.
(Özdemir 217)

Gider oldum Avşar ili yoluna.
(Özdemir 264, Sakaoğlu nr. 55)

Der Dadal'ım, Avşar aslın bilirdi.
(Özdemir 239)

Ellerin serdarı Avşar nic'oldu?
(Özdemir 231)

Zaten şiirlerindeki hâdiseler onun Avşar boyundan olduğunu göstermeye yetmektedir. Ali Rıza Yalman, Da-

daloğlu için, "Aladağ'ın Karahacılı ismindeki Türkmen aşiretine bağlı Hocalı obası arasında doğmuş ve hayatını göçebelikle geçirmiştir" demektedir (Yalkın/Emir II, 53). Buradan faydalanan kaynaklar onu Karahacılı Türkmen aşiretine bağlamaya devam etmişlerdir.

Avşarlar'ın imparatorluk idaresine karşı isyan sayılabilecek pek çok hareketi olmuştur; ayrıca vergi hususunda da üzerlerine düşeni yapmaya yanaşmamışlardır. Bu arada Orta Anadolu'da iskân edilmek istenilen göçmenlere, başta Uzun Yayla olmak üzere Avşarlar'ın yaz aylarında konakladığı yerlerin verilmesi, aradaki soğukluğu iyice artırmıştır.

Avşarlar eskiden beri imparatorluğun başına problem olan birkaç boydan biri olarak bilinmektedir. Konusu Avşarlar olan pek çok hüküm gönderilmiş ve onların cezalandırılması istenilmiştir. Bunların bir iki örneğini aşağıya alıyoruz.

1. Avcı Cemâati ile Avşarların Eşkıyalıklarına Dair Maraş Beylerbeyisi Rişvanzâde Süleyman Paşa'ya Hüküm ki!

Sen ki mîr-i mîrân-ı mümâileyhsin Avcı Türkmanı demekle ma'rûf yetmiş seksen mikdârı Türkman evi havza-i hükûmetin olan Maraş tarafından zuhur ve Bozok sancağı muzâfâtından Aktağ kazasına gelib onda olan erbâb-ı timarın bazı harab kariyyelerine yerleşib tavattun ve Avşar eşkıyası bahânesiyle ... ihbâr olunmağla zikr olunan Avcı Türkmanı'nın derûnuna ihtifâ eden üç nefer Avşar şakıyleri...

(Sen ki adı geçen beylerbeyisin, Avcı Türkmanı diye bilinen yetmiş seksen kadar Türkmen evi, hükûmetin idaresi altında bulunan Maraş tarafından ortaya çıkan ve Bozok Sancağına bağlı Aktağ kazasına gelip orada olan timar

sahiplerinin bazı yıkılmış köylerine yerleşip oraları mesken edinen ve Avşar eşkıyası bahanesiyle ... ihbar olunmakla adı geçen Avcı Türkmanı'nın içine gizlenen üç Avşar eşkıyası...)

Fi evâhiri za 1147 / Zilkade sonu 1735
(Altınay 200 - 201)

2. Recebli Avşar Cemaati Ricâlinden Çoğunun İdam Edilmelerine Dair

Haremeyn-i Şerefeyn evkâf-ı mukattaâtından Pehlivanlı aşireti ve sâir aşâir ve kabâilin zâbitân ve boy beğleri ve torunları ile ihtiyarlarına hüküm ki!

Bundan akdem Rakka iskânından hurûc ile gezdikleri yerlerde katli nüfûs ve kat tarik ve nehb-i emvâle cesâret ve bilâd ve ibâda ale'd-devam isâl-i cevr ü hasâret eden Recebli Avşarı'nın fesâd ve şekâvetleri yevmen feyevmes ziyâde olub salâhî halleri ve irtikâb ettikleri mel'anetlerden katl ü idâmları vâcib olmağla...

(Haremeyn-i Şerefeyn 'Mekke'deki Ka'be ve Medine' deki Ravzai mutahhara' evkâfından Pehlivanlı aşireti ile diğer aşiretler ve kabilelerin zabitleri ve boy beyleri ve torunları ve ihtiyarlarına hüküm ki!

Bundan evvel Rakka iskânından kaçan ve gezdikleri yerlerde insanları öldürmeye ve yolları kesmeye ve malları yağmalamaya cesaret eden ve şehir ve insanlara devamlı olarak zarar verip zulmeden Recepli Avşarı'nın fesat ve eşkıyalığı günden güne artmakta olup hallerinde düzelme ve işledikleri kötülüklerden tövbe ve vazgeçme görülmediği bir bakımdan mümkün olmayıp ileri gelenlerinin öldürülmeleri ve idam edilmeleri vacip olmakla...)

Fi evâhiri s 1155 / Safer sonu 1743
(Altınay 209 - 210)

2. BABASI :

Dadaloğlu'nun babası hakkında bilebildiklerimiz, Menemencioğlu Ahmed Bey'in kendi aşiretine dair yazdığı bir tarihteki birkaç satırda kesinlik kazanmaktadır. Bilinen tek nüshası 1940 yılında, merhum Taha Toros'ta bulunan bu yazmada, Gör Boy Beyi'nin oğlu Osman Bey'in 1190 yılında halkın haksız şikâyeti ve hatta rüşvetle Adana Valisi bulunan Çelik Mehmed Paşa tarafından genç yaşta idam olunduğu bildirilmekte ve "Dadaloğlu Musa" namındaki şairin söylediği ağıt da ilave edilmektedir (Toros 4-5).

Taha Toros'a göre, 1190/1776-1777'de hayatta olan Dadaloğlu Musa adlı bir şair, idam olunan Osman Bey'in bağışlanmasını dile getiren bir şiir söylemiştir. Bu husus, yukarıda andığımız "Menemenci Tarihi'nde şu şekilde yer almaktadır :

"Ol vakt Türkmen şuârâsından Dadaloğlu nam kimesnenin merhumun vefatı hakkında söylediği mersiye gerçi vezn-i mevzûn ve kavâid-i şi'riyye cihetiyle tahrire şâyân bir şey değil ise de ol vaktın iktizâsınca bu makûle sözler rikkatengiz olub makbûl ve revaç olduğuna ve elyevm dahi yâdigâr-ı eslâf bulunduğuna binâen tesbît ve tahrîrine ibtidâr kılındı." (Toros 5).

Şiirinde "Kul Musa" adını kullanan şairimizin bu şiiri Çelik Paşa'nın eline ulaşmış veya gitmiş midir, bilemiyoruz. Ancak, şiirin üç yerinde, "Boz Osman'ı öldürme" demesine bakılırsa, şiirin Paşa'nın eline ulaştırılmış olması düşünülebilir.

Şiir dört haneden meydana gelmekte olup bazı kusurları açıkça görülmektedir :

Sana derim sana ey Çelik Paşa,
Aman verdim, Boz Osman'ı öldürme.
Şâd eyleyib nice düşmanlarını
Ara yerde acı haber bildirme.

Arap ata binip oflaz sallanan,
Demir zırhlar giyip taşlar urunan,
Düşmanına çatal matal görünen,
Şahin yıllı Boz Osman'ı öldürme.

Ağan Arslanlar gibi göğüs gerdi oturdu,
Hangi hizmetinde kusur getirdi,
Çok yükseklere omuz verdi götürdü,
Serdar yüklü Boz Osman'ı öldürme.

Budur sana Kul Musa'nın sözleri,
Güne değdi günden nazik yüzleri,
Zemheri ettin ilkbaharda yazları,
Yeni açılmış tomur gülü soldurma.
(Toros 5-6)

Dadaloğlu'nun şiirlerinde babası Kul Musa'nın adına rastlanılmamaktadır; ancak, Çukurova'nın yaşlılarından bilgiler derleyen Taha Toros'un bazı tespitleri bu adı doğrulamaktadır. Toros'un, "Kızıldağ'da 110 yaşında Hacı Dede, bir düğünde Âşık Musa oğlu Dadaloğlu Veli'yi gördüğünü" söylediğini kaydettiğine bakılırsa, Çelik Paşa'ya şiir yazan "Kul Musa", Dadaloğlu'nun babasıdır (Toros 5). Yine Toros'un tespit ettiği, "Dadaloğlu" lakaplı iki ailenin şairimizle ilgisinin olması zayıf bir ihtimaldir (Toros 7).

3. ANNESİ :

Dadaloğlu bir şiirinde,

Kabaktepe asıl yurdum,
Nadir Şah'tan gelir soyum,
Kocanallı büyük dayım,
Avşarlıktan çıktı m'ola?
(Özdemir 155, Sakaoğlu nr. 38)

demektedir. Buradan anladığımıza göre onun soyu, bir ara İran'da iş başında bulunan Nadir Şah'a (1733-1747) kadar uzanmaktadır. Yine bu haneden elde ettiğimiz bilgiye göre, annesi, Avşarlar'ın belli başlı dokuz obasından biri olan Kocahallı/Kocanallı obasına mensuptur. "Büyük dayısı"nın bu obaya mensup olması, annesinin de aynı obaya mensup olmasını gerektirmektedir. Ancak, "büyük dayısı"nın, kaçıncı göbekten dayısı olduğunu tesbit etmek mümkün değildir.

Dadaloğlu'nu "m'ola" redifli üç şiirinden (Özdemir 154-155, 250-251, 252-253, bizde nr. 38, 20) benzerlik gösteren ilk ikisi arasındaki en mühim fark, ikincisinde yukarıdaki hanenin bulunmamasıdır. Bu hanenin ilavesi, Dadaloğlu hakkında bazı hükümlere ulaşmamızı sağlayacağı gibi, bizi yanıltıcı bir yola sokabileceği de unutulmamalıdır.

4. DOĞUM TARİHİ :

Dadaloğlu'nun doğum tarihi bilinmemektedir. Ancak çeşitli kaynaklar ona bir doğum tarihi biçmekte, âdeta onu bir tarihe oturtmaya çalışmaktadır.

Taha Toros, Toprakkale yakınındaki Mustafabeyli halkından Battal adlı, 75 yaşlarındaki bir "halk şairi"nin Dadaloğlu için, h. 1205 yılında doğduğunu kendisine anlattığını nakleder (Toros 10). Bu tarihin küçük bir dilimi ise 1791 yılının karşılığıdır. Ama bunu ancak tahminî bir tarih olarak kabul edebiliriz; zira gerçekle olan ilgisi büyük ölçüde şüphelidir. İslâm Ansiklopedisi'nin İngilizce versiyonu ise Dadaloğlu maddesine de yer verdiği ikinci baskısında bu tarihi (1790?) şeklinde göstermiştir (The Encyclopaedia of Islam / New edition, 2/95). Yurdumuzda yayımlanan kitaplarda ise doğum tarihi olarak hemen daima 1785 kabul edilivermiştir. (Öztelli/Köroğlu ve Dadal-

oğlu 11; Işık 76; Kutsi 7; Pehlivan 9; vs.) Onun doğum tarihini 1765 olarak gösteren kaynaklar da vardır. (Paşabeyoğlu 46). Şairimiz hakkında büyük ölçüde derlemeye dayanan son eseri yayımlayan Ahmet Z. Özdemir ise, Türkmen kocalarının Dadaloğlu için 1785 ve 1790 yıllarını doğum tarihi olarak söylediklerini ifade ettikten sonra, kendisi 1785 yılını "kanaati" olarak kabul etmektedir (Özdemir 95).

Kanaatimizce bu tarihlerin hepsi birer tahmin, birer yakıştırmadan ibarettir. Günümüzde bile pek çok göçer çocuğunun nüfusa kaydedilmediği veya yıllar sonra kaydedildiği düşünülürse, böyle bir tarih vermek son derece hatalıdır. Onun için, söyleyebileceğimiz en güzel doğum tarihi ifadesi, "18. yüzyılın son çeyreği" olmalıdır.

Kızıldağlı Hacı Dede'nin bir düğünde Dadaloğlu'nu görmesi, şairimizin yaşı için sadece bir tahminde bulunmamıza yardımcı olabilir (Toros 5). Yine Toros'a göre, 1865 yılında ihtiyarlık halini hatırlayanların olduğu düşünülürse (Toros 11), Dadaloğlu'nun doğum tarihi olarak yukarıdaki ifademizi uygun olarak kabul etmek gerekecektir.

5. OKUR - YAZARLIĞI :

Dadaloğlu, şair bir babanın oğlu olduğu için çevresindeki gençlere göre biraz daha şanslı olmalıdır. Mısralarında onun tahsili hakkında herhangi bir ipucu bulunmamaktadır. Ancak, bir şiirinin ilk hanesindeki ifade, âdeta onun bir hocasının olduğu düşüncesini uyandırmaktadır.

Avşar elinden sökün eyledim,
Şam'da Kul Yusuf'u görmeğe geldim.
Ziyaret ettim Şâm-ı Şerif'i,
Ustam divânına durmağa geldim.

(Toros 33, Kutsi 142-43, Özdemir 273, Sakaoğlu nr. 57)

Mısrada zikredilen "usta", ona okuyup yazmayı öğreten bir 'hoca" mı, yoksa intisap ettiği bir 'mürşid" midir, bilemiyoruz. Şam gibi oldukça uzak bir merkeze "okur-yazar" olmak için gidilemeyeceği ise açıktır. Bir göçerin bir "mürşid"e intisap etmesi pek de akla yatkın bir yol değildir. O halde Dadaloğlu'nun "ustam" dediği Kul Yusuf kimdir ve onun hangi açıdan ustası olmaktadır?

Özdemir, yukarıdaki hanede adı geçen Kul Yusuf ile, pek çok kaynakta yer alan bir atışmanın ikinci âşığı olan Yusuf'u ki Dadaloğlu "Yusuf Emmi" demektedir, aynı kişi olarak kabul etmektedir (Özdemir 115). Bu görüşe kısmen katılıyoruz; çünkü, Toros bu atışmanın kahramanı olan Yusuf için, "Çukurova'da en maruf halk şairi" ifadesini kullanmaktadır (Toros 20). On beş yaşındaki Dadaloğlu'nun (Toros 20; Özdemir 323) atıştığı bu "Yusuf Emmi"nin yanına ne zaman gidip de "ustam" dediği başlıbaşına bir sorudur.

Ancak, şiirin ikinci ve üçüncü hanelerinde yer alan bazı sorular, şiire bir atışma havası vermektedir :

Suyu suya köprü kurdu kim geçti
Bu suali Yusuf'a sormaya geldim

*
**

Bir şar gördüm üç yüz altmış kapılı
Kimin açıp kimin vurmaya geldim

Bu sorular, iki Yusuf arasında bir bağ kurmamıza yardımcı olabilir kanaatindeyim.

Dadaloğlu'nun şiirlerinde başka bir ipucu bulamadığımız için bu konu hakkında başka bir görüş ileri süremeyeceğiz. Sadece bir tahminde bulunacak ve onun Şam tarafına yapılan bir iskân göçü sırasında orada tanıdığı Kul Yu-

suf'u ziyaretiyle ilgili olarak bu şiiri söylediğini ileri süreceğiz.

Onun şiiri de, Arapça ve Farsça gibi, dilimize pek çok kelime vermiş dillerin istilasından son derece uzaktır. Bu husus da onun okur-yazarlığı ile yakından ilgilidir.

Ayrıca şiirlerinde yer verdiği şekil, kafiye çeşidi, vs. gibi hususlar da onun belli bir eğitim görmediğini göstermektedir.

Kısacası o, şanslı bir göçerin görebileceği bir eğitimi, yani büyüklerden elde edilebilecek bir eğitimi görmüştür.

6. ADI VE MAHLASI :

En eski temsilcisi olarak Karacaoğlan'ı kabul edebileceğimiz Çukurova saz şiiri geleneğinin güçlü temsilcilerinden biri olan Dadaloğlu'nun adını da kesinlikle tespit etmemiz oldukça güçtür. Onun adı, bazı araştırıcılarımıza göre "Veli"dir (Öztelli 1953/11, 1974/157; Kutsi 7, Pehlivan 11). Mevcut yayınların en eskilerinden biri olan **Halk Bilgisi Mecmuası**'ndaki kısa değerlendirmeye eklenen Ahmed Şükrü Bey (Esen)'in derlediği sekiz şiirden ilki şu hane ile başlamaktadır :

Büyük beylerden amanlı,
Erciyes başın dumanlı,
Veli'm der gönlüm gümanlı,
Binboğa'dır eşin Pirut.
(Esen 106)

Bu şiire daha sonraki yayımlarda sadece iki yerde rastlanılmaktadır. İsmail Habip (Sevük), 1932'de yayımlanan bir ders kitabında şiire aynen yer vermiştir (Sevük 379). Toros da, Dadaloğlu'nun adı bahsinde yukarıdaki haneyi aynen almıştır (Toros 9).

Ali Rıza Bey [Yalgın], **Cenupta Türkmen Oymakları** adlı eserinin 1933'te yayımlanan üçüncü cildinde, Dadaloğlu'nun adı ile ilgili şu kısa açıklamaya yer vermiştir :

"Binboğa'da görüştüğüm Cerit aşiretinden Çoban Hasan, Dadaloğlu'nun asıl isminin **Mustafa** veya **Veli** olduğunu, bunu ihtiyarlardan işitmiş bulunduğunu anlatmıştır." (**Türksözü** [Adana] gazetesinden Yalgın III, Emir/54).

Burada dikkati çeken husus, "Veli" adının kesin olmayıp "Mustafa" veya "Veli" şeklinde şüpheli bir ifadeyle verilmesidir. Dadaloğlu'nun adını daha başka şekillerde kabul eden Türkmen kocaları da vardır.

"Erzin'de halk şairi olup halk türkülerini toplayan saatçi Ahmet, Dadaloğlu'nun asıl isminin 'Ali' olduğunu söylemektedir." (Toros 9).

Buraya kadar tespit edilen adlar "Veli", "Mustafa" ve "Ali"dir; ancak son ikisi için sadece birer kaynağa karşılık "Veli" adı için oldukça güvenilir kaynaklarımız vardır.

İlk yayımlarda pek çok kaynak ad meselesine hiç dokunmamıştır. Yusuf Ziya Demirci[oğlu]'nin 1938'deki, Toros'un 1940'daki bazı tespitleri konumuza açıklık getirecek mahiyettedir.

Şairimizin adını mahlasıyla birlikte bir şiirinde ilk defa ortaya koyan Yusuf Ziya'dır.

Taha Toros'un saz şiiri araştırmaları sahasında Dadaloğlu'nu ciddi olarak ele aldığını kabul ettiğimiz eserinden iki yıl evvel yayımlanan **Anadolu Köylerinin Türküleri** eserinin muhtelif yerlerinde Dadaloğlu'nun şiirlerine yer verdiğini görüyoruz. s. 66-67, 97-98, 98-99, 99-100 ve 202. Bunlardan ikinci şiir yazar tarafından, "Dadal Oğlu Veli' den" başlığı ile verilmiş, sayfa altına düşülen bir notla da

şu açıklama getirilmiştir: "926 yılı Sivas'ın Şar Kışla'sından Sivri Alan köyünden Şatır Oğlu Âşık Veysel ve İbrahim'den yazılmıştır." Dadaloğlu'nun adını Veli olarak gösteren bu, 1926'da derlenip 1938'de yayımlanan beş hanelik şiiri aşağıya alıyoruz.

Dost dost diye hayaline yeldiğim,
Dost ise ayırmış özünü benden.
Çatık kaşı benlerini saydığım,
Dost ise çevirmiş yüzünü benden.

Hani dost uğruna can baş verenler,
Hasretin söylesin gözle görenler,
Şimdi bizden yüz çevirmiş yârenler,
Evel ki gitmezdi gözünü benden.

Gözüm yaşı döner mi sellere,
Bu ayrılık har düşürür güllere,
Evel aşna idim her bir hallere,
Şimdi saklıyor sözünü benden.

Sadık gerek dost yoluna suyuna,
Gönül kayıl Hak'dan gelen oyuna,
Besbelli ki oynayamam yayına,
Onun için kaldırmış nazını benden.

Her sabah naz ile gelip geçersin,
Doldurub da al badeler içersin,
Velim ider ak göğsünü açarsın,
Şimdi nakaplamış yüzünü benden.

(Demircioğlu 97-98, Özdemir 101)

İleride, şiirleri bahsinde üzerinde tekrar duracağımız bir meseleye, burada kısaca eğilmek istiyoruz. Bu şiir Dadaloğlu'nun mudur, yoksa başka bir Âşık Veli'ye mi aittir? Yakın zamana kadar hayatı bilinmeyenlerle dolu olan pek çok âşığı bizlere tanıtan İbrahim Aslanoğlu'nun

1984'te yayımlanan **Âşık Veli** adlı eserinde bu şiiri aynen bulabilmekteyiz. O da, şiiri İlhan Başgöz'ün **İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi**'nden almıştır (89-90). Şiirin dikkati çeken tarafı, bir göçer şairden çok **zümre** şairine ait olduğu havasını vermesidir. Biz, bu şiiri, Dadaloğlu'na değil, Âşık Veli'ye ait olarak kabul edecek, Demircioğlu'nun şiirin başına koyduğu ibareye de bağlı kalacağız. 1926'larda şiirleri söylenen, fakat kim olduğu fazlaca bilinmeyen bir Âşık Veli'nin şiirinin, iskân sebebiyle şiirleri geniş bir coğrafyaya yayılan Dadaloğlu adına bağlanarak, "Dadaloğlu Veli'den" şeklinde değerlendirilmesi bizim için güzel bir ipucu olabilir. Nitekim Veysel'den evvel, rivayet şeklinde de olsa pek çok Türkmen kocası, şairimizin adını "Veli" olarak söyleyeceklerdir. Bunların başlıcalarını Toros'ta bulabiliyoruz.

"Yine Kızıldağ'da 110 yaşında Hacı Dede bir düğünde Âşık Musa oğlu Dadaloğlu Veli'yi gördüğünü söylemiştir." (Toros 5).

"Çok kıymetli folklor hazinesine malik bulunan Avşar aşiretinden Pınarbaşı'nın Köyyeri köyünden Amber Ağa'ya göre Dadaloğlu, şimdiki Ceyhan kazasına yakın Altıgöz Bekirli köyündendir. Anası Avşar, babası Cerit aşiretindendir. Babasının adı Musa'dır, kendisinin adı Veli olup rumî 1211 yılında doğarak 1293 yılında ölmüştür" (Toros 8).

"Burhanlı aşiretinden Hasan Dayı'nın iddiası da Veli olduğudur" (Toros 9).

Dadaloğlu'nun adının "Veli" olduğunu Türkmen kocalarının rivayetlerine dayandıran Toros, ayrıca bazı şiirlerinden de örnek mısralar vererek konuya açıklık getirmeye çalışmıştır. Ne yazık ki bu şiirlerin tamamını "Örnekler" bölümünde göremiyoruz.

Sana derim sana dağlar sultanı,
Veli seni Tanrı'm öğdü Binboğa.
(Toros 9; Özdemir 245)

Issız kalmış Fettahlı'nın dağları,
Âşık Veli'm çakıştırır beyleri,
İkinizin başına bakmam var dedi.
(Toros 9; Özdemir 227)

Toros, ayrıca, yukarıda verdiğimiz "pirut" redifli şiirin son hanesini de almıştır. Toros'un eseri görülmeden kaleme alınan Mehmet Halit Bayrı'nın bir yazısında da, şu mısraa yer verilmiştir.

Âşıklar serdarı Veli gelmedi.
(Bayrı 227)

Cahit Öztelli, evvelce, "... asıl adı Veli olduğunda rivayetler birleşmektedir" (Öztelli 1953/11) derken, sonraları "... asıl adının Veli olduğunu bildiren söylentiler vardır. Aşiret yaşlılarının söylediği şiirlerindeki mahlaslar da Veli olarak görülüyor. Ama, yine de bu şiirlerin kesin olarak Dadaloğlu'nun olduğunu ileri sürmek doğru olmaz" (Öztelli 1974/157) demek suretiyle, Dadaloğlu ile Veli'yi iki ayrı şair olarak görmek istemektedir. Yukarıya aldığımız ve Âşık Veysel tarafından Yusuf Ziya'ya söylenen şiir ile evvelce Veli adına bağlanarak söylenen şiirlerin zamanla Dadaloğlu mahlasıyla söylenmesi, bu şüpheyi ortadan kaldıracak delillerden birkaçı olarak görülebilir.

Şairimiz hakkında en son eseri yayımlayan Özdemir'in Dadaloğlu'na ait olarak yer verdiği 115 şiirden dört tanesi (nr. 53, 101, 105, 108) "Veli" ve iki tanesi de (nr. 45, 103) "Âşık Veli" adına kayıtlıdır. Ancak, "Veli" mahlaslı bu şiirlerden bazısının başka âşıklara ait olduğunu "Şiirleri" bahsinde geniş bir şekilde ele alacağız. Özdemir'deki şiir-

lerden 76 tanesi "Dadaloğlu", 24 tanesi "Dadal-Dadalı", bir tanesi ise "Âşık Dahal" mahlasıyla söylenmiştir. Diğer şiirler ise, ad ve mahlas kaydı olmayan veya ona ait olduğu şüpheli olarak kabul edilen (nr. 79) şiirlerdir.

Buraya kadar mukayeseli olarak verdiğimiz bilgilere bağlı kalarak şu neticeye varabiliriz: Şairimizin adının "Veli" olması kuvvetle muhtemeldir. Evvelce bu ada bağlı olarak söylenen şiirlerden bazıları zamanla "Dadaloğlu" mahlasıyla söylenmeye başlanmış olabilir.

Diğer şairlerden hareket ederek konuya yaklaşmak da mümkündür. Pek çok şairimizin adı bilinmemekte, veya birkaç şiirinde yer almaktadır. Dadaloğlu için de aynı şeyi söyleyebiliriz.

"Dadaloğlu" mahlası, ilk derlemelerde "Dadanoğlu" şeklinde de görülmektedir. Ali Rıza Yalgın'ın **Tarsus** gazetesinin şubat 1923 ve nisan 1923 aylarına ait sayılarında yer alan yazılarında "Dadanoğlu" mahlası geçmektedir. İlk yazıdan iktibasta bulunan Fuad Köprülü şöyle demektedir:

"Dadanoğlu —yahut bu şair hakkında tedkikatta bulunan Ahmed Şükrü Beyin iddiasına göre— "Dadaloğlu" ise.." (Köprülü 1930/29).

Görüleceği üzere merhum Köprülü daha çok "Dadanoğlu" lehine yorumlanacak bir ifade kullanmıştır,

Şairimizin mahlası 1933'ten itibaren günümüzdeki şekliyle söylenegelmektedir.

7. İŞİ :

Dadaloğlu bir göçerdir. Yılın her iki baharı onlar için göç aylarıdır. Bütün Avşarlar gibi o da, obasıyla dolaşıp durmaktadır. Böyle bir kişi için, mesleği şudur veya budur

demek ne dereceye kadar doğru olur, bilemiyoruz. Dadaloğlu için mutlaka bir meslek, bir iş bulmamız gerekirse, "obasının sözcüsü" diyebiliriz. O, Recepli Avşarları'nın dili olmuş, söylemiş; sazı olmuş, şakımış.

Ali Rıza Yalgın, "Dadaloğlu'nun Mesleği" başlıklı parağrafında, "... tek parçalar söylemekten çok tarih yazıcılığı ile uğraşır" (Emir II/53) diyerek güneydeki halk hikâyelerinin çoğunu onun hikâyeleri olarak kabul ediyor. aynı eserde bir sayfa sonra da şu bilgiler veriliyor :

"1928 yılı içinde Üçkapılı yaylasında bu aşirete bağlı Ala Yusuf, Dadaloğlu'nun okur-yazar ve hoca bir âşık olduğunu söylemiştir." (Emir II/54.)

Aynı konuda Taha Toros ise şöyle demektedir: "Dadaloğlu'nun evvelce bazı köylerde imamlık yaptığı, bilâhare saza ve söze heves eyleyerek âşık olduğu da söylenmektedir" (Toros 8).

Toros'un başka bir tespiti de şöyledir: ".... 1865 yılında Adana'da pazar yerinde saz çalarak türkü söylediğini hatırlayan ihtiyarlar bile vardır" (Toros 11).

Cahit Öztelli ise onu "kâtiplik" ve "başâşıklık"a kadar yükseltmiştir (Öztelli 1974/157).

Dadaloğlu'nun işinin ne olduğunu bilemiyoruz; ama o, ne hocahk, ne kâtiplik, ne de başâşıklık yapmıştır. Hatta Çukurova'da "başâşıklık" geleneğinin olup olmadığını bile bilemiyoruz. Onun için biz Dadaloğlu'na bir meslek yakıştırmak istemiyor, saz şairliğini onun yapabileceği en güzel iş olarak kabul ediyoruz.

8. YAKIN ÇEVRESİ :

Dadaloğlu'nun kardeşi veya kardeşleri var mıdır? O, evlenip çoluk çocuğa karışmış mıdır? Bunlar da cevaplan-

diramadığımız sorulardan bazılarıdır. Bazı Dadaloğlu araştırıcılarının da temas ettikleri gibi, biz de onun evlenip çoluk çocuğa karıştığını, yürük çadırlarında aile hayatı yaşadığını tahmin ve kabul ediyoruz. Bu konulara şiirlerinde pek yer verilmediği görülmektedir. O bir hanesinde şöyle demektedir :

Hani benim ile harbe girenler,
Benim imdadıma gelen ağlasın.
Kem haberim söylen Avşar kızına ,
Saçı sümbül telli sunam ağlasın.
(Özdemir 276)

Kanaatimizce bu şiirde dile getirilen "Saçı sümbül telli suna", "Avşar kızı" gibi kadın veya kızlar onunla ilgili değildir. Şiirin tamamını ele aldığımız zaman görülen "kara bağlayan peder", "Yetim kalan Paşa Efendi" ile "Haydar", kardeşleri, "Abidin diye ağlayan ana", vs. Dadaloğlu'nun yakınları değildir. Şairimiz, gelenekte sıkça gördüğümüz gibi, şiiri, ölen birinin ağzından söylemiş olabilir; şiirin başkasına ait olabileceği de unutulmamalıdır. Nitekim, Erkan Kâmil, bu şiiri kitabına "Abidin Bey Ağıdı" başlığıyla alan Öztelli'ye (1974/221) itiraz ederken (Kâmil 8019) şu görüşü ileri sürmektedir: "Mensup olduğu topluluğa son derece bağlı olan Dadaloğlu'nun kendi aşiretinin düşmanına ağıt söylemesi, ölümüne üzülmesi düşünülemez. Bu bakımdan aşağıda verdiğimiz ağıt Dadaloğlu'nun değildir. Abidin Bey'in yakınları, Bozoklularca söylenmiştir."

9. ÖLÜMÜ :

Dadaloğlu'nun ölümü ve doğumu bilinmeyenlerle doludur. Pınarbaşı'na bağlı Köyyeri köyünden Amber Ağa, Dadaloğlu'nun ölümü için, "... rumî 1293 yılında ölmüştür," (Toros 8) demektedir. Bu tarih miladî 1877/1878 yılları-

nın karşılığıdır. Diğer bir Türkmen kocası, Battal adında 75'lik halk şairi de onun ölüm tarihini hicrî 1285 olarak vermektedir (Toros 10). Bu yıl da büyük bir bölümüyle 1868, küçük bir bölümüyle 1869 yıllarını içine almaktadır.

Dadaloğlu için yazılan eserler, ansiklopedi maddeleri onun ölüm tarihini 1865 ve 1868 olarak göstermektedir. Ancak biz, bu yılların da tahminden öte bir değeri olmadığını söylemeliyiz.

Onun mezarı da ölüm tarihi gibi bilinmemektedir. Hangi kara çadır içinde veya hangi atın sırtında öldüğü ve nereye gömüldüğü —tıpkı Karacaoğlan'ın bilinmeyen mezarı gibi— daha yıllarca bir sır olarak kalacaktır. Biz, tıpkı doğum tarihinde olduğu gibi onun ölüm tarihini de tahminî bir devreye bağlayacak ve on dokuzuncu yüzyılın ikinci yarısının ortalarına doğru şeklinde ifade edeceğiz. Hiç bir delile bağlı olmadan şu veya bu yıl şeklinde yanlış bir tespit, ileride yanıltıcı kutlamalara ve anmalara yol açabilir.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİ

Dadaloğlu'nun adını taşıyan veya onun olduğu havasını veren şiirlerin sayısı 130 civarındadır. Onun adını taşıyan ilk şiir, ona ait olmasa bile, Ali Rıza Bey [Yalgın]'in 1923 yılında **Tarsus** gazetesinde yayımladığı "Genç Osman" adlı hikâyede yer alan "Dadanoğlu" mahlaslı şiirdir. Bütün araştırıcıların ittifak ettikleri uzun ömrü boyunca Dadaloğlu'nun sadece 130 kadar şiir söylemesini elbette bekleyemeyiz. Ama, 1920'lerin ilk yıllarında üç beş mısraıyle tanınan bir saz şairimizin günümüze kadar 130 şiirinin tespiti sevindirici bir olaydır.

Dadaloğlu'na ait olduğu kesin olan şiirlerin sayısını maalesef tespit edemiyoruz. Bazı şiirlerin onun olması ihtimaline karşılık, "Dadaloğlu" veya "Dadal" mahlasını taşıyan bazı şiirlerin de başkalarına ait olma ihtimali gözden uzak tutulmamalıdır. Bizde haklı bir tereddüde yol açan bu hususu bazı örnekler vererek açıklığa kavuşturmak istiyoruz.

Bugüne kadar sadece bir araştırıcı tarafından derlenip yayımlanan aşağıdaki şiir, 1981 yılında, Kadirli ilçesine bağlı Avşarlar köyünde Mahmut Taşkaya tarafından okunmuştur.

Sana derim Anavarza Kalesi,
Sana konup göçenlerin nic'oldu?
Doğru söyle garip başım belâsı,
Şahbaz atlı av kovanlar nic'oldu?

Vahşi kuşlar ötüşüyor şu yüzde,
Binaların harap olmuş hep düzde,
Yedi arşın loğ taşını omuzda,
Of demeden getirenler nic'oldu?

Memnun musun seni gelip gezenden?
Usanman mı şu yapıdan düzenden?
Şah kızını almak için Kozan'dan,
Alapınar'(dan) su verenler nic'oldu?

Ebbasına yumuşların buyuran,
Sayısız askerin karnın doyuran,
Kılıç vurup orta yerden ayıran,
Nara atan aslanların nic'oldu?

Dadaloğlu'm yoktur sözün hilesi,
Hangi tarihtedir bunun çilesi,
Ayas, Payas, Misis, Tumlu kalesi,
Beş kaleye hükmedenler nic'oldu?

(Özdemir 220-221)

Şiiri derleyen Özdemir'in şu notu, Dadaloğlu'nun şiirleri ile ilgili tereddüdümüzü paylaşacaktır kanaatindeyiz :

"Konuştuğumuz tüm Türkmen kocaları bu şiirin Dadaloğlu'nun olduğunu söylemişlerdir. Oysa, Adana Buruk köyünden halk ozanı Kul Mustafa bu şiirin kendisine ait olduğunu belirtmiştir" (Özdemir 219).

Burada, Dadaloğlu-Kul Mustafa ikilisinden hareket ederek saz şiiri sahasında zaman zaman gördüğümüz bir

olayı ele almak, değerlendirmesini zamana bırakmak istiyoruz.

1970'li yılların başında, Erzurum'un Narman ilçesinde yapılan Sümmanî'yi Anma Gecesi'nde, mikrofona davet edilen bir âşık, 8-10 hanelik bir destanı, saz çalmaksızın okuyup yerine çekilirken arkasından ileri atılan başka bir âşık hemen mikrofonu kapıp bu destanın kendisine ait olduğunu söyleyivermişti. Birkaç yıl sonra şöhrete kavuşan üçüncü bir âşığımızın ortaya çıkmasından sonra anlaşıldı ki o destan ikisinin de değil, üçüncüsünündür.

Her zaman görülebilen bu tür haksız sahiplenmelerden biri de Kul Mustafa tarafından mı ortaya konuluyor, bilemiyoruz. Çünkü Dadaloğlu'nun şiirleri bazen o kadar değiştiriliyor ki, tanımamız âdeta imkânsız hale getiriliyor. Mahlasın değişmesi, kelimelerin Türkçeleştirilmesi veya bugünkü karşılıklarıyla değiştirilmesi çokça görülmektedir. Bunların örneklerine geçmeden evvel, başka bir örneği dikkatlerinize sunmak isteriz.

Padişah tahtında devrim olursa,
Hak, adalet er geç yerin bulursa,
Eğer bir gün Avşar geri gelirse,
Kovgun eder sizin gibi beyleri.
(Özdemir 174)

Sadece Özdemir'de yer alan bu şiirin sonundaki bir notta, yukarıdaki hanenin birinci mısraı için şöyle denilmektedir :

"Bu dizeyi, "Kadir Mevlâm eğer izin verirse" biçiminde söyleyenler de vardır."

Şiirde yer alan "devrim" kelimesinin 50 yıllık bir mâziye sahip olduğu düşünülürse Dadaloğlu'nun nasıl bir değişikliğin kurbanı olduğu, nasıl bir kasıtlı yorumlamaya

alet edildiği kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Biz, sayın Özdemir'in, notunda verdiği mısraı esas şiire almasının, "devrim"li mısraa ise yer vermemesinin gerektiği kanaatindeyiz.

Bir hanenin bazen birden fazla şiirde benzer şekilde yer alması, şiirlerinin hemen daima iki ana konu etrafında dolaşması, bir hanenin hangi şiire ait olduğunu tespitte güçlük doğurmaktadır. Bu konuyu geniş bir şekilde bir şiirini ele alarak açıklığa kavuşturmak isteriz.

Ahmet Şükrü Bey [Esen]'in 1928 yılında Halk Bilgisi Derneği'ne gönderdiği sekiz şiirin sonuncusunun birinci ve dördüncü haneleri aşağıdaki gibidir :

Ilgıt ılgıt seher yeli esiyor,
Gavur Dağlarının başı dumanlı.
Gönül binmiş aşk atına aşıyor,
Bire beyler cünunluğun zaman mı?
.....
Dadaloğlu'm sevdası var başımda,
Gündüz hayalimde, gece düşümde,
Alışkan tüfenkle dağlar peşinde,
Azrailden başkasına aman mı?
(Esen 109; Özdemir 179; Sakaoğlu nr. 39)

Ali Rıza Bey [Yalgın]'in 1933'te yayımladığı **Cenupta Türkmen Oymakları**'nın üçüncü kitabında yer alan bu şiir, aynı zamanda benzer bir şiirle birlikte verilmiştir. Dört hanelik bu şiirin birinci ve dördüncü haneleri aşağıdaki gibidir :

Ilgınca, sılgınca görünen dağlar,
Yoksa Türkmen ili başın boran mı?
Deli gönül kaynayıp da coşunca,
Hey ağalar da coşacağım güman mı?

.....
Dadaloğlu der de gördüm düşümde,
Yiğide at verilir on beş yaşmda,
Alışkın bir piştovla dağlar başında,
Azrailden başkasına aman mı?
(Yalgın / Emir II/65)

Bu şiir, buraya alamadığımız hanelerindeki bir iki kelimenin değişmesi ile Taha Toros tarafmdan da aynen yayımlanmıştır (Toros 43). O, bu şiirin değişik bir bölgede söylenen şekline de hemen karşı sayfada yer vermiştir. Bu şiirin sonuncu hanesi söyledir :

Dadaloğlu'm der de gördüm düşümde,
Yiğit at üstünde, on beş yaşında,
Alışkın martinle dağlar başında,
Azrailden gayrısına aman mı?
(Toros 42)

Bu hane ile ilgili olarak verilen notta ise şöyle denilmektedir:

"Şu şekilde de söylendiğine rastladık :

Dadaloğlu'm sevdası var başında,
Gündüz hayalimde gece düşümde,
Alışkın tüfekle dağlar peşinde,
Azrailden başkasma koman mı?
(Toros 42)

Bu hane Özdemir'de iki ayrı şiirde aşağıdaki şekillerdedir :

Dadaloğlu'm sevdası var başında,
Gündüz hayalimde gece düşümde,
Alışkın tüfekle dağlar başında,
Azrailden başkasına aman mı?
(Özdemir 179)

.....
Dadaloğlu'm hile yoktur işimde,
Yiğit olan yiğit görür düşünde,
Alışkın tüfekle dağlar başında,
Azrailden başkasına aman mı?
(Özdemir 261)

Bazı kelime ve mısralardan hareket ederek şiirdeki değişiklikleri görmeye çalışalım.

Ahmet Şükrü Bey [Esen] 'de "tüfenk" olarak geçen kelime Ali Rıza Bey [Yalgın]'de "piştov", 1940'da, Toros' un yayımında "piştov", "martin" ve "tüfek" olarak üç ayrı şekilde görülmektedir. Değişik Avşar illerinden derlendiği için bu değişiklikleri tabiî karşılıyoruz. Kelime, Özdemir'in iki metninde de "tüfek" olarak geçmektedir. Sadece bir kelime bile zamana, coğrafyaya ve nakledene göre büyük ölçüde değişebilmektedir. Bu kelime başka bir kaynakta ise "çakmaklı tüfek" olarak yer almıştır (Işık 83).

Bize göre, bu iki şiir aslında tek şiirdir. Özdemir'deki ikinci şiir sanki Dadaloğlu'nun değil de, onun ağzından Mahmut Taşkaya tarafından söylenmişe benzemektedir. Şiirlerden daha uzun olanında yer alan "Gavur Dağları" nın başının dumanlı olması motifi diğerinde de işlenmiştir. Ayrıca son hanenin son iki mısranın diğer şiirlerde de ortak olması bu düşüncemizi kuvvetlendirmektedir.

Dadaloğlu'nun şiirleri arasında yer verilip de ona ait olduğu hususunda tereddüde düşülenler de vardır. Özdemir'in verdiği şiirler arasında böylelerine rastlamak mümkündür. Oradaki şu ifadeler bu hususta ki görüşümüzün başlıca sebepleridir :

"Ağıtın tamamının Dadaloğlu'na ait olduğu kuşkuludur" (Özdemir 279).

"Şiirin Âşık Şâzî adında bir ozana ait olduğu da söylenmektedir" (Özdemir 277).

Dadaloğlu'na ait olarak kitaplara giren bazı şiirlerin başka şairlere ait olduğu hususunda çeşitli tespitler yapılmıştır. Erkan Kâmil aşağıdaki şiiri Deli Aziz adlı bir şaire bağlamaktadır ki bu şiir daha sonra Özdemir tarafından Dadaloğlu adına derlenmiş olup bizde 41 numarada yer almaktadır.

Aslım Avşar kendim Torun soyundan
Ayrı düştüm aşiretten beyimden
Beş yüz atlı ile Pınarbaşı'ndan
Yola durup kervan alanlardanım
(Kâmil 7837)

Bizim, "Yakın Çevresi" bahsinde bir hanesini verdiğimiz şiir ise, yine Kâmil tarafından ele alınmakta ve Dadaloğlu'na ait olmadığı kaydedilmektedir; Kâmil, bu şiiri, "Bozoklularca söylenmiştir" kaydıyla vermektedir (Kâmil 8019-8020).

Karacaoğlan'ın "Yaşnâme" türündeki sekiz hanelik bir destanının benzeri 1964'ten beri Dadaloğlu'na bağlanarak onunla ilgili kitaplara da alınmaktadır. Karacaoğlan'daki bu şiir (Ergun 1963/76-77; Öztelli 1978/338-339; Karaer 136-137; Cunbur 321-322) Aydemir'de (3511-3512), Öztelli'de (241), Pehlivan'da (166) ve Özdemir'de (270) dört hane olarak yer almaktadır. Karacaoğlan'daki ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci haneler Dadaloğlu'da yoktur. Şiirlerin birinci ve sonuncu haneleri son derece benzerdir; iki şiir arasındaki en mühim fark, Karacaoğlan'da, "... indirdin beni / ... yandırdın beni" şeklinde olan ayak düzeni Dadaloğlu'da, "... indirdin felek / ... döndürdün felek" şeklinde olmasıdır. Özdemir'in bu şiire, "Karacaoğlan ayağında söylenen bir şiir..." demesine bakılırsa, her iki şiiri de

değerlendirdiği anlaşılmaktadır. Mukayese edebilmemiz için birinci ve sonuncu haneleri aşağıya alıyoruz.

Hakk'ın kandilinde gizli sır idim
Anamın beline indirdin beni
Ak mürekkep idim kızıl kan ettin
Türlü irenklere yandırdın beni

Karac'Oğlan der ki yaktın yandırdın
Ecel şarabını verdin kandırdın
Emreyledin azraili gönderdin
Hiç de doğmamışa döndürdün beni

*
**

Hakk'ın kandilinde ben bir sır idim
Anamın rahmine indirdin felek
Ak mürekkep idim kızıl kan ettin
İnsan sıfatına döndürdün felek

Der **Dadal'ım** da yaktın yandırdın
Verdim ağzımı da içtim kandırdın
Son hitamı azraili gönderdin
Hiç dünyaya gelmemişe döndürdün felek

Onun şiirleri en çok Cingözoğlu Seyit Osman'ınkilerle karışmaktadır. (Özdemir 250; Elçin 234-266; Dadaloğlu 1661). Prof. Dr. Elçin bu konuda, "Dadaloğlu'na ait olarak yayımlanıp da Cingözoğlu'nun malı olduğu söylenen şiirler..." diyerek, bugüne kadar Dadaloğlu'na ait olarak verilen şiirlerin bazılarını Cingözoğlu'na bağlamaktadır (Elçin 257). Bunlardan,

Ilgıt ılgıt bir yel esti Urum'dan,
Duydum hali perişandır hali Avşar'ın.
Gam kasavet kalkmaz oldu serimden,
Döndü gurbet ele yolu Avşar'ın.

hanesiyle başlayan şiir kaynakların hepsinde Dadaloğlu'nun adına bağlanmıştır (Işık 85; Öztelli 1974/199; Kula 120; Pehlivan 93; Özdemir 217; vs.). Ancak, Elçin bu şiirin Cingözoğlu'nun olduğunu, onun yakınlarından elde ettiği bilgilere dayanarak söylemektedir.

Dadaloğlu'na ait olduğuna inandığımız bir şiir yıllardan beri hem onun, hem de Karacaoğlan'ın adına bağlı olarak kitaplara alınmaktadır. Bu, yukarıda üzerinde uzun uzun durduğumuz ve "Ilgıt ılgıt seher yeli esiyor" mısraıyla başlayan şiiridir. Araştırmacılarımızın dikkatsizliklerini ortaya koymak için, bu şiir üzerinde biraz durmak istiyoruz.

Bu şiir, Dadaloğlu adına ilk defa **Halk Bilgisi Mecmuası**'nda (1928) yer almıştır. Daha sonra sırasıyla, **Cenupta Türkmen Oymakları** (1933), Mehmet Halit Bayrı'nın makalesi (1941), Pertev Naili Boratav'ın makale ve antolojileri (**Yurt ve dünya** (1943), **Folklor ve Edebiyat II** (1945), **İzahlı Halk Şiiri Antolojisi** (1943) vs.), Okay (1959), Işık (1963), Paşabeyoğlu (1968), Pehlivan (1984), Özdemir (1985)'de de Dadaloğlu imzasıyla verilmiştir.

Aynı şiir ısrarla Karacaoğlan'a da bağlanmaktadır: Ergun, Öztelli, Cunbur, vs. şiirin Karacaoğlan'a ait olan şekli üç hane, Dadaloğlu'na ait olan şekli ise bazı kaynaklarda dört, bazı kaynaklarda ise beş hanedir. Bu iki şaire ait olan şiirin birinci ve sonuncu haneleri oldukça benzerdir farklılık az da olsa ara hanede görülmektedir.

1923 yılına kadar yayımlanan veya kendisinin derlediği Karacaoğlan şiirlerini bir mecmua halinde tertip eden Muallim Namık Edib Bey'in bizde mevcut bu eserinde Karacaoğlan adına böyle bir şiir kayıtlı değildir. Bu şiiri, Ergun'un 1927 yılında yayımladığı **Karacaoğlan** adlı kitabında da bulamıyoruz.

Şiirin, evvelce Dadaloğlu adına kayda geçmesi elbette pek mühim bir husus değildir. Ancak şiirin muhtevası Karacaoğlan'dan çok Dadaloğlu'na yakışmaktadır. "Gavur Dağının başı", "Alışkan tüfek", "Azrailden başkasına aman mı" gibi söyleyişler, herhalde "İncecikten bir kar yağar" söyleyişine değil, "Ferman padişahın, dağlar bizimdir" söyleyişine yaklaşmaktadır.

Bu meseleye ışık tutması gereken kişi merhum Öztelli olmalıydı. O, yıllarca Karacoğlan ve Dadaloğlu üzerinde çalışmış, pek çok baskısı olan kitaplar yazmış, ama iki benzer şiire bir açıklık getirmemiştir (Öztelli 1978/75-76 ve 1974/200).

Dadaloğlu'nun şiirlerinde, mahlasın yer aldığı mısraların da sık sık değiştiği görülmektedir. Bu değişiklik, daha çok "Dadaloğlu-Dadal" ikilisinin yer değiştirmesi şeklinde olmaktadır. Dadaloğlu'na dair yazılan ilk ve son kitaplarda yaptığımız küçük bir değerlendirme şu neticeyi vermiştir :

Taha Toros / 1940		**A. Z. Özdemir / 1985**	
Sayfa/Şiir nu.	**Mahlas**	**Sayfa/Şiir nu.**	**Mahlas**
25/2	Dadal	306/99	Dadaloğlu
27-28/6	Dadal	317/109	Dadaloğlu
28/7	Dadal	319/111	Dadaloğlu
32-33/13	Dadal	311/104	Dadaloğlu
. . . . .			
26-27/4	Dadaloğlu	282/80	Dadal

Mahlasın değişirken mısraın aldığı yeni şeklin örneğini de şu iki mısrada göstermek isteriz :

Dadal'ım da der ki sözüm kayıran (Toros 25/2)
Dadaloğlu'm der ki sözüm kayıran (Özdemir 306/99)

Dadaloğlu'm der ki Mevlâ'mın sunduğu ağıdır
(Toros 26-27/4)

Dadal, Mevlâ'nın sunduğu ağıdır (Özdemir 382/80)

Özdemir'de, "Veli" mahlaslı 4 şiir (246/53, 308/101, 312/105; 315-16/108) ile "Âşık Veli" mahlaslı iki şiire (231/45, 310/103) yer verildiğini "Adı ve Mahlası" bahsinde zikretmiştik. Bu şiirlerden üçü, Yusuf Ziya Demirci'den alınmış ve sadece ikincisi için kaynak zikredilmiştir (308/101, 312/105, 315-16/108); diğer iki şiir için kaynak zikredilmemiştir.

Bu üç şiirin birincisinin "Dadaloğlu Veli'den" başlığıyla verildiğini ve şairimize değil, aynı yüzyılda yaşayan başka bir "Âşık Veli"ye ait olduğunu yukarıda zikretmiştik. "Veli" mahlaslı diğer iki şiirden biri yine "Âşık Veli"ye, diğeri ise Karacaoğlan'a (312/105) aittir (Ergun 1963/398).

Böylece, Dadaloğlu'na ait olarak kabul edilebilen bazı şiirlerin başka şairlere ait olabileceği gerçeği ortaya çıkmış olmaktadır.

Dadaloğlu'nun en çok söylenen, en iyi bilinen birkaç şiirinden ikisi olan,

Severim kır atı bir de güzeli

ve

Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

mısralarıyla tanınan iki şiiri ile ilgili olarak söyleyeceğimiz birkaç söz, onun şiirlerinin durumunu biraz daha açıklığa kavuşturacaktır.

Her iki şiir de, mevcut kaynakların tamamına yakınında yer almaktadır. Şiirlerin yer aldığı kaynakları ve kaçar haneden meydana geldiklerini şu şekilde tespit etmemiz mümkündür :

1. şiir : Ahmet Şükrü Bey ([Esen]'de (108), Boratav'da (**Yurt ve Dünya** 493,oradan **Folklor ve Edebiyat II** 122) üçer hanedir; Paşabeyoğlu'nda (80), Pehlivan'da (157) dörder hanedir; Boratav-Fıratlı antolojisinde (176-177), Öztelli'nin bütün baskılarında (1953/82-83, 1974/234), Okay'da (1959/36-37), Kutsi'de (122), Özdemir'de (283) ve Bozdoğan'da (40) beşer hanedir; Toros'ta ise altı hane olarak verilmiştir.

2. şiir : Ahmet Şükrü Bey [Esen]'de (107), Toros'ta (34), Boratav'ın bütün kaynaklarında (**Yurt ve Dünya** 494, **Folklor ve Edebiyat II** 123-124, antoloji 172, Öztelli' nin bütün baskılarında (1953/81, 1974/202), Okay'da (1959/49-50), Işık'ta (77), Paşabeyoğlu'nda (55), Özdemir'de (164-165), Bozdoğan'da (44) üçer hane olarak yer alırken Kutsi'de (89) ve Pehlivan'da (89) ise dörder hane olarak yer almaktadır.

Bu iki şiirden birincisi ile ilgili bazı hususlar, Dadaloğlu'nun şiirleri hakkındaki tereddütlerimizi kuvvetlendirecek vasıftadır, **Halk Bilgisi Mecmuası**'nda, birinci şiir ile ilgili olarak şu not yer almaktadır: "Ahmet Şükrü Bey'in notlarında bu koşmanın parçaları sekiz kadardır. Bunların içinden ancak üçünü sahih bir surette okuyabildik." Bu kayıttaki şiirle ilgili bir husus da, mahlas hanesinin verilmemiş olmasıdır. En uzun metni veren Toros'ta da, en çok bilinen, hemen hemen bütün kaynaklarda yer alan, "Atın höyük sağrı, kalkan döşlüsü" mısraı ile başlayan hanesi yer almaktadır. Dadaloğlu'nun şiirlerini makaleler halinde yayımlayan Orhan Aydemir, Toros'ta yer alıp da sonraki kaynaklarda yer verilmeyen iki haneyi bir ilave olarak vermiştir (Aydemir 3745). Kanaatimizce, Aydemir, Toros'taki altı hanelik metni görmemiştir.

Kısaca değerlendirmemiz gerekirse, bu son şiir kaç haneden meydana gelmektedir ve hangi haneler sonradan

ilave edilmiştir, kati olarak bilemiyoruz. Bu görüş öbür şiirimiz için de geçerlidir.

Dadaloğlu'nun şiirleri ileride daha büyük bir sayıya ulaşacaktır; ancak bu şiirlerin hangileri ona aittir, hangileri onun adına bağlanmıştır, işte bunun tespiti oldukça zor olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SANATI

Dadaloğlu'nun şiirlerinde herhangi bir sanat endişesinden söz etmenin doğru olamayacağı kanaatindeyiz. Şuna inanıyoruz ki, onun şiirlerindeki yalınlık en büyük sanattır. Yabancı kelime ve söyleyişlerden arınmış, edebî sanat yığınlarına boğulmamış mısralar, onun hayatının en tabiî neticesidir. Hemen her Avşar çadırında söylenebilecek samimî benzetmeler, onda görebileceğimiz sanat kıvılcımlarıdır.

Bazı kaynakların, onun imamlık ve kâtiplik yaptığı hususundaki görüşlerine katılmadığımızı yukarıda ifade etmiştik. Buna göre, onun mısralarında gördüğümüz benzetmeler, belirli bir tahsilin neticesi olmayıp hemen her şairde gördüğümüz benzetmeler olmasıyla ilgilidir. Çevresinde gördüğü güzellikleri ifade ederken elbette bazı benzetmelere yer verecektir. Güçlü bir at ya Battal Gazi' nin atı Aşkar'a, veya Hz. Ali'nin atı Düldül'e benzetilecektir. Avşar yiğitleri aslana benzetilecektir, kaplana benzetilecektir. Kısacası Dadaloğlu, günlük hayatın vazgeçilmez benzetmeleriyle mısralarına renk ve güzellik katacaktır. Bu benzetmeler, ondaki yalın söyleyişi hiçbir zaman bozmamış, âdeta yalınlığı sağlayan başlıca unsur olmuştur.

Avşar yiğitlerinden Türkmenoğlu meydana çıkar, kahramanlık gösterir de Dadaloğlu onu öğmez mi? Ya atı? O, sıradan bir at değildir.

Bindiğin at Aşkar mıdır, ya Düldül,
İrengi bozadır, der Türkmen Oğlu
(Özdemir 184, Sakaoğlu nr. 49)

Yiğitler aslandır, kaplandır, en güçlü olan onlardır.

Bizde ölen şehit, gazi yaralı,
Haydin aslanlarım, haydin ileri.
(Özdemir 215)

Ceritlilerle yapılacak bir kavgaya teketek döğüşmek için çıkan Çerkez Bey, Dadaloğlu'nun gözünde yeni yetme bir genç değil, âdeta bir aslandır.

Elbistan Ovası'na bir aslan geldi,
Ecelini ağzına alıyor Çerkez.
(Özdemir 201)

Köroğlu edasıyla söylenmiş olan şu mısrada, bir değil pek çok yiğit güzel bir benzetmenin konusu oluvermiştir :

Kaplan postlu kır atlılar nic'oldu?
(Özdemir 178)

Avşarlar'ı daima üstün gören şairimiz, bir şiirinde, Türk mitolojisinin başlıca hayvanı olan kurta da yer vermiştir :

Biz bir kurt idik de Bozoklu koyun.
(Özdemir 237, Sakaoğlu nr. 41)

Dadaloğlu gibi tabiatın bir parçası olmuş insanın benzetmeler dünyasının da tabiatla ilgili olması elbette yadırganmayacaktır.

Mıstık Paşa gitmiş, odası yaslı,
Hatunları vardı hep **turna sesli.**
(Özdemir 167)

Devemiz gelirdi tülülü, bazlı,
Tülünün sesi de **bülbül avazlı.**
(Özdemir 206, Sakaoğlu nr. 36)

Bekir Â'yı dersen doludan içer,
Narasın duyanlar akşamdan kaçar,
Girgin deve gibi köpüğün saçar,
Sanasın havadan yağmur yağıyor.
(Özdemir 169, Sakaoğlu nr. 46)

O, atları konuşturduğu bir şiirinde, kır atı şu nefis benzetmeyle dile getirmiştir :

Kır at der ki: Ben atların başıyım,
Yiğitler elinde serdar kuşuyum,
Der yerde de can kurtaran kişiyim,
Üzengi böğrümü yirdiği zaman.
(Özdemir 285, Sakaoğlu nr. 31)

Onun, "Azrailden başkasına aman mı?" mısraıyla biten şiirini, yukarıda iki ayrı vesileyle ele almıştık. O, Azraile karşı konulamayacağını bilir; hem de ona göre Azrail âdeta bir insandır. O, aşağıdaki benzetmesinde, ölümün güzelleri birer birer alıp götürmesini nefis bir ifade ile ortaya koyuvermiştir :

Gecebaş geldi de nerde kışladı,
Ufacık evlere neler işledi,
Taze gelin, büyük kızdan başladı,
Ölüm de güzeli severe benzer.
(Özdemir 282, Sakaoğlu nr. 56)

Söz güzellerden açılmışken Dadaloğlu'nun gönül verdiği Avşar kızlarından söz etmemek olur mu?

Onun her bakışı bin gazi değer.
(Özdemir 305, Sakaoğlu nr. 6)

Yükseklerde şahin gibi süzülür,
Enginlerde turna gibi düzülür.
(Özdemir 304, Sakaoğlu nr. 8)

Yiğit yâr koynunda kışlamak gerek.
(Özdemir 318, Sakaoğlu nr, 5)

Ağ göğsün arası mis gibi kokar,
Bülbül gibi konayıdım dala ben.
(Özdemir 321, Sakaoğlu nr. 9)

Dadaloğlu'nun bu tür benzetme ve güzel söyleyişlere bilerek yer verdiğini kabul ediyoruz. Ancak, telmih havası taşıyan sözlerinde böyle bir şuurlu söyleyişin varlığını kabul etmek zordur. O, bu tür söyleyişlere de sanat endişesinden uzak, günlük söyleyişinin bir parçası olarak mısralarına dökmüş olmalıdır.

Memnun musun seni gelip gezenden?
Usanman mı şu yapıdan, düzenden
Şah kızını almak için Kozan'dan
Alapınar'(dan) su verenler nic'oldu?
(Özdemir 219)

Burada, Çukurova'nın ünlü efsanelerinden birine telmihte bulunulmuştur. Anavarza Kalesini yaptıran kralın güzel kızını, kaleye su yolu açabilen yiğit alacaktır.

Bu şiirin her hanesi ayrı bir telmihe konu olmuştur. Dadaloğlu gibi şiirlerini bu tür edebî sanatlarla süslemeyen bir şairin bir şiirini böylesine sanatla donatmasını yadırgadığımızı da ifade etmek isteriz. Mahmut Taşkaya'nın, bu şiirin Dadaloğlu'na ait olduğunu söylemesine karşılık Âşık Kul Mustafa'nın da kendisine mal ettiğini

evvelce söylemiştik. Yarışmalarda karşısındakilere yenilmek istemeyen Kul Mustafa'nın böyle bir şiiri söylemesi daha uygun görülmektedir. Bu sebeple diğer telmihleri açıklamaktan vazgeçiyoruz.

"Yaşnâme" adını verdiğimiz destanlar, insan ömrünün çeşitli safhalarını ana rahmine düşmesinden "yakasız gömlek" giyişine kadar sıra ile anlatırlar (Çelebioğlu). Pek çok şairimiz böyle bir destan söyleyerek diğerlerinden geri kalmadığını ortaya koymaya çalışmışlardır. Özdemir'in, daha evvelki bir yayınını görmediği için, "Cahit Öztelli tarafından derlenmiştir" (Özdemir 270) dediği Dadaloğlu'nun bu şiiri ilk defa Orhan Aydemir'in "Dadaloğlu'nun Yayımlanmamış Şiirleri" arasında yer almıştır (Aydemir 3511-12). Kanaatimizce bu şiir eksiktir ve ilk iki hane arasında en az üç dört hane daha olmalıdır. Hemen her şairde benzer ifadelerle yeralan"Yaşnâme" lerdeki ifadelerin bizleri aldatmaması gerekir çünkü 40-45 yaşlarında bu tür bir şiiri söyleyen şairler seksen doksan yaşlarındaki insanların hallerini tasvir ederlerken şahıs olarak daima kendilerini zikrederler. Dadaloğlu'nun da,

Doksanımda her düzenim bozuldu,
Yüz yaşımda kemiklerim ezildi.
(Özdemir 270, Sakaoğlu nr. 30)

demesi, yaşlılığı ile ilgili olmayıp bu tür bir destanı söylemenin tabiî gereği olarak kabul edilmelidir.

Atasözlerimiz gibi, asırların süzgecinden geçerek en mânâlı ve en güzel şeklini alan sözlerimiz, şairlerimizin dilinde biraz şekil değişikliğine uğrasa bile yine güzelliklerinden hiçbir şey kaybetmez. Dadaloğlu da yeri gelince atasözlerimize, özlü ve güzel sözlerimize yer vermiştir.

Şahin kocasa da vermez avını,
Aslı kurt yavrusu gene kurt olur.
(Özdemir 195, Sakaoğlu nr. 47)

Der Dadaloğlu'm da sözün sırası,
(Her) Yara biter, bitmez dilin yarası.
(Özdemir 153)

Yâremi dolduran ince tuzunan,
Üstüne de biber ektin öl deyi.
(Özdemir 322)

Merhum Yalgın, **Cenupta Türkmen Oymakları**'nın üçüncü kitabında, "Dadaloğlu'na ait olduğu söylenen bir atasözünü" hatırlatır (Emir II/64). Burayı kaynak göstererek alan Toros, ayrıca, diğer bir "darbımeselini" de ekleyiverir (Toros 19). Daha sonraki kaynakların bazıları benzer bir başlık altında aynı sözleri tekrar ederler. Bunlardan Paşabeyoğlu Toros'taki ifadeleri aynen alır (Paşabeyoğlu 48). Tahir Kutsi ise Toros'un ilâve ettiği sözü ikiye ayırarak vermiştir (Kutsi 79).

Bu sözler, gerçekten Dadaloğlu'na ait "vecize"ler midir, yoksa Çukurova'da yüzyıllardan beri söylenen atasözlerinin konuşmalar arasında yer alması sebebiyle ona mal edilmiş atasözleri midir, kesin olarak bir şey söyleyemiyoruz. Ancak, bu sözler gerçekten Dadaloğlu'na ait ise atasözü olmayıp "vecize" adını verdiğimiz, söyleyeni belli sözlerden sayılmalıdır.

1. Atın dik başlısı, yiğidin ağır başlısı, öküzün inek başlısı, tarlanın çakıl taşlısı, güzelin uzun saçlısı, baha olmaz devlet imiş.

2. Aptal iti kurbanda olur sılacı/Değirmencilerden umarlar poğacı/Ak it pamukçudan alır haracı.

3. Deveciden dost tutan genişletsin kapısını.

Dadaloğlu'nun şiirleri arasında iki kişinin konuşmasına yer veren birkaç örneği bulabiliyoruz. Bizce, bunlardan sadece bir tanesi karşılaşma (atışma/deyişme) havasını taşımaktadır.

İlk defa Taha Toros'un kitabında ortaya koyduğu, daha sonra Orhan Aydemir'in yayımladığı bu karşılaşma Dadaloğlu ile Yusuf Emmi arasında geçer. Yusuf Emmi, Toros'a göre, "... o zaman Çukurova'da en maruf halk şairi..." olan kişidir (Toros 20). Özdemir'e de şiirin bir kopyesini veren Aydemir'e göre ise o, "Dadaloğlu'nun çağdaşı...." olup yöresindeki bütün şairleri susturmuştur (Aydemir 3775). Özdemir ise Kul Yusuf olarak kabul ettiği Yusuf Emmi'yi Şamlı bir âşık olarak zikretmektedir (Özdemir 323). Özdemir'i bu kaanate ulaştıran husus, Dadaloğlu'nu bir şiirinde,

Şam'da Kul Yusuf'u görmeye geldim
(Kutsi 142-43, Özdemir 273, Toros 6)

şiirindeki sözleri olmalıdır. Bu iki Yusuf'un aynı zat olması bizce biraz şüpheli görülmektedir. Karşılaşmayı, misafir olduğu için Âşık Yusuf açar. Aydemir, Dadaloğlu'nun rediflerinde yer alan ifadeye bakarak yaşlı şaire "Yusuf Emmi" demektedir (Aydemir 3774-75). Yaşlı ve şöhretli bir şairin henüz on beş yaşındaki bir şairi aramaya kalkışması da geleneğe pek uygun düşmemektedir. Bizce, Yusuf ile Dadaloğlu bir tesadüf eseri bir araya gelmişler ve atışmışlardır. Ayrıca, atışmanın tamam olabilmesi için, Dadaloğlu'nun açtığı ikinci bir ayakla devam etmeleri gerekirdi. Bir diğer husus Dadaloğlu'nun mahlas olarak "Veli" adını kullanmamasıdır.

Karşılıklı konuşma havası içinde söylenen şiirlerden sadece birinde Dadaloğlu vardır ve Cerit Beyi ile konuşmaktadır (Özdemir 233-35). Burada, Cerit Beyi'nin adı-

na da Dadaloğlu konuşur. Diğer üç şiirinde ise Dadaloğlu Necip Paşa ile Kozanoğlu'nu (Öztelli 1974/193-94, Özdemir 228-29), Hasan Paşa ile Kozanoğlu'nu (Özdemir 226-27) ve Mürseloğlu Haydar Bey ile Avşar Beyi Mirza Oğlu'nu (Aydemir 3508; Öztelli 1974/184-85; Özdemir 222-23) konuşturur. Böylece o, değişik karakterdeki kişileri zamana ve şartlara uygun bir şekilde konuşturmayı başarı ile gerçekleştirir.

Onun, bu sahadaki ilgi çekici bir örneği de atları konuşturmasıdır. Bir halk türküsünde dinlediğimiz, bazı çiçeklerin kendilerini öğmeleri gibi, sırasıyla kula, yağız, al, kır ve doru atlar birer hane ile kendilerini tanıtırlar (Özdemir 285).

Dadaloğlu'nun şiirlerinin tamamı hanelerden kurulmuştur. Yalgın'ın yayımladığı şiirlerden biri (Emir II/252) âdeta beş mısralık bentlerden kurulmuşa benzemekteyse de, bu şiir aslında hanelerden ibarettir. Şiiri söyleyenin bir dikkatsizliğine bağlayabileceğimiz bu durum, saz şiiri geleneğimize de pek uygun düşmemektedir. Yalgın'da üç bend ve 15 mısra olarak görülen şiirin haneleri Özdemir'de aynı konuyu işleyen birkaç şiirin ikisine ait olarak yer almaktadır (Özdemir 245, 247).

Günümüzde saz şiirimiz en çok 11 heceli mısralarla örülmektedir. 16. yüzyıldan beri gördüğümüz bu durum Dadaloğlu'nun şiirlerine de açık bir şekilde yansımıştır. Onun, sekiz heceli mısralara pek yer vermediğini görüyoruz. Sadece üç beş şiirinin sekiz heceli mısralarla kurulduğu hatırlanırsa, 11 heceli şiir söylemenin daha rahat olduğu da anlaşılacaktır.

Kafiye; bir şairin gücünü, kelime dağarcığının zenginliğini ve zevkini ortaya koyan bir ölçüdür. Söylene söylene dillere ve tellere sakız olmuş kelimeler yerine daha

farklı kelimelerle ayrı konuyu işlemek başarı için ilk yol olmalıdır. Ancak, Dadaloğlu'nun şiirleri zamanın erozyonuna uğradığı için şiirlerinin kafiyeleri bile değişmiş, âdeta bazı haneler kafiyesizliğe terkedilmiştir. Bazı hallerde kafiyeyi meydana getiren fiillerde çekim ekinin değiştiği de görülür.

Biter Kırşehir'in gülleri biter,
Çığrışır dalında bülbüller öter,
Ufacık güzeller hep yeni yeter,
Güzelin kaşında keman görünür.
(Esen 106, Özdemir 244, Sakaoğlu nr. 35)

Kayseri'nin Sarız ilçesinde derlenen aynı şiirde bu haneye ait kafiye kelimeleri sırasıyla, "... bidsin/.... ötsün/..... yedsin" şeklindedir (Kolukısa 41).

İlk defa **Cenupta Türkmen Oymakları**'nda yayımlanan bir şiirin zamanla aldığı yeni şekil, kafiyeyi olduğu kadar mânâyı da değiştirmiştir.

Dadal'ım ben yoktur malım,
Her sözlerim Hakk'a mâlûm,
Allah'ın sevdiği kulum,
Sevdiceğim yanımd'olur.
(Emir II/257; Sakaoğlu nr. 34)

Bu hane Işık'ta da aşağıdaki gibidir :

Dadaloğlu'm yoktur halim,
Her sözlerim Hakk'a mâlûm,
Allah'ın sevdiği kulun,
Sevdiceği yanın olur.
(Işık 91; Sakaoğlu nr. 34)

Dadaloğlu'nun şiirlerinin zamanla değişikliğe uğramasının yanında ilk söylenişinde de kafiye kusuruyla or-

taya konulmuş şiirlerin olacağı da unutulmamalıdır. Şu kelimeler, bu tür kafiye kusurları için örnek olarak verilebilir :

.... elinden/.... serinden/.... belinden
(Aydemir 3598; Özdemir 223)

Saz şiiri geleneğini yakından bilenler, şairlerin irticalen söyledikleri şiirleri anında yeni bir söyleyiş ile değiştiriverdiklerini hatırlayacaklardır. Dadaloğlu gibi şiirleri daima dilde dolaşıp yazıya geçirilememiş bir şairin şiirleri de, bu sebebe bağlı kalarak da değişmiş olabilir. Kısacası onun şiirlerindeki hece farklılıklarını, kafiye bozukluklarını tabiî karşılıyor, pek azının kendisine ait olabileceğini ifade etmek istiyoruz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HİKÂYELERİ

Bugün Doğu Anadolu'da hâlâ canlı olarak yaşayan halk hikâyesi tasnifi geleneği, ne yazık ki Toroslarda artık unutulup gitmiştir. Bir Mevlüt İhsânî, bir Mustafa Ruhânî hâlâ hikâye tasnif ederken, başkaları da bunları cemaate anlatmaktadır. Pek çok hikâyemizin Erzurum - Kars hattında tasnif edildiğini biliyoruz. Çıldırlı Şenlik'in, Posoflu Müdâmî'nin hikâyeleri bu bölgemizde kahvelerde, köy odalarında, düğünlerde, ramazan gecelerinde hâlâ anlatılmakta ve dinleyici bulabilmektedir.

Toroslardaki hikâye anlatma geleneği Doğu Anadolu'daki kadar gelişmiş değildir. Toroslarda Gündeşlioğlu adına bağlanarak anlatılan hikâye, bölgenin en çok bilinen ve en yaygın hikâyelerindendir. Bölgede anlatılan hikâyelerin musannifleri de bilinmemektedir. Dadaloğlu'nun tasnif ettiği söylenilen Hurşit ile Mah Mihri hikâyesi de onun eseri değildir. Ancak bazı araştırıcılar bu hikâyeyi 1922'den beri onun adına bağlayarak kaydetmektedirler.

Ali Rıza Bey [Yalgın]'in **Memleket Mecmuası**'nın ilkteşrin ve sonteşrin 1922 tarihli 17. ve 18. sayılarında ilk defa yer alan Hurşit ile Mah Mihri hikâyesi, daha sonraları pek çok kitapta aynen yer almıştır (Toros 51-62; Paşabeyoğlu 84-95; Kutsi 1974/170-180; 1975/167-178;

Pehlivan 64-75). Öztelli, bu hikâyenin Dadaloğlu'na ait olduğunu söyler (Öztelli 1953/12-13, 1974/162-163). Özdemir ise, Dadaloğlu'nun hikâyecilik cephesine hiç temas etmemiştir.

Hurşit ile Mah Mihri hikâyesinin Dadaloğlu'na ait olmadığını ilk defa Boratav ortaya atmıştır. O, Kerem ile Aslı hikâyesinde yer alan bir türküde, eski olduğuna şüphe edilmeyen hikâye kahramanlarının arasında Hurşit ile Mihri'nin adlarını da tespit etmiştir.

Hurşit Mah Mihri'nin dizine yattı.
(Boratav 1946/169)

Bize göre, Dadaloğlu bu hikâyeyi anlattığı için onun adına bağlanıvermiştir; aksini düşünmek yanlış olur kanaatindeyiz. Millî Kütüphane'de mevcut bir cönkte bu hikâyeye de yer verilmiştir. Hikâyenin son sayfasında 1247 tarihi kayıtlıdır ki milâdî tarihle 1831-1832 yıllarını karşılamaktadır. Dadaloğlu'nun şiirlerinin cönklere geçmediği düşünülürse, ona ait bir hikâyenin geçmesini olağanüstü saymak gerekecektir. Avşarlar arasındaki hangi kâtip bu hikâyeyi yazmıştır, sorusu da mutlaka cevapsız kalacaktır. Onun için bu hikâyenin musannifi Dadaloğlu değildir demek zorundayız.

Onun bazı şiirlerine yakıştırılan küçük olayları da birer hikâye olarak kabul edenler vardır. Bunları şöyle sıralayabiliriz :

Gavur Kızı : Cenupta Türkmen Oymakları I / Emir II 61; Aydemir 3773; Kutsi 1974/165-166, 1975/160-161; Pehlivan 76-77. Bu son kaynakta hikâyenin adı 'Ermeni Kızı' şeklindedir.

Kıral Kızı : Cenupta Türkmen Oymakları I / Emir II 72-74; Kutsi 1974/168-170, 1975/164-166; Pehlivan 80-82.

Emmi Kızı : Cenupta Türkmen Oymakları I / Emir II 66-67; Kutsi 1974/167-168, 1975/162-163; Pehlivan 78-79.

İsa Güzeli : Cenupta Türkmen Oymakları I / Emir II 68-69.

Kanaatimizce bunların hiçbiri hikâye değildir. Saz şiiri ile uğraşanlar bilirler; her şiirin bir hikâyesi vardır. Şair sazını eline alıp perdelerde dolaştırmaya başlayınca evvela şiirin hikâyesini anlatmaya başlar; sonra da sazı ile şiirini okur. Bir örnek vermek gerekirse. Tortumlu Mustafa Ruhanî'nin "Vesvâsülhannas" redifli şiirini, televizyonda uzun müddet yer alan Dallas dizisinin Türk ailesinde vücuda getirdiği tahribi anlatan şiirini gösterebiliriz. Murat Çobanoğlu da, ünlü Kiziroğlu Mustafa Bey türküsünü söylemeden evvel, Köroğlu ile Mustafa Bey arasında cereyan eden olayları anlatır. Bunlar hiçbir zaman hikâye sayılmamışlardır.

Karacaoğlan'ın şiirleri arasında da bu tür konuşmaya yer verenleri vardır. Mustafa Necati Karaer ve Cahit Öztelli'nin "Karacaoğlan-Gelin" konuşması şeklinde verdikleri bu şiiri Müjgân Cunbur "Karacaoğlan-Kız" olarak vermiştir (Karaer 345-46; Öztelli 278-79; Cunbur 298-299). Keza, Karacaoğlan'ın "Ala Gözlü Dilber-Oğlan" konuşması şeklinde gösterebileceğimiz şiirine yakıştırılacak bir olay, bir hikâye meydana getiremeyecektir (Cunbur 26-27).

O halde, Dadaloğlu'nu hikâye musannifi olarak değil de hikâye "anlatıcısı" olarak kabul etmemiz daha doğru olacaktır.

Bu arada, yukarıda Ruhanî ve Çobanoğlu'dan örnek verirken belirttiğimiz gibi, Dadaloğlu'nun da çeşitli olayların neticesinde söylediği şiirlerin hikâyelerini ele almak istiyoruz. Özdemir'in kitabında, bu tür birer hikâyesi olan

şiirlerin hemen hepsi ile ilgili açıklayıcı bilgiler ilave edilmiştir. Biz de, aşağıya ikisi birer şüre, üçüncüsü ise birkaç şiire yer veren üç hikâyeyi alıyoruz.

1. AVŞARLAR'IN TECİRLİ VE CERİTLİLERLE KAVGASI :

Avşarlar'ın konup göçme âdetleri mâlûm... Diğer aşiretlerle kavgaları hiç eksik olmaz. En çok da Adana'nın Ceyhan ilçesine bağlı Cerit aşiretine mensup köylülerle kavga ederlerdi. Bu kavgalar bazan güreş gibi teketek olurdu.

Bu kavgaların biri de Elbistan Ovası'nda kurulacak. Avşar'ın atlısı aşağıya varacak, Cerit'in atlısı da Ceyhan'dan gelecek.

Avşarlar "kart" delikanlıları seçip kavgaya hazırlanırlar. Bu arada Pınarbaşı'ndaki Avşar Beylerinden Topuz Bey'in oğlu on altı, on yedi yaşlarındaki Çerkez de gitmek ister.

"Ben de gideceğim kavgaya!"

"Gidemezsin! Bu kavgaya "kart" delikanlılar gidecek."

"Hayır, ben de gideceğim."

Öteden bir ses der ki :

"Hayır arkadaş, sakalı tarak tutamayan kavgaya gidemez."

Bunun üzerine Çerkez hemen bir tarak bulup yüzüne basturıverir :

"Ben de iştirak edeceğim."

Bu harekete şahit olanlar dayanamayıp onu da kavgaya göndermeye karar verirler. Fakat bu delikanlı, To-

puz'un tek oğlu... Topuz buna dayanamıyor. Topuz da Çerkez'in arkası sıra gider.

Kavgada, ilk atlı olarak Avşar'dan Çerkez, Tecirli ve Cerit'ten de Danacıoğlu meydana çıkarlar. Kavga sırasında Çerkez tek tüfeği sıkıp gelinceye kadar Koca Topuz ikinciyi doldurup hazır eder, Topuz'un eline verir. Çerkez bu kavgada başarılı olunca Dadaloğlu bir şiir söyler :

Elbistan Ovası'na bir aslan geldi,
Ecelin ağzına alıyor Çerkez.
Aldı mızrağını çıhdı meydana,
Bel ver Danac'oğlu, varıyor Çerkez.

Daha ilk kavgası bulman mahana
Tahım goyduh Gader Hüyü'nden Cehan'a,
Gazın derneğ dayanır mı şahana,
Seçip kılavuzunu vuruyor Çerkez.

Anası Torun babası Hallibrahim Bey oğlu,
Verin yalman mızrağnı eline uçları tuğlu,
Babalı boynuna Murat Bey Hall'oğlu,
İki başın hökmünü de veriyor Çerkez.

Sizde yok muydu Firek barıdı,
Yitirmiş Tecirli'yi arar Cerit'i,
Unutdun mu gavah boylu Halıd'ı,
Geçmiş gün hayfını alıyor Çerkez.

Der Dadal'ım der de hiliye gitme,
Gözünle gördüğünü Hak inkâr etme,
Baban Koca Topuz'un hakkın unutma,
Doldurup doldurup veriyor Çerkez.

(Kula 17-18. Metin, Sarız doğumlu, 42 yaşında (1969'da), okur-yazarlığı olan Hasan Gürbüz'den alınmış-

tır. Metnin benzer bir şekli Özdemir'de de yer almaktadır: 200-201. Orada, Çerkez, Topuz Bey'in oğlu Halit'ten olma torunu olarak yer almaktadır.)

2. DADALI BEY :

Size Dadalı Bey'in hikâyesini anlatacağım. Zamanında Avşarlar hiç "devr-i ınkılap" altına girmemişlerdir. Bunlar hiç kimseye "mudara" etmemişler, hiç kimsenin boyunduruğu altında yaşamamışlardır.

Zamanın padişahı Avşar Beyi'ni İstanbul'a davet eder; o da ne kadar büyük bey varsa hepsini yanına alıp İstanbul'a gider. İstanbul'da bunları çok iyi ağırlarlar. Yeme içmeden sonra bunlara derler ki :

"Buyurun, misafirhaneye gidelim."

Aslında götürülecekleri yer misafirhane değilmiş; meğer bunlara bir plan hazırlamışlar. Bir binaya varırlar. Orada ne yatak var, ne yorgan... Bunlara derler ki :

"Beyefendiler, dış elbiselerinizi müsade eder misiniz?"

"Hay hay efendim; ama elbiselerimizi ne yapacaksınız?"

"Ütü yapacağız."

Avşar Beyleri üzerlerindeki elbiselerini verirler. Bunlar elbiseleri ütüden gelecek diye beklerken kapı açılır ve içeriye "kühne" elbiseler atılır. Bu eski elbiseleri gören beylerin belleri kırılır; lâkin yapacakları bir şey yok. Dadalı Bey hemen sazını eline alır, düzen verdikten sonra şu şiiri söylemeye başlar.

(Ey ey) Yâr yerine endim de anakuluya,
Nâmeler gönderdim Anadolu'ya,
Bizden miras gassın da Mirza Ali'ye,
Goç yiğide gannı komlek dondur bu.

(Ey ey) Befendim ediyor da bir türlü nazı,
Cezalı defterine yazmışlar bizi,
On iki vezir de bir etmiş sözü,
Esgi giydirdiler beyler bize kendir bu.

(Ey) Hökümet atlısı da gıratlı olur,
Fermanını olannar da beyler, vurmadan ölür,
Geşmez gara günner de böyle mi galır
Davranın beyler bize ündür bu.

(Ey) ...bediye uğrar m'ola yolumuz,
Niye varır ehvalımız halımız,
Zalım düşman gop gider malımız,
Sinirine şeker şerbet baldır bu.

(Ey) Der Daral'ım da neyin davası,
Gölde güvel ördek şahanın avı,
Na gadar metetsem de Avşar'ım beyi,
Yenilmez mızrağa yaman eldir bu.

(Kula 6-7. Metin, Karahacılı köyü / Pınarbaşı doğumlu, 53 yaşında (1969'da), okur-yazarlığı olmayan Mehmet Şahin'den alınmıştır.)

3. AVŞARLAR'IN CADIOĞLU'NUN ASKERLERİYLE KAVGASI :

Benim tevellüdüm üç yüz yirmi bir. Akoluk köyündenim. Biz bu köye yüz yirmi sekiz yıl evvel yerleşmişiz. Burada Avşarlar üçe bölünür: Torun, Salmanlı, Kocanalı. Torun aşireti Diyarbakır'dan sürgün geleli tam yüz yir-

mi sekiz yıl olmuş. Bizim aşiret sürgüne gitti, sizinkiler gitmedi. (Kaynak şahsın derleyiciye hitabıdır.)

Efendime söyliyeyim, Avşarlar Çukurova'da alırlarmış, vururlarmış. Orada Tecirlilerle döğüşürlermiş, Ceritlilerle döğüşürlermiş, Karalarla döğüşürlermiş... Döğüşsüz olmanın imkânı yok. Yokmuş.

Sonra, Avşarlar buralarda doğru durmadıkları için Bozok'a sürgün ediliyorlar. Onlar sürüldükleri yerde Pehlivanoğlu'nun idaresine girmişler. Pehlivanoğlu da, Kayseri'nin İncesu'yunda otururmuş. Bizi Mecit Paşa sürgün etmiş. Bozok'ta üç yıl sürgün kalmışız. Orada da döğüşler, yakıp yıkmalar devam etmiş. Burada Dadaloğlu'nun sevdiği bir kız varmış. O, "Bir türkü söyleyeyim de Avşarlar buradan göçsün" deyip şu türküyü söylemiş :

Çıktım yücesine seyran eyledim,
Cebel önü çayır çimen görünür.
Firkat geldi, coş oldu gönlüm,
Allı yeşilli de Kaman görünür.

Şaştım ey Allah'ım ben de pek şaştım,
Adam üstünden Bozok'a düştüm,
Yozgat'ın üstüne bir ateş yaktım,
Yanar oylum oylum dumanı gördüm.

Bitsin Kırşehir'in gülleri bitsin,
Calasın dalında bülbüller ötsün,
Ufacık güzelleri hep yeni yetsin,
Güzelin alnında kemanın gördüm.

Göresim geldi de Niğde'yi Bor'u,
Günbegün artıyor yiğidin zarı,
İki bedestenlik koca Kayseri,
Erciyes Dağı'ndan karını gördüm.

Bunun üzerine Pehlivanoğlu, Mecit Paşa'ya haber gönderiyor :

"Avşar geliyor, kendine mukayyed ol."

"Gemerekli Cadıoğlu" derler biri varmış. Mecit Paşa ona haber gönderiyor.

"Sana bir tuğ vereyim, Avşar'ı buraya salma."

Cadıoğlu bin atlı ile gelince Avşar mağaraya iniyor. Cadıoğlu ve adamları arkalarından yetişince mağarada büyük bir kavga oluyor. Al ha, vur ha derken Cadıoğlu' nun adamlarından hiçbiri sağ kalmıyor. Bunun üzerine Dadaloğlu şu türküyü söylüyor :

Cad'oğlu geliyor, bakın ilvana,
Öttü tüfek seyreyleyin dumana,
Önünde Avşar var, kendini sına,
Elden ele üni gider Avşar'ın.

Halil Ağa'm attığını düşürür,
Cad'oğlu da tedbirini şaşırır,
Mağralı da dökün tüsün deşirir,
Kanlı gömlek oldu donu Avşar'ın.

Aslan Hacı ile Kel Hamid geldi,
El aman vermedi âlemi kırdı,
Onlara dayanmaz bir bölük ordu,
Bin kişiye yamaç onu Avşar'ın.

Der Dadaloğlum da sen binler yaşa,
Saglandı Cad'oğlu çıkmıyor dışa,
Yaralının önü indi Maraş'a,
Verdiğin tuğları al Mecit Paşa.

Avşar, Cadıoğlu'nun askerlerini kırdıktan sonra gidip Çukurova'ya yerleşir. Bir müddet sonra Ceritler ge-

ne gelirler. Bunun üzerine Avşarlar şöyle bir karar alırlar: "Biz Cerit'le döğüşürüz, Cerit'i Çukurova'ya koymayız!"

Avşarlar gidip Cerit'i karşılar. Ceritler de Hakkari' den geliyormuş. Karşılayanlar arasında Küçük Alioğlu, Dadaloğlu da varmış. Bu sırada Dadaloğlu bir şiire başlar :

Cerit Hakkari'den sökün eyledi,
Bir hırkat geldi de serinden doğru.
Altı arap atlı Cerit Beyleri,
Çek atın yönünü geriye doğru.

Üç Avşar aşireti Cerit ile döğüşmeye karar verir. Bunun üzerine Cerit Beyi meydan okur :

"Bana mesel müsel söyleme, döğüşen varsa ileri buyursun!"

Avşarlar tedarikini görmeden Ceritliler baskın yapar ve Avşar'ı kırarlar. Sabah kalkınca görürler ki, daha Avşar'ın eli tüfeğe varmadan Ceritler çoğunu kırmış.

Birden kapıştılar gulunu tayı,
Birbirine girdi fakiri bayı,
Öyle sağ gezmeden ölümüz iyi,
Ok deymeden gözlerimiz kör oldu.

Yara yara bir kavgaya girmedik,
Sağa sola kılıçları çalmadık,
At üstünde döğüşerek ölmedik,
Her birimiz bir kötüye kul oldu.

Biraz sonra kadınlar gelip de ağlamaya, aşiretlerini sormaya başlayınca Dadaloğlu şöyle der :

Elden geldi, elden gitti gaziler,
Akar çeşmim, yaşlı, kime ne deyim?
Yaz gelince yayla deyin Binboğa,
Dağlar, sular cevap sorar, ne deyim?

Nerelerde kaldı nazlı kır atım,
Kaldı Yarsuvat'ta atım, pusatım,
Gelinler dul kaldı, çocuklar yetim,
Ağlaşırlar "Baba" deyi, ne deyim?

Gelin arkadaşlar yanıma gelin,
Bir kurşun sıkın da mezara gömün,
Sekiz yüz çadırda sekiz yüz gelin,
Al çıkardı, kara bağlar, ne deyim?

Der Dadal'ım göremedim düşümü,
Dikemedim şehidimin yaşını,
Yarsuvat'ta başa gelen işimi,
Gelin arkadaşlar size ne deyim?

.... Daha sonra Avşarlar vurdu, kırdı, gelip buralara yerleşti; Amber Ağa bey oldu.

(Kolukısa 41-46. Metin, Altısöğüt köyü/Sarız doğumlu, 61 yaşında (1975'te) Dudu Patat'tan alınmıştır. Cadıoğlu ile ilgili şiir Özdemir'de hikâyesiyle birlikte yer almaktadır (197-198); Dadaloğlu ise Seyit Osman'a ait olduğunu söyler (Dadaloğlu 1661) Sonuncu şiir ise, yine aynı kaynakta dört ayrı hikâyeye bağlanmış olarak verilmiştir (161-163).

*
**

Dadaloğlu'nun hikâyeciliği için söyleyebileceğimiz son söz, onun iyi bir anlatıcı olduğu ve şiirlerine konu olarak seçtiği olayların şüre bağlı birer hikâye olarak anlatılageldiği olacaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Her şiirin sonunda evvelki yayımlarda yer aldığı sayfalara işaret edilmiştir. İlk kaynağın sayfa numarasından sonra (/) işaretini takip eden sayı, şiirin o kaynaktaki hane sayısını göstermektedir. Bu sayı, diğer kaynaklarda farklı ise, o kaynakların sayfa numaralarının sonuna hane sayısı konulmuş, ilk kaynaktakiyle birlik gösterenlerin sadece sayfa numaralarının verilmesiyle yetinilmiştir. Öztelli'ye ait kaynaklardan sadece biri verilmişse, bu 1974 baskısını göstermektedir. Makal'ın da 1975 baskısına yer verilmiştir.

Ayrıca, bazı şiirlerin kaynaklarındaki mühim farklı durumları, ilaveleri ve diğer hususları da göstermeyi uygun bulduğumuzu belirtmek isteriz.

1. SEVDA ŞİİRLERİ

Avşar İçinde Bir Güzel Gördüm

1

Her sabah, her sabah seyran gezerken
Iras geldim selvi boylu fidana
Top top olmuş kirpiklerin bölünmüş
Hoş benzettim samur kaşlar kemana

Al yanağın elmas m'ola kar m'ola
Çapraz vurmuş düğmeleri dar m'ola
Acap mislin şu cihanda var m'ola
İnsem gitsem Hindistan'a Yemen'e

Eliftir kirpiği îra'dır kaşı
Bu güzellik sana Mevlâ bağışı
Arasam cihanda bulunmaz eşi
Hiç mislin gelmemiş devr-i zamana

Dadaloğlu'm der de, hûpların hası
Ferhat'ın Şirin'i Mecnun Leylâ'sı
Akhm eğlencesi gönlüm yaylası
Bir yel esti başımdaki dumana

(Boratav 1947 270/4; Işık 100; Aydemir 3747 ve 3791; Öztelli 239; Pehlivan 174; Özdemir 303)

2

Oturmuş ağ gelin taşın üstüne
Taramış zülfünü kaşın üstüne
Bir selâmın geldi başım üstüne
Alırım kız seni komam ellere

Bir taş attım karlı dağlar ardına
Yuvarlandı düştü yârin yurduna
Ben yeni de düştüm sevda derdine
Alırım ahdimi komam ellere

Atımın kuyruğu cura saz gibi
Divana durmuş da ergen kız gibi
Alarmış yanağı bahar yaz gibi
Getirin kır atım göçem ellere

Dadaloğlu'm der de oldum kastana
Gelir geçer selâm verir dost bana
Kocayıp da dayandırdın postuma
Göçeyim mi kahpe Bulgar ellere

(Yalgın II 55-56/4; Toros 29-30; Öztelli 104/3 ve 293/3; Okay 22-23/3; Işık 90/3; Paşabeyoğlu 76/3; Makal 118/3; Pehlivan 173/3; Özdemir 301)

Aydemir, şiirin sonuncu hanesini üç ayrı şekilde tespit etmiştir (3894). Bazı kaynaklarda eksik olan hane ikincidir. Son beyitin bazı değişik şekilleri aşağıdaki gibidir :

Göçeyim mi bilmem Namrun üstüne
Çekilem mi kahpe Bulgar ellere
(Yalgın, Toros)

Eğer kavuşmazsam güzel ben sana
Göçeyim mi kahpe Bulgar ellere
(Özdemir)

3

Avşar içinde bir güzel gördüm
Kozan arasından çeker göçünü
Kınalamış ayağını başını
Sırma ile örmüş sümbül saçını

Her sabah her sabah kendini öğer
Altın saç bağları topuğu döğer
Sâde kaşı ile gözleri değer
Acem ülkesinin tahtla tacını

Dadaloğlu'm al yanağın gülünden
Mis kokuyor saçlarının telinden
İnce belli nazlı yarin elinden
Üç beş sene bekleyelim Hacın'ı

(Makal 119/3; Pehlivan 154; Özdemir 307)

4

Gel ha güzel gel ha, medhin söyleyim
Ağzın şeker dudakların bal gibi
Yaşta küçük amma boyda münasip
Sallanıyor bir fidanca dal gibi

Kalem aldım kaşlarını çatmaya
Hicap ettim adın sual etmeye
Baban seni çok bahaya satmaya
Bakıp durur bin liralık mal gibi

Gezdireyim yeşil ilen alınan
Besleyeyim şeker ilen balınan
Baban seni bana verse malınan
Koklarıdım yeni açmış gül gibi

Hezele de Dadaloğlu'm hezele
Melhem eyle gel yaramı tezele
Ağ saray gerektir böyle güzele
Çalışırdım on halayık kul gibi

(Toros 29/4; Öztelli 102 ve 244; Okay 35-36; Işık 87-88; Paşabeyoğlu 82-83; Makal 120, Pehlivan 164; Özdemir 296)

5

Şu yalan dünyaya geldim geleli
Giyinip kuşanıp işlemek gerek
Cahil yâr sevenin uykusu gelmez
Uyanıp sohbete başlamak gerek

Mürâkipler var da burda duyarlar
Duyarlar da birbirine koyarlar
Şöylesi güzele nasıl kıyarlar,
Güzeli gül gibi beslemek gerek

Ne güzel yetmiş de dostumun bağı
El vurup gülleri dermenin çağı
Sıra sıra olmuş yanakta beni
Öperken onları dişlemek gerek

Dadaloğlu'm der de bahar yaz gelir
Bizim ele ördeğinen kaz gelir
Bugün ayın yarın bahar yaz gelir
Yiğit yâr koynunda kışlamak gerek

(Özdemir 318)

6

Yaylalarda bir güzele uğradım
Gümüş nalın geyer altın halınan
Onun her bakışı bin gazi değer
Şu dünyada baha yetmez malınan

Enterisin geydirsinler sıvayı
Hiç geymesin atlas ile dîbayı
Beş yüz arşın yüksek olsun sarayı
Al yanağa gün değmesin yılman

İnanmayan gelsin baksın maşkına
Altın tasta bâde içmiş aşkına
Ben ilâyik gördüm sultan köşküne
Dört çevresi sünbül ilen gülünen

Ben ilâyik gördüm cnu paşaya
Arap köle tayınını taşıya
Yurttan yurda bindirsinler koşuya
Göçebe de böyle gitsin elinen

Dadaloğlu bunu söyler yolunan
Ebruları sırmayınan telinen
Sallanı sallanı geliyor mayan
Gezdir zalim yeşilinen alınan

(Bayrı 1933 164-165/5; Toros 31; Öztelli 113-114 ve 233; Okay 40-41; Işık 94-95; Paşabeyoğlu 76; Makal 124-125; Pehlivan 175, Özdemir 305)

7

Gelin ağ'lar seyredelim güzeli
Gövel ördek gibi indi göllere
Cilâlar sürünmüş allar geyinmiş
Doğan aylar gibi doğdu sabahtan

Ağ yârin de karşısında durulmaz
Hörü müdür melek midir bilinmez
Acar akça ile satın alınmaz
Dürr-i mâh gibi de geçti sabahtan

Mecnun gibi ben dağları gezerim
Bir güzelde ahdım kaldı nazarım
Nerde güzel görsem ismin yazarım
Defterim elimden aldı sabahtan

Dadaloğlu der ki usuldur boyu
Kirpikler ok olmuş kaşları yayı
Çatılmış kaşları yıkar yaylayı
Kirpiği sinemi deldi sabahtan

(Toros 30/4; Öztelli 96 ve 231; Okay 40; Işık 99-100; Paşabeyoğlu 74; Makal 123, Pehlivan 159; Özdemir 302)

İkinci hanenin ilk ve son mısraları ile mahlas hanesinin ara mısraları oldukça farklı şekiller göstermektedir.

8

Yükseklerde şahin gibi süzülür
Enginlerde turna gibi düzülür
Haçan dostu ansa gönlüm üzülür
Şimdi döndüm düzen tutmaz tele ben

Adama bakışta bir hoşça bakar
O dostun hasreti sinemi yakar
Ağ göğsün arası mis gibi kokar
Bülbül gibi konayıdım dala ben

Dadaloğlu'm der ki, zatı zatınan
Bir güzel sevdim ben pek firkatınan
Önü sine-bentli bir al atınan
Düşeydim de o dost ile yola ben

(Bayrı 1933 165/3; Öztelli 99 ve 232; Okay 41-42; Paşabeyoğlu 65-66; Makal 144; Pehlivan 158; Özdemir 304)

9

Enginli yüksekli inen turnalar
Onun için dolanırım ele ben
Gönlüm durmaz şu âlemi dolanır
Niçin döndüm düzen tutmaz tele ben

Din islâm içinde olmaz gideler
Ağ elini altın tasta yudular
Seni bana gövel ördek dediler
Onun için dolanırım göle ben

Adama bakınca bir hoşça bakar
O dostun hasreti sinemi yakar
Ağ göğsün arası mis gibi kokar
Bülbül gibi konayıdım dala ben

Der Dadaloğlu'm da kendi zatınan
Doldu şu gönlüm de pek firkatınan
Uğru beder beder benli atman
O dostunan gidemedim yola ben

(Özdemir 321)

10

Güzelin yüzü de ayın tekeri
Dili oğul balı nöbet şekeri
Omuzlar aşağı gerdan yukarı
Yürüyüşü kostak olur güzelin

Güzellerin sarayına varmalı
El bağlayıp dîvanına durmalı
Kırmızı önlüklü altın burmalı
Ağ elleri topak olur güzelin

Başı burada da de boynu şurda
Koç-kolan yetmiyor göbeği yerde
Dün Daharoğlu'nda bu gün şu evde
Ayakları ufak olur güzelin

Dudağından şeker şerbet bal döker
Gülüşünden inci mercan gül döker
Saçlarından sırma sırma tel döker
Göğsü kolu yumşak olur güzelin

Dadaloğlu'm dört köşeyi gezerim
Nerde güzel görsem cismin överim
Güzellerin bakışını severim
Bakışları kaçak olur güzelin

(Aydemir 3892/5; Öztelli 229; Pehlivan 156; Özdemir 299)

Özdemir'deki dikkati çeken küçük bir fark aşağıdaki gibidir :

Güzellerin Salağana varmalı" (2/1)

11

Yüce Hak'tan bir dileğim var benim
Yaşadıkça yârdan ırak etmesin
Yâr yanında geçer olsun her günüm
Kem rakıbin dağında gül bitmesin

Aradım da en son buldum dengimi
Yâr hasmıylan çıkıp ettim cengimi
Sen söyle de ben dolduram cöngümü
Muhabbetlik aramızdan gitmesin

Kara meşe üzerinde mazı var
Ardımızda nice nice tazı var
Şah Suna'nın verilmiş bir sözü var
Olur mu hiç ikrarını gütmesin

Beri gel de Dadaloğlu'm beri gel
Niceleyin sarılırız, görsün el
Zülüflerin dökem yüzüne tel tel
Bin bir buse az gelsin de yetmesin

(Okay 44/4; Öztelli 236; Makal 128; Pehlivan 161; Özdemir 309)

Mahlas mısraı üç kaynakta aşağıdaki gibidir :

Beri gel de aslan yârim beri gel
(Okay, Öztelli, Pehlivan)

Özdemir'deki küçük bir kelime değişikliğine dikkati çekmek isteriz :

Yaşadıkça yârdan cüda etmesin (1/2)

12

Beni yay eyledi bu âhu zârlar
Çan çalıp develer nazlaşıp gider
Altı arap atlı dolu cıdalar
Elinde turnalar söyleşip gider

Boyunu benzettim bir selvi dala
Yanakları benzer tomurcuk güle
Seherin vaktında düzülmüş yola
Bir bir katarını gözleşip gider

Gene şenliklendi dereler düzler
Otağın yüklenmiş gidişin gözler
Simden çuha geymiş gelinler kızlar
Hani yayla der de özleşip gider

Dadaloğlu'm der ki yürekten derdim
Güzeli medhetmek dilimde virdim
Salını salını giderken gördüm
Yürekte yaralar sızlaşıp gider

(Esen 107/4; Toros 32-33; Öztelli 94 ve 235; Okay 46; Işık 97-98; Paşabeyoğlu 72-73; Makal 130; Pehlivan 162; Özdemir 311)

13

Yine bir dilbere meyil aldırdım
Ak gerdanda benler zer-nişanlıdır
Çift çift olmuş kirpikleri belinir
Zülfünün telleri pek reyhanlıdır

Bana nisbet çıkmış yolun üstüne
Samur kürk geyinmiş alın üstüne
Taramış saçların belin üstüne
Bir elma yanaklı sim gerdanlıdır

Ne yaman bahçeli güllü, goncalı
Sînem vurdu bir kirpiği kancalı
Bilmem Ödemişli bilmem Genceli
İlle yanılmazsam Pehlivanlıdır

Dadal'ım, sarpa düşürdüm yolumu
Gördü gözüm kabul ettim ölümü
Geldi geçti hiç sormadı hâlimi
Âlâ güzel amma pek elvanlıdır

(Bayrı 1931 164/4; Toros 45; Öztelli 87 ve 248; Okay 48; Işık 82; Paşabeyoğlu 78-79; Makal 131; Pehlivan 169; Özdemir 313)

14

Andırın boğazı ufacık taşlı
Ağlama sevdiğim gözlerin yaşlı
Beyleri gelir de hep eli kuşlu
Karışmış curası bazınan gelir

Evimizin önü ova-yazılı
Neçe yiğidimiz yanı tazılı
Koyunumuz gelir körpe kuzulu
Karışmış sağmalı yozunan gelir

Dadal'ım der geldim pınarbaşına
Dost top kadifeler almış döşüne
Elvan elvan yazma atmış başına
Karışmış gelini kızınan gelir

(Özdemir 297)

Sonuncu hanenin ikinci mısraı aşağıdaki gibi olmalıdır kanaatindeyiz :

Top top kadifeler almış döşüne

15

Yürü yiğit yürü yoluna yürü
Ağustosta erir dağların karı
Gâyet güzel olsa yiğitin yâri
O yiğit yanına nazınan gelir

Sana derim sana ey Kınalıtaş
Gözümden akıttın kanlar ile yaş
Göllerde oynayan iki yeşil baş
Göllerin safası kazınan gelir

Yürü yiğit yürü yolundan kalma
Her yüze güleni dost olur sanma
Ölümden korkup da sen geri durma
Yiğitin alnına yazılan gelir

Misis köprüsünde kollarım bağlı
Ayrılık elinden ciğerim dağlı
Göksun'a varmca Bayazıtoğlu
Sana gelen beyler sözünen gelir

Dadaloğlu'm der ki kolum yazılı
Atım gök-kır attır yanım tazılı
Gelir koyunları yanı kuzulu
Karışmış sağmalı yozunan gelir

(Esen 108/5; Toros 31-32; Boratav - Fıratlı 176; Öztelli 90-91 ve 260; Okay 50; Işık 79-80; Paşabeyoğlu 69-70; Makal 132; Pehlivan 136; Özdemir 298)

16

Bir yiğit de anasından doğunca
Kur'ağaçta bir dal bitmiş gib'olur
Yaşı varıp on beşine değince
Yükünü kumaştan tutmuş gib'olur

Âşıklar sazını eline alsa
Güzeller perdesin yüzüne vursa
Bir yiğit sevdiğin sesini duysa
Gölde gövel ördek ötmüş gib'olur

Eğlene de bire gönlüm eğlene
Ay gele de orta yeri dolana
Yiğitin sevdiği yanınd'olana
Günde düğün bayram etmiş gib'olur

Dadaloğlu'm der ki, sözüm kayıran
Çekip yırtıp bir yakadan ayıran
Diyom muhannetten karın doyuran
Eli ile ağu yutmuş gib'olur

(Toros 25/4; Öztelli 88 ve 263; Okay 52; Işık 83-84; Paşabeyoğlu 66; Makal 264; Pehlivan 121; Özdemir 306)

17

Sakın akça ceren çölden kaçınca
Mâil oldum kız göğsünü açınca
Vakti gelip cümle âlem göçünce
Düzülür yollara el karmakarış

Yücesinde ima geyik pervane döner
Altın ak gerdanda mum gibi yanar
Sırtında libası her türlü döner
Giyinmiş kuşanmış al karmakarış

On üç on dördünde var m'ola yaşı
Âlemi devretsem bulunmaz eşi
Katar katar olmuş gözünün yaşı
Akıyor çeşminden sel karmakarış

Dadaloğlu'm der de bu kimin nesi
Gören âşıklar da çekiyor yası
Eğildi pınardan doldurdu tası
Veriyor içene bal karmakarış

(Özdemir 320)

18

Dinleyin ağalar bir söz edeyim
Bir güzel beni dilinen kandırdı
Söz verdi de geri döndü sözünden
Kötüleri üstümüze güldürdü

Devşir hey sevdiğim simlerin kuşan
Deli olur senin sevdana düşen
Dostum nerde deyi sorup sormaşan
Muhabbeti ara yerden kaldırdı

Senin için geyeceğim alları
Irak idi yakın ettim yolları
Heves güves yetirdiğim gülleri
Korkuyorum bir soysuza yoldurdu

Dadaloğlu'm der ki, bakm halime
Değirmen dönüyor çeşmim seline
İnanman güzelin tatlı diline
Çokça beni serseriye yeldirdi

(Toros 27-28/4; Öztelli 101 ve 246; Okay 60-61; Işık 87; Makal 135; Pehlivan 171; Özdemir 317)

Son hanenin ikinci ve sonuncu mısralarında dikkati çeken küçük iki farklılık vardır :

Değirmen dönüyor **gözüm** seline
(Öztelli, Pehlivan)

Çokça beni **sevseriye** yeldirdi
(Özdemir)

2. YURT GÜZELLEMELERİ

Sende Bir Gümanım Var Çiçek Dağı

19

Bereket var toprağında taşında
Kırık kırık eser yelin Binboğa
Seyfilerin döner yanı başında
Farız avcı ister yerin Binboğa

Binboğa'yı dersen ünlüdür ünlü
Güz ak saya geyer yaz ipek donlu
Sağ yanın Saraycık solun Reyhanlı
Elin Avşar değil Cerit, Binboğa

Dadaloğlu'm der ki sen seni tanı
Adam arap ata vermezdi yanı
Sana derim sana dağlar sultanı
Sana eş olur mu Berit Binboğa

(Öztelli 105/3, 253; Okay 31; Pehlivan 128, Özdemir 245)

20

Yürü bire Pınarbaşı
Acap karın kalktı m'ola
Gözü büyük ablak sunam
Çığırından saptı m'ola

Hudâ sılayı niyetim
Gurbete verdin kısmetim
Möhür gözlümün hasretim
Yüreğini yaktı m'ola

Tez gelir Kaynar'ın yazı
Ters akar Mucur'un özü
Zamantı'nm tutar yüzü
Garbi değip söktü m'ola

Bülbülüm altın kafeste
Yâr sılada kulak seste
Usul boylum Gördeles'te
Yollarıma baktı m'ola

Bıktım usandım canımdan
Ayrı düştüm vatanımdan
Bizimkiler kavgasından
Sağ selâmet çıktı m'ola

Erciyes gibi kuşanan
Yarsuvat gibi boşanan
Sünbülleri nazlı Anşa'm
Zülüfüne taktı m'ola

Dadal'ım sıladan haber
Gözümde dağların tüter
Koç dağın da kekik biter
Burcu burcu koktu m'ola

(Aydemir 3892/7; Öztelli 224-225; Pehlivan 152-153; Özdemir 252-253/6)

Özdemir'in, "Cahit Öztelli tarafından derlenmiştir," demesi doğru değildir; Özdemir'de yukarıdaki üçüncü hane yoktur.

Bu kafiyenin kullanıldığı başka bir şiirin ilk hanesi aşağıdaki gibidir :

Yürü bire Aziziye
Acap karın kalktı m'ola
Boynu uzun alaların
Çayırında kalktı m'ola

(Pehlivan 126)

21

Bizim yaylamız neşeli
Dibinde güller döşeli
Altı top top menevşeli
Kızlar gelir yaylamıza

Bizim yaylamız atl'olur
Sütü kaymağı tatl'olur
Kız gelinden kutlu olur
Kızlar gelir yaylamıza

Bizim yaylamız kayalı
Pınarları süt mayalı
Kilerinde kar dayalı
Kızlar gelir yaylamıza

Bizim yaylamız oluklu
Akar suları balıklı
Dadaloğlu'm çift belikli
Kızlar gelir yaylamıza

(Yalgın II 63-64/4; Okay 30; Öztelli 234; Makal 104; Pehlivan 129; Özdemir 255)

Son iki mısra Yalgın'da aşağıdaki gibi ve mahlassızdır :

Yaranısı mor belikli
Gelin gelir yaylamıza

22

Alaydım da cura sazım dizime
Çekseydim sürmeler ala gözüne
Cihan güzel olsa girmez gözüme
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Şu karşıki dağda yanar bir ışık
Aldırmış sevdiğin ağlar bir âşık
Bir ceren bakışlı zülfü dolaşık
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

Dadaloğlu, görülmüyor borandan
Yıkılsın dağların kalksın aradan
Elbeyli'den geldim koru Yaradan
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

(Yalgın I 102-103/3, II 69; Toros 38; Öztelli 103 ve 262; Okay 33; Işık 88; Paşabeyoğlu 75; Makal 107; Pehlivan 134; Özdemir 259)

23

Dumanlıdır Aladağ'ın alanı
Ortasında sarı çiçek savranı
Yiğitler durağı aslan yatağı
Dilberlerin hep de böyle ala mı

Pmarmda bir yenice sağlık var
Çimeninde ıstar görmüş yağlık var
Kızlarında başkaca ağlık var
Irmağı da şu dağların ala mı

Koç yiğitler cirit oynar dölekte
Geyikleri yaylım eder yaylakta
Bir koku var toprağında ırmakta
Gözüm yaşı davarında kala mı

Dadal'm der bin bir dağı gezerim
Aladağ'da bir yapılı gözerim
Hak vergisi şıvgaların ezerim
Bağışla gör mor sünbüllü Ala'mı

(Yalgın II 6/4; Toros 46; Boratav-Fıratlı 171-172; Öztelli 108-109 ve 255; Okay 33-34; Işık 91-92; Paşabeyoğlu 74-75/3; Makal 108; Pehlivan 130; Özdemir 254)

Paşabeyoğlu'nda mahlas hanesi eksiktir.

24

Seyir etsem görünür mü
Başkonuş'un dağı şimdi
Yaylalarda dem sürmenin
Vakti geldi çağı şimdi

Bizim yaylanın kuşuna
Can dayanmaz ötüşüne
Serin yaylalar başına
Kuraydım otağı şimdi

Kalbi mahzun olanlarm
Görek diye evenlerin
Dadaloğlu beylerinin
Sis'tedir oymağı şimdi

(Okay 36-37/3; Öztelli 222; Makal 109; Pehlivan 139; Özdemir 256)

25

Şu yalan dünyaya geldim geleli
Severim kır atı bir de güzeli
Değip on beşime kendim bileli
Severim kır atı bir de güzeli

Atın beli kısa boynu uzunu
Kuru suratlısı elma gözünü
Kızın iplik iplik süt beyazını
Severim kır atı bir de güzeli

Atın höyük sağrı kalkan döşlüsü
Kalem kulaklısı çekiç başlısı
Güzelin dal boylu samur saçlısı
Severim kır atı bir de güzeli

At koşu tutmasın çıktığı zaman
Yalı kaval gibi yıktığı zaman
At dört kız on beşe yettiği zaman
Severim kır atı bir de güzeli

Dadaloğlu'm hile yoktur işimde
Yiğit olan yiğit görür düşünde
At dördünde güzel on beş yaşında
Severim kır atı bir de güzeli

(Esen 108/3; Toros 37-38/6; Boratav 1947 176-177/5; Öztelli 82-83/5 ve 234/5; Okay 36-37/5; Işık 81-82/5; Paşabeyoğlu 80/4; Makal 122/5; Pehlivan 157/4; Özdemir 283/5; Bozdoğan 40/5)

Esen'in tesbiti sekiz hane ise de ancak üçü okunabilmiştir. Görüleceği üzere hane sayısı 3-6 arasında değişmektedir. Toros'taki fazla hanelerdeki bazı mısralar yukarıdaki şiirde de görülmektedir.

26

Çıkarım Bozok Dağına
Avşar eli görünür mü
Allah bir de işi iki
Gittim amma gelinir mi

Yücelerde olur geyik
Yol bekliyor gözü büyük
Benim yârim allar geyik
Nazlı nazlı salınır mı

Yeğin ekinin firezi
Takım koymuşlar kirazı
Yedi ülker üç terazi
Bakın ağ yâr görünür mü

Sehil kuşu Ur(u)ma uçtu
Eğlenmenin vakti geçti
Yaylalar aklıma düştü
Coştu gönül durulur mu

Dadal'ım der ki zatımız
Artar ünle firkatımız
Yaylaya dönse atımız
Hasret olan yorulur mu

(Aydemir 3599/5; Öztelli 226; Makal 155; Pehlivan 141; Özdemir 249)

27

Gene geldi yaz ayları
Göçeceğim şimden geri
Yaz yağmuru sulu olur
Coşar çağlar şimden geri

Ağaçlar pürçünü açtı
Kuşlar kılavuzun seçti
Yolumuz gurbete düştü
Garip düştüm şimden geri

Ağaçlar geydi donunu
Kuşlar artırdı ününü
Garip olan vatanını
Anar ağlar şimden geri

Dadaloğlu'm der ki, bana
Derdim artar ondan yana
Öter bülbül yana yana
Gözüm çağlar şimden geri

(Öztelli 116/4 ve 256; Okay 61-62; Paşabeyoğlu 59; Makal 117; Pehlivan 131; Özdemir 258)

28

Yücesine çıktım, baktım engine
Ovasının köpüklenmiş selleri
Yiğit olan düşmez ise dengine
Kendisine güldürür hep elleri

Yücesinden baktım gördüm uzağı
Kahpe düşman kurar m'ola tuzağı
Seçemedim hırsız ile kaçığı
Daha kimler tuttu acap yolları

Çok geçmeden nice atlı sökülür
Cümlesi de yolumuza dökülür
Yenilirsem boyuncuğum bükülür
Eller derer has bağımda gülleri

Beri gel de, yayla kızı beri gel
Kollarımı kemer yapsam ince bel
Saçların omuza dökülsün tel tel
Koklayım öpeyim beyaz elleri

Dadaloğlu der ki, halim yamandır
Dağ başları yine tozdur dumandır
Hak bilir ya bu gün hodri meydandır
Tutmak gerek geçitleri belleri

(Okay 38-39/5; Öztelli 242; Makal 140; Pehlivan 167; Özdemir 268)

29

Garipçe garipçe öten ibili
Acap göçtü m'ola Avşar illeri
Alabel bahçesi güzel konalga
Açtı mola Ilıca'nın gülleri

Arıkyazı nergizlerin bitti mi
Turnaların garip garip öttü mü
Seyfi gözlüm senden semah tuttu mu
Çalkan bire Yarsuvat'ın gölleri

Hûpların durağı Cihan'ın suyu
Güzel eğlencesi Mercin'in kıyı
Gitti de gelmedi bir delim deyi
Arasıra gözler m'ola yolları

Dadaloğlu'm der de bulandı bendim
Bâdeyi içti de söylüyor kendim
İzin ver kuluna beyim efendim
Yakın olsun ıraktaki yolları

(Boratav 1947 268/4; Işık 102; Aydemir 3891; Öztelli 223; Makal 110; Pehlivan 138; Özdemir 243)

Bazı kelimelerin değişik kaynaklarda görülen farklı şekilleri aşağıdaki gibidir: Boratav'da "Avşar" yerine "Cerit" (1/2); Işık, Aydemir ve Özdemir'de "semah" yerine "yükün" (2/3; Boratav'da "Bâdeyi" yerine "Dolun" (4/2).

30

Hakk'ın kandilinde ben bir sır idim
Anamın rahmine indirdin felek
Ak mürekkep idim kızıl kan ettin
İnsan sıfatına döndürdün felek

Ellisinde yaşım yarıyı geçti
Altmışında yolum yokuşa düştü
Yetmişinde her tebdilim dolaştı
Mertebe mertebe indirdin felek

Sekseninde senetlerim yazıldı
Doksanında her düzenim bozuldu
Yüz yaşında kemiklerim ezildi
Sabi sübyanlara döndürdün felek

Der Dadal'ım da yaktın yandırdın
Verdim ağzımı da içtim, kandırdın
Son hitamı Azrail'i gönderdin
Hiç dünyaya gelmemişe döndürdün felek

(Aydemir 3511-3512/4; Öztelli 241; Pehlivan 166; Özdemir 270)

Özdemir'in, "Cahit Öztelli tarafından derlenmiştir," demesi doğru değildir; Aydemir, aşağı yukarı on yıl evvel yayımlamıştır.

31

Kula at da der ki yavuz kaçarım
Kepir tusbasının uğrun geçerim
Üstümde yiğitin kanın içerim
Yalımlar arkamdan sündüğü zaman

Yağız at da der ki bağlan koruya
Varırsam ileri dönmem geriye
Üstümdeki yiğiti Mevlâm koruya
Kılıçlar başıma döndüğü zaman

Al at der ki güzel olur donumuz
Cinsimizden çatal olur dilimiz
Kavga görünce sağalır ölümüz
Üzengi üzengiye değdiği zaman

Kır at der ki ben atların başıyım
Yiğitler elinde serdar kuşuyum
Der yerde de can kurtaran kişiyim
Üzengi böğrümü yirdiği zaman

Doru at der ben donumu satarım
Kaçtığımdan kurtulur da yeterim
Sıkışırsam Azrail'i tutarım
Çeke dizgininen vardığım zaman

(Özdemir 285)

32

Atım, kalk gidelim sılaya doğru
Tırnağını taşa vurmam düzünen
Koç yiğit de gurbet ele düşerse
Yanar bağrı ateşinen közünen

Bilirdim Kilis'i ezel ezeli
Çok olur oranın okur yazarı
Şirin olur Antep eli güzeli
Eğler koç yiğidi cilve nazınan

Karakuyu derler beyler dolanır
Orda içen Gövdeli'de sulanır
Pazarcık suyunda gönlüm bulanır
Ötüşür ördeği turna kazınan

Ahir Dağı'n erken geçin ağalar
Alişar çevresi bahçeler bağlar
Kısık'ın yöresi şol ulu dağlar
Karı yatar namlı namlı buzunan

Dadaloğlu'm der sılaya varalım
Orada dost hatırını soralım
Ketizmen'den Pınarbaşı'n bulalım
Eşe Fatma'm oynar döner nazınan

(Öztelli 98/5 ve 258; Okay 42-43; Işık 95-96; Paşabeyoğlu 59-60; Makal 146; Pehlivan 133; Özdemir 262)

Mahlas mısraı üç kaynakta, ".... Celâ'ya varalım" şeklindedir (Okay, Makal, Özdemir). Ayrıca bir kaynakta, "Dadaloğlu" adı yerine, "Buyrun ağ'lar" ifadesi geçmektedir (Makal).

33

Dinlen ağ'lar birem birem söyleyim
Arşı çarşı gider yolun var dağlar
Kamalaklı kar'ardıçlı sekiler
Selvili söğütlü şarın var dağlar

Binboğa'yı dersen dağların beyi
Görüken Soğanlı hani Koçdağı
Aladağ Bakırdağ Bulgar'ın tayı
Erciyes ulunuz pirin var dağlar

Ahir Dağ'dan gördüm Maraş elini
Engizek'te derler ilin çoğunu
Gezdim seyreyledim Konur dağı
Göğsü gök ördekli gölün var dağlar

Dadaloğlu'm bunu böyle diyeli
Üçyüz altmış altı dağı sayalı
Burnu hırızmalı katar mayalı
Kol kol olmuş gelir elin var dağlar

(Yalgın II 509/4; Boratav-Fıratlı 175; Öztelli 112 ve 259; Okay 45; Işık 94; Paşabeyoğlu 79; Makal 114; Pehlivan 151; Özdemir 257)

34

Turnam gelir katar katar
Kanadın boynuna atar
Seher ile bir kuş öter
Ötüşü gül dalınd'olur

Kır atın sarı donlusu
Yiğidin gözü kanlısı
Güzelin göğsü benlisi
O da Aydın ilind'olur

Kederlenme deli gönül
Yiğide hörmetler olur
Namlı namlı kar istersen
O da Çiçek dağınd'olur

Dadal'ım ben, yoktur malım
Her sözlerim Hakk'a malûm
Allah'ın sevdiği kulun
Sevdiceği yanınd'olur

(Yalgın II 257/4; Öztelli 107 ve 247; Okay 52-53; Işık 91; Paşabeyoğlu 81-82; Makal 116; Pehlivan 170; Özdemir 260)

İkinci hanenin son mısraı iki kaynakta farklı şekillerdedir:

O da Avşar elind'olur (Işık)
O da binde birind'olur (Özdemir)

Üçüncü hanenin kafiyesiz olduğu gözden kaçmamaktadır.

35

Çıktım yücesine seyran eyledim
Cebel önü çayır çimen görünür
Bir firkat geldi de coştum ağladım
Al yeşil bahçeli Kaman görünür

Şaştım, hey Allah'ın ben de pek şaştım
Devrettim Akdağ'ı Bozok'a düştüm
Yozgat'ın üstünde bir ateş seçtim
Yanar oylum oylum duman görünür

Biter Kırşehir'in gülleri biter
Çığrışır dalında bülbüller öter
Ufacık güzeller hep yeni yeter
Güzelin kaşında keman görünür

Gönül arzuladı Niğde'yi Bor'u
Gün günden artmakta yiğidin zârı
Çifte bedestenli koca Kayseri
Erciyes karşında yaman görünür

Dadaloğlu'm der de zatından zatı
Çekin eyerleyin gökçe kır atı
Göçmek değil bizim ilin muradı
Ağ yâre gitmemiz güman görünür

(Esen 106/5 Toros' 36-37; Boratav 1943 496; Boratav - Fıratlı 177-178; Öztelli 89-90 ve 221; Okay 54-55; Işık 78-79; Paşabeyoğlu 11-12; Makal 116; Pehlivan 140; Özdemir 244; Kula 133; Kolukısa 41-42/4)

Kolukısa'da mahlas hanesi eksiktir.

İkinci hanenin üçüncü mısraı bazı kaynaklarda aşağıdaki gibidir :

Yozgat'ın üstüne bir ateş saçtım
(Esen, Toros, Kula, Kolukısa)

Mısradaki fiil sonrası kaynakta "yağdım" şeklindedir.

36

Göründü de Hemite'nin kalesi
Hiç gitmiyor aşiretin belâsı
Yıkılıp Yarsuvat viran kalası
Bu yıllık da burda kalsın elimiz

Eser garbisi de adamı yakar
İçilmez suları yosunlu kokar
Yatılmaz gecesi mucuğu çokar
Sehillemiş açılmıyor gülümüz

Gün burnuna İmeli'den inerdik
Sallanır da Saçaklı'ya konardık
Şöhret için yiğit ata binerdik
Çakmaklı tüfekti bizim zorumuz

Devemiz gelirdi tülülü bazlı
Tülünün sesi de bülbül avazlı
Âşığımız vardı kucağı sazlı
Bahşişine cömert idi elimiz.

Melik Ejder evliyalar yatağı
Ahir Dağı yaylamızın eteği
Bayazıtlı elimizin tuzağı
Cihan köprüsünden bağlı yolumuz

Arabistan atlarına binerdik
Al kabutu al kendire atardık
Her birimiz bir orduya yeterdik
Alışkan tüfekti bizim zorumuz

Kavrık'a varınca semah dönerdik
Genişleyip Suçatı'na konardık
Ha deyince bin gök atlı binerdik
Mertlik köprüsünden geçer yolumuz

Karadik'ten öte Harnı'nm düzü
Oturmuş beyler de ediyor sözü
Fettahlı beyleri (yok) kim'edek nazı
Enden enden kırık bizim yolumuz

Der Dadal'ım der de bu sitem yeter
Yaylaya çıkınca gukkular öter
Kız gelin kalmadı hep hasta yatar
Döğüşerek ölemedik birimiz

(Boratav 1947 268-269/7; Işık 100-101/8; Aydemir 3512; Öztelli 212-213; Pehlivan 142-143; Özdemir 206-207/9)

Özdemir'den aldığımız bu şiir, kaynaklarda büyük farklılıklar göstermektedir. Bazen bir hanenin mısraları farklı hanelerde görülmektedir. Yukarıdaki son hane, Boratav ve Işık'ta üçüncü, Öztelli ve Pehlivan'da dördüncü hane olarak yer almaktadır.

Ferman Padişahın Dağlar Bizimdir

37

N'olaydı da Kozanoğlu'm n'olaydı
Sen ölmeden bana ecel geleydi
Bir çıkımlık canımı da alaydı
Böyle rüsva olmasaydık cihanda

Neyledik de Hakk'a büyük söyledik
Ne akılla kahbeleri dinledik
Cahil idik nettiğimiz bilmedik
Âciz çıktı bak adımız her yanda

Beyim gelir, arkasında bin atlı
Cümlesi de sanki kuştur, kanatlı
Ölürsek derdimiz olur bin katlı
Yâr yetimi kalır mıydı meydanda

Derviş Paşa gayrı kına yakınsın
Böbür böbür dört bir yana bakınsın
Amma bizden gece gündüz sakınsın
Öc alırız ilk fırsatı bulanda

Dadaloğlu'm söyler size adını
Şimdiden yok bilsin hasım kendini
Bağlasalar parçalarım bendimi
Yatacağım bilsem bile zindanda

(Okay 31-32/5; Öztelli 205-206; Makal 80; Pehlivan 92; Özdemir 180-181)

38

Yürü bire Pınarbaşı
Acap karın kalktı m'ola
Boynu uzun tor sunalar
Su yoluna çıktı m'ola

Tez gelir Kaynar'ın yazı
Hoş akar Munzur'un özü
Koc' Irmak tutardı buzu
Garbi değdi söktü m'ola

Kabaktepe asıl yurdum
Nadir Şah'tan gelir soyum
Koca Nallı büyük dayım
Avşarlık'tan çıktı m'ola

Bugün ben bir rüya gördüm
Eskisinden beter derdim
Uzun Yayla dede yurdum
Çerkez kazık kaktı m'ola

Dadaloğlu'm oldum yetim
Nerde kaldı gök kır atım
Melûl olan aşiretim
Avşarlık'tan bıktı m'ola

(Özdemir 154-155)

39

Ilgıt ılgıt seher yeli esiyor
Gâvur Dağları'nın başı dumanlı
Gönül binmiş aşk atma aşıyor
Bire beyler cünunluğun zaman mı

Aşağıdan iskân evi gelince
Sararıp da gül benzimiz solunca
Malım mülküm seyfi gözlüm kalınca
Kaypak Osmanlılar size aman mı

Aşağıdan iskân evi geliyor
Bezirgânlar koç yiğide gülüyor
Kitabın dediği günler oluyor
Yoksa devir döndü âhir zaman mı

Aşağıda akça çığın ötünce
Katar başı mayaların sökünce
Şahtan ferman Türkmen eli göçünce
Daha da hey Osmanlı'ya aman mı

Dadaloğlu'm sevdası var başımda
Gündüz hayalimde gece düşümde
Alışkan tüfekle dağlar başında
Azrail'den başkasına koman mı

(Esen 109/4; Yalgın II 65; Boratav-Fıratlı 173/5; Öztelli 53-54/5 ve 200/5; Okay 35; Işık 83/5; Paşabeyoğlu 63/5; Makal 82; Pehlivan 101/5; Özdemir 179/5)

Esen ve Yalgın'da dördüncü hane eksiktir.

40

Bir vuruşta düşmanların ikiye
Yarın aslanlarım derdi Apalak
Serden geçin yaraları yarayla
Sarın aslanlarım derdi Apalak

Halep'in Antep'in soyun keserim
Cehd edersem Elbistan'ı basarım
Bağdat kapısına kilit asarım
Varın aslanlarım derdi Apalak

Hersinen mi geldin hey beyin oğlu
Zannettin Hasan'ın kolları bağlı
On beş oğlun vardı başları tuğlu
Yürü aslanlarım derdi Apalak

Ordu geldi karşımıza düzüldü
Alnımıza kara yazı yazıldı
Yekbıyık vuruldu ordu bozuldu
Kırın aslanlarım derdi Apalak

Dadaloğlu'm söylemezdin hileyi
Alişanlı beyi buldu belâyı
Vurup da düşürdü Halit Köle'yi
Vurun aslanlarım derdi Apalak

(Boratav 1947 271/4; Işık 96-97; Aydemir 3891-3892/5: Öztelli 186/5; Makal 84; Pehlivan 115/5; Özdemir 156/5)

Dörder hane olan ilk iki kaynakta birinci haneler eksiktir. Dördüncü haneler Aydemir ve Özdemir'de oldukça farklıdır.

41

Aslımı sorarsan Avşar soyundan
Ayrı düştüm aşiretten beyimden
Pınarbaşı'ndan da beş yüz evinen
Çıkıp da cana kıyanlardanım (efendim)

Çekerim çileyi böyl'olsun bugün
Alırım mı sandın şol Kozan dağın
Biz bir kurt idik de Bozoklu koyun
Ürkütüp sürüsün yiyenlerdenim (efendim)

Dadaloğlu'm der de böyle olmazdım
Gördüğüm günlerin birin görmezdim
Kavga kızışınca geri durmazdım
Meydanda kardaşa kıyanlardanım (efendim)

(Özdemir 237)

42

Ölürüz de kömür gözlüm ölürüz
Dost ağlasın zalim felek utansın
Kıyamette kavuşmak var biliriz
Dost ağlasın kahpe felek utansın

Bir çıkmaza girdi bu gün yolumuz
Geçit vermez sağımızla solumuz
Kalır gayrı bizim burda ölümüz
Mert ağlasın nâmert olan utansın

Avşar eli yaylasına göçmedik
Aşın yeyip sularını içmedik
Tenhalarda kendimizden geçmedik
Can ağlasın hayın felek utansın

Dadaloğlu'm yine coştu çağladı
Ak üstüne karaları bağladı
Firkat odu yüreciğim dağladı
Ben ölem de Çapanoğlu utansın

(Okay 43/4; Öztelli 198; Makal 147; Pehlivan 94, Özdemir 266)

43

Kalktı havalandı ey deli gönül
Varır bir menzile erişir bugün
Meydan benim diye kabak asanlar
Çıkar koç yiğitler döğüşür bugün

Bugün meydan günü döğüş olucu
Kötüler de geri geri durucu
Koç yiğit elinde tartar kılıcı
Kılıç kalkanınan vuruşur bugün

Sıkılır tüfekler tütünler tüter
Çalınır davullar mehterler öter
Kesilir kelleler meydanda yatar
Üleşler ayağa dolaşır bugün

Dadaloğlu'm der de eyledi hengi
Bugün kötülerin çıkar mehengi
Solar koç yiğidin gülgûn irengi
Çıkar arap atlar yarışır bugün

(Özdemir 204-205)

44

Hasan Paşa — Sana derim sana ey Kozanoğlu
Sefer edip üzerine kalkmam var
Bu seneyi her seneye benzetme
Pençe vurup kanadını sökmem var

Kozanoğlu — Ben Kozanoğlu'yum yapaman bunu
Aslım kurt eniği sen seni tanı
Adam evreniyim yutarım seni
Her senede üç beşini yutmam var

Hasan Paşa — Kozanoğlu yapma benimle inadı
Dedem deden ile bir dem sınadı
Koğduğumuzun kalkmaz kanadı
Pençe vurup ciğerini çekmem var

Kozanoğlu — Derebeyiyim de menendim yoktur
Sorun aşirete secerem çoktur
Elde yalın kılıç çarka çalıktır
Al kanını Adana'la dökmem var

Dadaloğlu — Issız kalmış Fettahlı'nın dağları
Dikiş tutmaz kalan bunun çağları
Dadaloğlu'm çakıştırır beyleri
İkinizin de maşkına bakmam var

(Pehlivan 125/4; Özdemir 226-227/5)

Üçüncü hane Pehlivan'da yoktur; sonuncu hane ise oldukça farklıdır.

45

Kalktı, göç eyledi Avşar elleri
Ağır ağır giden eller bizimdir
Arap atlar yakın eyler ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

Belimizde kılıcımız kirmani
Taşı deler mızrağımın temreni
Hakkımızda devlet etmiş fermanı
Ferman padişahın dağlar bizimdir

Dadaloğlu'm yarın kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir

(Esen 107/3; Toros 34; Boratav 1943 494; Boratav - Fıratlı 172; Öztelli 81 ve 202; Okay 49-50; Işık 77; Paşabeyoğlu 55; Makal 89/4; Pehlivan 89/4; Özdemir 164-165; Bozdoğan 44)

Aydemir'in ek hane olarak yayımladığı aşağıdaki hane (3745), Makal'da üçüncü haneden evvel yer almaktadır. Özdemir de, aynı haneyi notta göstermiştir. Aydemir'deki bir kelimenin dışında, ortak olan bu hane aşağıdaki gibidir :

Bir gün (Bizim) birimizi beşe sayarlar
Demir donla miğfer külah giyerler
Kavgayı görünce figan kurarlar
Eli mızraklı ağ'lar bizimdir

46

Karataş dersen de bir düzgün ova
Yükletmiş göçünü gidiyor dağa
Kılıcına yavuz derler İsmail Â
Çalıp çalıp dallarını eğiyor

İbiş Â'yı dersen yiğitler bendi
Kocaman orduya koydu bir yangı
İnanın ağalar sığanıs kendi
Çalıp çalıp gölgesini koğuyor

Bekir Â'yı dersen doludan içer
Narasın duyanlar akşamdan kaçar
Girgin deve gibi köpüğün saçar
Sanasın havadan yağmur yağıyor

Amanın ağalar amanın aman
Yüce dağ başını bürüdü duman
Salman poyraz olmuş savurur saman
Dayanılmaz zorlu zorlu değiyor

Nisbetinen (mi) geldin Pehlivanoğlu
Sanasın Hasan'ın kolları bağlı
Cıdasına yavuz Reyhanlıoğlu
Çekip çekip kargısını sağıyor

Dadaloğlu'm der ki giydik karayı
Koçyiğit olanlar açtı arayı
Cerit Ovası mı sandm burayı
Top top olmuş seyfilerin koğuyor.

(Özdemir 169-170)

47

Aşağıdan Yusuf Paşa'm geliyor
Düşmanına karşı koyan merd olur
Şahin kocasa da vermez avını
Aslı kurt yavrusu gene kurt olur

Arap atlar yağma oldu arada
Fitiller işliyor azgın yarada
Bana derler ne gezersin burada
Ölenece yüreğimde derd olur

Küheylânım yedim yedim yederler
Olanca malımı talan ederler
Heves güves yaptırdığım odalar
Korkarım ki düşman konar yurd olur

Dadaloğlu der ki göründü dağlar
Aşiret kavgasın görenler ağlar
Ben de öldüğüme kayırmam beyler
Zalim düşman üstümüze merd olur

(Toros 40-41/5; Öztelli 95/4 ve 188/4; Okay 53-54/4; Paşabeyoğlu 71-72/4; Makal 90/4; Pehlivan 108/4; Özdemir 195-196/4)

Toros'ta üçüncü haneden sonra yer alan aşağıdaki hane, Aydemir'de iki defa ek olarak verilmiştir (3745, 3969).

Çıka idim şu köşkümün üstüne
El edeydim yârânıma dostuma
Bine idim kır atımın üstüne
Gösterirdim sana savaş nerd'olur

48

Yine baş kaldırdı şol Çukurova
Kimi alkış eder kimisi dua
Şahın beyliğine yetmez tülü deve
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

Kuş kemiğinden saraylar yaptırdım
Şahinime gökte turna kaptırdım
Gökteki kartala çanlar taktırdım
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

Nice kuşlarımı dumanda buldum
Menemenci'ye de atımı saldım
Cerit'in, Avşar'ın güzelin aldım
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

Dadal'ım da der ki samurdan kürküm
Odadan odaya çağrılır türküm
Ulu devlet ordusundan yok korkum
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

(Toros 35-36/4; Öztelli 176; Makal 97; Pehlivan 106; Özdemir 192)

49

Bindiğin at Aşkar mıdır ya Düldül
İrengi bozadır der Türkmen Oğlu
Eyerlen kır atı mahzun kalmasın
Biner dövüşürüm der Türkmen Oğlu

Ali Paşa'm her ülkeyi bağladı
Ah etti de Torun deyi ağladı
Her obadan üç beş yiğit hoğladı
Siftah hoğlayan da bir Türkmen Oğlu

Karartısı çoktur ordusu fena
Dövüşen yiğitler boyanır kana
Kasâvet mi çeker doğuran ana
Nöbet bıçağa bindi der Türkmen Oğlu

Gel Kara Ahmet der etme inadı
Bıldır deden dedemizi sınadı
Benim koğduğumun kalkmaz kanadı
Çekerim çengeni der Türkmen Oğlu

Elinde kargısı oylukta satır
Kesilen kelleler meydanda yatır
Korkma beyim korkma salâvat getir
Arkamızdan gelen koç Türkmen Oğlu

Gezdir Dadaloğlu'm kır atı gezdir
Nalları dökülmüş yeniden düzdür
Kargının ucuna maşallah yazdır
İlet Sadık Beye ver Türkmen Oğlu

(Esen 109/6; Öztelli 114-115 ve 179-180; Okay 59; Paşabeyoğlu 57/5; Makal 101; Pehlivan 103; Özdemir 184-185)

Paşabeyoğlu'nda beşinci hane yoktur.

50

Cerit Rakiye'den sökün eyledi
Bir firkat geldi de serime doğru
Altı arap atlı Avşar beyleri
Çek atın başını Urum'a doğru

Cerit Rakiye'den arayı açın
Murad'ın altından Kined'i geçin
Sarardı benziniz yaylaya göçün
Çek atın başını Urum'a doğru

Dolanayım Yarsuvat'ın yolundan
İçen ölmez Binboğa'nın gölünden
Arslan Bey'im Sar'aslan yolundan
Çek atın başını Urum'a doğru

Dadaloğlu'm der de ne söylesem hak
Şükr olsun Mevlâ'ya da yüzümüz ak
Bize bu illerde devir günü yok
Çek atın başını Urum'a doğru

(Toros 39-40/4; Boratav 1943 497; Boratav - Fıratlı 180; Öztelli 114-115 ve 191; Okay 60; Işık 93; Paşabeyoğlu 73; Makal 98; Pehlivan 107; Özdemir 213)

51

Gitti Cerit gitti gider Avşarlar
Gider oldu namusumuz arımız
Kavga kuruldu da kılıç çalındı
Hey ağalar nere vardı yarımız

Ağamız da çadırını tutardı
Kabudunu dal boyuna atardı
Her birimiz bin atlıya yeterdi
Dövüşerek ölemedi varımız

Dadaloğlu'm şu dağlara varınca
Korkarım yurtları ıssız kalınca
Saçılıp da Binboğa'ya konunca
Yaylalara dokunmazdı şerimiz

(Makal 103/3; Pehlivan 117; Özdemir 194)

Ara hanenin son mısraı bir kaynakta küçük bir farklılık göstermektedir

Dövüşerek ölemedi **birimiz**
(Özdemir)

Yağız Atlı Nice Kullar İniler

52

Gönülden gönüle yol gider derler
Onu sürmeğe bir hoşca can gerek
Doğru söyle yiğit işin doğrusun
Hilebaz olamaz yiğit bön gerek

Buna kılıç derler, aralar açar
Püskürür meydana al kanlar saçar
Bazı kötüler de öğünür geçer
Yiğit batman döğer gözden hûn gerek

Yüksek kayalarda şahan olamaz
Kısırdır katırlar kulun kunlamaz
Bazı hocalar da çalgı dinlemez:
"Nedir kuru ağaç bize din gerek"

Dadaloğlu der ki belim bükülür
Gözümün gevheri yere dökülür
Yalnız taştan duvar olmaz yıkılır
Koç yiğite emmi dayı el gerek

(Bayrı 1933 164/4; Toros 25-26; Öztelli 100 ve 230; Okay 39; Işık 86; Paşabeyoğlu 66-67; Makal 85; Pehlivan 155; Özdemir 230)

53

Yaz gelip de beş ayları doğunca
Bülbülün figanı gonca gülünen
Bir fıkara bir zenginin yanında
Onu geçinmesi müşkül halınan

Sırrını verme de avrada yada
Rızgını verir de şol Bâri Hudâ
Kendi başın için yaptır bir oda
Zarar eyle adam olman kârınan

Benim sözüm dinleyene bir kısta
Sırrını tez verme yabana dosta
Adam olursan da çıkarsın üste
Zamanınan geçinmesi şerinen

Kardaşta kardaşa kemlik m'olur
Şahanın yuvası ıssız mı kalır
Emmi dayı adama çok gerek olur
Kab'ağacın gürlemesi dalınan

Der Dadal'ım der ki coş etti yürek
Bir zaman ağlayak bir zaman gülek
Şimdi muhabbetli on kardaş gerek
Konsak göçsek beylik sürsek elinen

(Özdemir 267)

Yedi iklim dört köşeyi dolandım
Meğer dünya her tarafta bir imiş
Ben dünyayı Al'Osman'm sanırdım
Meğer dünya dört sultanlık yer imiş

İrili ufaklı insan piç oldu
Onlar doğdu geçinmesi güç oldu
Altı arap atlı şahbaz nic'oldu
Mâmur sandım yalan dünya çürümüş

Okuttuğun tutmaz oldu âlimler
Kalktı da kitaptan arttı zulümler
Terlemeden mal kazanan zâlimler
Can verirken soluması zor imiş

Dadaloğlu'm der ki sözüm vasiyet
Benim sözüm dinleyene nasihat
Besmelesiz kazanılmış piç evlât
O da dünyasına ziyankâr imiş

(Toros 24/5; Öztelli 86 ve 266/4; Okay 55-56; Işık 80; Paşabeyoğlu 67-68; Makal 92; Pehlivan 122/4, Özdemir 225/4)

Beş haneli kaynaklarda dördüncü hane olarak yer alan hanenin kafiye düzeni farklılık gösterdiği için biz de almamayı uygun bulduk. Bu hane başka bir başka şiirin ilk hanesi gibidir: Abab. Kafiyeyi meydana getiren kelimeler ise, "... çok imiş", "... yek imiş" şeklindedir.

İlk hanenin son mısrai bir kaynakta biraz farklı bir şekildedir :

Meğer dünya yüz sultanlık yer imiş
(Makal)

55

Can evimden vurdu felek neyleyim
Ben ağlarım çelik teller iniler
Ben almadım, toprak aldı koynuna
Yârim diyen bülbül diller iniler

Doya doya mâh cemalin görmedim
Saçlarını çözüp çözüp örmedim
Bir gececik safasını sürmedim
Sarmadığım ince beller iniler

Kara olur Okçular'ın yoncası
Görülmemiş bu dünyada buncası
Açılmadan koyup düştü goncası
Bahar ağlar açan güller iniler

Gider oldum Avşar ili yoluna
Bakmam gayrı bu diyârın gülüne
Karaları taksın çapar kuluna
Yağız atlı nice kullar iniler

Göremedim baharını yazını
Çalamadım curasını sazını
Özge yârin nice çekem nazını
Gözlerimden akan seller iniler

Varayım da mezarına varayım
Baş ucunda el kavuşup durayım
Bıktın mıydı benden deyip sorayım
Mezarına giden yollar iniler

Yürü bire Dadaloğlu'm yürü git
Dertli dertli Çukurova yolun tut
Bunda suçun varsa Hakk'a tövbe et
De ki gayrı bizim eller iniler

(Okay 47-48/7; Öztelli 264-265; Makal 150-151; Pehlivan 180-181; Özdemir 264-265)

56

Gecebaş geldi de nerde kışladı
Ufacık evlere neler işledi
Taze gelin büyük kızdan başladı
Ölüm de güzeli severe benzer

Gecebaş geldi de el ayak şaştı
Han evler kapandı dükkânlar göçtü
Koç yiğit kalmadı toprağa düştü
Analar yürekten yanara benzer

Ulu minarede salâ verildi
Bir bir ayak bir ayağa derildi
Kabirciye kazma kürek verildi
Arkadan da Mehdi gelire benzer

Dadal Mevlâ'nın sunduğu ağudur
Pençe vurur can evini dağıtır
Ecel değirmende unun öğütür
Teknenin başında yük vara benzer

(Toros 26-27/4; Öztelli 93 ve 201; Okay 47; Işık 98; Paşabeyoğlu 65; Makal 154; Pehlivan 97; Özdemir 282)

57

Avşar ellerinden sökün eyledim
Şam'da Kul Yusuf'u görmeye geldim
Ziyaret eyledim Şam-ı Şerif'i
Ustam divanına durmaya geldim

İsa Peygamber de havaya uçtu
İdris Peygamber de sahlebi içti
Suyu suya köprü kurdu kim geçti
Bu suali Yusuf'a sormaya geldim

Pınarları vardır üstü yapılı
Elleri var hocasına tapılı
Bir şar gördüm üçyüz altmış kapılı
Kimin açıp kimin vurmaya geldim

Hani benim asâ ile postlarım
Yavru şahin can kafeste beslerim
Yüküm ipek kumaş ağaç isterim
Kimin alıp kimin vermeye geldim

Der Dadal'ım da kaynadım taştım
Âleme yettim de kırkları aştım
İkindi zamanı Beyt'e ulaştım
Eşiğine yüzüm sürmeye geldim

(Toros 33-34/5 Makal 142-143; Pehlivan 194; Özdemir 273)

Yusuf : Acem ellerinden coştum da geldim
Arayı arayı çocuğu buldum
Altmış iki âşık sazını aldım
Ver sazını bana ey Sarı Çocuk

Dadaloğlu : Ben ne bilem Acemlerden geldiğin
Arayı arayı hasmın bulduğun
İspat et altmış iki saz aldığın
Dediklerin yalan ey Yusuf Emmi

Yusuf : Ağ'lar bu çocuğun nedir dâvisi
Yüreğimin aşı firenk ağusu
Nerde çocuk yerin göğün çivisi
Bunun da mânâsm ve Sarı Çocuk

Dadaloğlu : Emmi çocuk gibi söyleme sözü
Hiç bir şey bilmez mi sandın sen bizi
Yeryüzünde dağı gökte yıldızı
Bilemez mi sandım ey Yusuf Emmi

Yusuf : Ağ'lar bu çocuğun bana kasdı ne
Bağlamasın kıvrak çalmış destine
Yedi kat yer gök neyin üstüne
Buna da bir çare bul Sarı Çocuk

Dadaloğlu : Senin dediğin de yeşille sarı
Şeriat yakınken danışsak bari
Hakk'ın özenerek verdiği nuru
Su gibi bilirim ey Yusuf Emmi

Yusuf : Aman ağ'lar bu çocuğu niderim
Kovarım buradan tekdir ederim
Sazını alır kuzu gibi güderim
Ver sazını bana en Sarı Çocuk

Dadaloğlu : Nereye gidersen ben de gelirim
Her ne sorar isen onu bilirim
Üleş gibi seni dağda sürürüm
Tellerim zehirden ey Yusuf Emmi

Yusuf : Hendeklerden deve gibi hoplatırım
Sıkar da gözünü patlatırım
Erciyes'in başından atlatırım
Ben yörüğüm anla ey Sarı Çocuk

Dadaloğlu : Arkan yaz günü de uğrun güz günü
Çeke varıyorsun sık tut dizgini
Yavaşça özengile doru kuzgunu
Önü hendek gelir ey Yusuf Emmi

Yusuf : Haydi çıkak Erciyes'in başına
Seyredelim etrafına döşüne
Erciyes de girmiş kaç bin yaşına
Bunun karşılığın ver Sarı Çocuk

Dadaloğlu : Çıkalım da Erciyes'in başına
Seyredelim etrafına döşüne
Aç ağzını ben bakayım dişine
Aldın mı alımın Ey Yusuf Emmi

Yusuf : Nice âşık alamadı sazımı
Koç yiğitler çeker idi nazımı
Yiğit başın için alma sazımı
Hayır duamı ay ey Dadaloğlu

Dadaloğlu : Ben Dadal'ım bilmedin mi zatımı
Al altımdan gel de gezdir atımı
Somruk verem sana eşek etini
Ver sazını var git Yusuf Emmi

(Toros 20-23/14; Paşabeyoğlu 52-54; Makal 156-159; Öztelli 269-271; Pehlivan 185-188; Özdemir 323-325)

İNDEKSLER

1 — ŞİİR İNDEKSİ

Şiirlerin ilk hanelerinin ikinci beyitleri alınmış, son mısraın son kelimesine göre alfabetik sıraya konulmuştur. Parantez içindeki sayılar şiirlerin kitabımızdaki sıra numarasını göstermektedir.

A 1. (37) Bir çıkımlık canımı da alaydı
Böyle rüsva olmasaydık cihanda

2. (19) Seyfilerin döner yanı başında
Farız avcı ister yerin Binboğa

3. (38) Boynu uzun tor sunalar
Su yolundan çıktı m'ola

4. (20) Gözü büyük ablak sunam
Çığırından saptı m'ola

5. (1) Top top olmuş kirpiklerin bölünmüş
Hoş benzettim samur kaşlar kemana

6. (21) Altı top top menevşeli
Kızlar gelir yaylamıza

E 7. (2) Bir selâmın geldi başım üstüne
Alırım ruz seni komam ellere

I 8. (22) Cihan güzel olsa girmez gözüme
Sende bir gümanım var Çiçek Dağı

9. (23) Yiğitlerin durağı aslan yatağı
Dilberlerin hep de böyle ala mı

10. (39) Gönül binmiş aşk atını aşıyor
Bire beyler cünunluğun zaman mı

11. (3) Kınalamış ayağını başını
Sırma ile örmüş sırma saçını

İ 12. (4) Yaşta küçük amma boyda münasip
Sallanıyor bir fidanca dal gibi

13. (24) Yaylalarda dem sürmenin
Vakti geldi çağı şimdi

14. (25) Değip on beşime kendim bileli
Severim kır atı bir de güzeli

15. (26) Allah bir de işi iki
Gittim amma gelinir mi

16. (27) Yaz yağmuru sulu olur
Coşar çağlar şimden geri

17. (28) Yiğit olan düşmez ise dengine
Kendisine güldürür hep elleri

18. (29) Alabel bahçesi güzel konalga
Açtı m'ola Ilıca'nın gülleri

K 19. (40) Serden geçin yaraları yarayla
Sarın aslanlarım derdi Apalak

20. (30) Ak mürekkep idim kızıl kan ettin
İnsan sıfatına döndürdün felek

21. (5) Cahil yâr sevenin uykusu gelmez
Uyanıp sohbete başlamak gerek

22. (52) Doğru söyle yiğit işin doğrusun
Hilebaz olamaz yiğit bön gerek

23. (58) Altmış iki âşık sazını aldım
Ver sazını bana ey Sarı Çocuk

M 24. (57) Ziyaret eyledim Şam-ı Şerif'i
Ustam divanına durmağa geldim

25. (41) Pınarbaşı'ndan da beş yüz evinen
Çıkıp da cana kıyanlardanım (efendim)

N 26. (31) Üstümde yiğitin kanın içerim
Yalımlar arkamdan sündüğü zaman

27. (53) Bir fıkara bir zenginin yanında
Onun geçinmesi müşkül halınan

28. (6) Onun her bakışı bin gazi değer
Şu dünyada baha yetmez malınan

29. (7) Cilâlar sürünmüş allar geyinmiş
Doğan aylar gibi doğdu sabahtan

30. (8) Haçan dostu ansa gönlüm üzülür
Şimdi döndüm düzen tutmaz tele ben

31. (9) Gönlüm durmaz şu âlemi dolanır
Niçin döndüm düzen tutmaz tele ben

32. (32) Koç yiğit de gurbet ele düşerse
Yanar bağrı ateşinen közünen

33. (42) Kıyamette kavuşmak var biliriz
Dost ağlasın kahpe felek utansın

34. (10) Omuzlar aşağı gerdan yukarı
Yürüyüşü kostak olur güzelin

35. (11) Yâr yanında geçer olsun her günüm
Kem rakibin dağında gül bitmesin

36. (43) Meydan benim diye kabak asanlar
Çıkar koç yiğitler döğüşür bugün

R 37. (33) Kamalaklı kar'ardıçlı sekiler
Selvili söğütlü şarın var dağlar

38. (44) Bu seneyi her seneye benzetme
Pençe vurup kanadını sökmem var

39. (12) Altı arap atlı dolu cıdalar
Elinde turnalar söyleşip gider

40. (55) Ben almadım toprak aldı koynuna
Yârim diyen bülbül diller inler

41. (56) Taze gelin büyük kızdan başladı
Ölüm de güzeli severe benzer

42. (13) Çift zift olmuş kirpikleri belirir
Zülfünün telleri pek reyhanlıdır

43. (45) Arap atlar yakın eyler ırağı
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir

44. (14) Beyleri gelir de hep eli kuşlu
Karışmış curası bazınan gelir

45. (15) Gâyet güzel olsa yiğitin yârî
O yiğit yanına nazınan gelir

46. (46) Kılıcına yavuz derler İsmail Â
Çalıp çalıp dallarını eğiyor

47. (16) Yaşı varıp on beşine değince
Yükünü kumaştan tutmuş gib'olur

48. (47) Şahin kocasa da vermez avını
Aslı kurt yavrusu gene kurt olur

49. (34) Seher ile bir kuş öter
Ötüşü gül dalınd'olur

50. (35) Bir firkat geldi de coştum ağladım
Al yeşil bahçeli Kaman görünür

Ş 51. (17) Vakti gelip cümle âlem göçünce
Düzülür yollara el karmakarış

52. (54) Ben dünyayı Al'Osman'ın sanırdım
Meğer dünya dört sultanlık yer imiş

U 53. (48) Şahın beyliğine yetmez tülü deve
Kalmadı muradım der Ali Oğlu

54. (49) Eyerlen kır atı mahzun kalmasın
Biner doğüşürüm der Türkmen Oğlu

55. (50) Altı arap atlı Avşar Beyleri
Çek atın başını Urum'a doğru

Ü 56. (18) Söz verdi de geri döndü sözünden
Kötüleri üstümüze güldürdü

Z 57. (51) Kavga kuruldu da kılıç çalındı
Hey ağalar nere vardı yarımız

58. (36) Yıkılıp Yarsavut viran kalası
Bu yıllık da burda kalsın elimiz

2 — ŞAHIS ADLARI İNDEKSİ

Açıklamaların sonunda parantez içinde yer alan ilk sayı şiirin sıra numarasını diğerleri ise kaçıncı hanede (hanelerde) bulunduğunu göstermektedir. Bütün hanelerde yer alan adlar için sadece şiirin numarası verilmiştir.

Akbıyık : Apalak adlı yiğit'in savaşçılarından biri (40/4)

Ali Paşa : Bir Avşar savaşçısı (49/2)

Alişanlı Beyi : Alişanlı obasının beyi (40/5)

Anşa : Ayşe, bir kadın adı (20/6)

Apalak : Avşar'ın yiğit savaşçılarından biri (40)

Aslan Bey : Cerit oymağı beyi (50/3)

Avşar beyleri : (50/1)

Avşarlar : (3/1, 19/2, 41/1, 48/3, 51/1)

Bozoklu : Bir Avşar boyu (41/2)

Bekir Â : Bir Avşar savaşçısı (46/3)

Çapanoğlu : Yozgat'ta hüküm süren derebeyi (42/4)

Derviş Paşa : Fırka-ı islahiye kuvvetlerinin komutanı (37/4)

Daharoğlu : Bir Avşar Beyi (10/3)

Eşe : Ayşe, bir Avşar güzelinin adı (32/5)

Ferhat : Hikâye kahramanı âşık (1/4)

Halit Köle : Alişanlı Türkmenlerinden bir yiğit (40/5)

Hasan : Apalak'ın oğlu (?) (40/3); Bir Avşar savaşçısı (46/5)

Hasan Paşa : Adana'da hüküm süren Ramazanoğlu Hasan Paşa (44/1)

İbiş Â : Bir Avşar savaşçısı (46/2)

İdris Peygamber : (57/2)

İsa Peygamber : (57/2)

İsmail Â : Bir Avşar savaşçısı (46/1)

Kara Ahmet : Bir Avşar Savaşçısı (49/4)

Kozanoğlu Yusuf Paşa : Kozanoğlu derebeylerinden biri (37/1, 44/1-4, 47/1)

Kul Yusuf : Bkz. Yusuf

Küçük Ali Oğlu : Payas-Dörtyol'da oturan bu bölgeyi bir derebeyi gibi idare eden ailelerden birinin reisi (48/1-4)

Leylâ : Hikâye kahramanı (1/4)

Mecnun : Hikâye kahramanı (1/4, 7/3)

Mehdi : Kıyamete yakın meydana çıkıp yeryüzüne düzen vereceği kabul edilen kişi (56, 3)

Nadir Şah : İran'da şahlık yapmış Avşar soyundan bir Türk hükümdar (1688-1747) (38/3)

Reyhanloğlu : Bir Avşar savaşçısı (46/5)

Sadık Bey : Bir Avşar beyi (49/6)

Salman : Bir Avşar savaşçısı (46/4)

Sarı Çocuk : Dadaloğlu (58)

Şah Suna : Bir güzelin adı. Dadaloğlu'nun gönül verdiği güzellerden biri (11/3)

Şirin : Hikâye kahramanı (1/4)

Türkmen Oğlu : Bir Avşar savaşçısı (49)

Yekbıyık : Apalak'ın yiğitlerinden biri (40/4)

Yusuf, Kul Yusuf : Şam'da türbesi olan bir ulu zat (57/1-2)

Yusuf Emmi : Dadaloğlu'nun atıştığı yaşlı âşık (38)

Yusuf Paşa : Bkz. Kozanoğlu

3 — YER, BOY, OBA, V.S. ADLARI İNDEKSİ

Bilinen adlar için açıklama konulmamıştır. Şiirlerin sonunda yer alan ek notlarda geçen kelimeler için "not" ibaresi kullanılmıştır.

Acem Elleri : İran (58/1-2)

Acem Ülkesi : İran (3/2)

Adana : (44/4)

Ahir dağı : Kahramanmaraş'ın kuzeyinde bir dağ (32/4, 33/3, 36/5)

Akdağ : Kayseri'nin kuzeyinde, Yozgat ili sınırları içinde bir dağ (35/2)

Alabel : Saimbeyli - Tufanbeyli arasındaki bel (29/1)

Aladağ : Torosların bir kolu (23/1, 4)

Alişar : Kahramanmaraş'ın Süleymanlı bucağı yakınında bir yer adı (32/4)

Al'Osman : Âl-i Osman, Osmanoğulları (54/1)

Andırın : Kahramanmaraş'ın ilçelerinden biri (14/1)

Antep : (32/2, 40/2)

Arabistan : (36/6)

Arıkyazı : Kadirli ilçesinin Tozlu köyünün güneybatısında bulunan, büklerle dolu bölge (29/2)

Avşar Eli : (26/1, 29/1, 34/not, 42/2, 45/1, 55/5, 57/1)

Avşarlık : (38/3, 5)

Aydın : (34/2)

Aziziye : Pınarbaşı ilçesinin eski adı (20/not)

Bağdat Kapısı : Bağdat şehrinin kapılarından biri (40/2)

Bakırdağ	:	Torosların bir kolu (33/2)
Başkonuş	:	Kahramanmaraş ile Andırın arasındaki dağların en yüksek yeri. Adını bir Avşar beyinden almıştır (24/1)
Bayazıtlı, Bayazıtoğlu	:	Göksun'a yaylaya çıkan Kahramanmaraşlı bir aile (15/4, 36/5)
Berit	:	Torosların Göksun ve Elbistan arasında uzanan kolu (19/3)
Binboğa	:	Torosların Uzun Yayla'ya doğru uzanan kolu (19/1-2-3, 33/2, 50/3, 51/3)
Bor	:	Niğde'nin ilçelerinden biri (35/4)
Bozok	:	Yozgat ilimizin eski adı (26/1, 35/2)
Bozok Dağı	:	Bozok/Yozgat'taki bir dağ adı (26/1)
Bulgar Dağı	:	Bolkar Dağı, Torosların bir bölümü (33/2)
Bulgar elleri	:	Bulgar Dağının uzandığı bölgeler (2/4, 2/not)
Cebel	:	Dağ; Kırşehir'in kuzeyindeki dağ adı zikredilmeden kastedilmiştir (35/1)
Celâ	:	Elbistan ilçesinin güneyindeki bir kasaba (32/not)
Cerit	:	Avşarlar gibi göçer hayatı yaşayan, onlarla aynı coğrafyayı paylaşan, bu sebeple sık sık kavga edilen bir Türk topluluğu (19/2, 29/not, 48/3, 50/1-2, 51/1)
Cerit Ovası	:	Ceritlerin yaşadığı ova (46/6)
Cihan	:	Adana'nın ilçelerinden Ceyhan (29/3, 36/5)
Çerkez	:	Uzun Yayla'ya, Avşarların topraklarına yerleştirilen bir topluluk (38/4)
Çiçek Dağa	:	Kırşehir'in aynı adla anılan ilçesinin adını aldığı dağ (22/1-3, 34/3)
Çukurova	:	(48/1, 55/7)

Elbeyli : Avşarların Dülkadirli oymağı (22/3)

Elbistan : Kahramanmaraş'ın ilçelerinden biri (40/2)

Engizek : Ahir Dağı'nın kuzeyinde bir dağ (33/3)

Erciyes : (20/6, 33/2, 35/4, 58/10, 12, 13)

Fettahlı : Bir Türkmen obası (36/8, 44/5)

Gâvur Dağları : Torosların Osmaniye-Kahramanmaraş arasında uzanan kolu (39/1)

Gence : Bir Türkmen obası (13/3)

Göksun : Kahramanmaraş'ın ilçelerinden biri (15/4)

Gördeles : Sarız'ın kuzeyinde bir dağ ve yayla (20/4)

Gövdeli : Sarız ilçesinin kuzeyinde bir dağ ve yaylanın adı olup Uzun Yayla'nın güney sınırını teşkil eder (32/3)

Hacın : Adana'nın Saimbeyli ilçesinin eski adı (3/3)

Halep : (40/2)

Harnı : Haruniye; Bahçe ilçesine bağlı bir kasaba. Adı sonradan Düziçi olmuştur (36/8)

Hemite : Osmaniye-Kadirli karayolu üzerinde, Ceyhan ırmağı kenarında bir kale (36/1)

Hindistan : (1/2)

Ilıca : Kozan'ın doğusunda bir köy (29/1)

İmeli : Kahramanmaraş civarında, adı şimdi İmalı olan bir yer (36/3)

Kabaktepe : Koçdağı'nın kuzeydoğusunda bir tepe ve çevresindeki bölge (38/3)

Kaman : Kırşehir'in ilçelerinden biri (35/1)

Karadik : Karagedik; Düziçi ovasının batısındaki tepeler arasında yer alan bir gedik (36/8)

Karakuyu : Pınarbaşı ilçesine bağlı bir köy (32/3)

Karataş Ovası : Adana'nın aynı adı taşıyan ilçesindeki ova (46/1)

Kavrık : Kahramanmaraş-Tekir civarında bir yer (36/7)

Kaynar : Pınarbaşına bağlı bir kasaba (20/3, 38/2)

Kayseri : (35/4)

Ketizmen : Elbistan'ın güneyinde bir köy (32/5)

Kınalıtaş : Kadirli ve Göksun ilçeleri arasında bir geçit (15/2)

Kırşehir : (35/3)

Kısık : Elbistan ile Süleymanlı arasında bir geçit (32/4)

Kilis : Gaziantep ilimizin ilçelerinden biri (32/2)

Kined/Kinez : Nizip'in köylerinden biri (50/2)

Koca Nallı : Kalabalık bir Avşar oymağı (38/3)

Koc'Irmak : Koca Irmak; Seyhan nehrinin batı kolu olan Zamantı suyu (38/2)

Koçdağı : Torosların bir kolu olup Tahtalı dağları içinde yer alır (20/7, 33/2)

Konur dağı : Kahramanmaraş ile Elbistan arasında bir dağ (33/3)

Kozan : Bugün Adana ilimize bağlı olan ilçe merkezi (3/1)

Kozan dağı : Kozan civarında bir dağ (41/2)

Maraş : Kahramanmaraş ilimizin eski adı (33/3)

Melik Ejder : Kahramanmaraş-Aksu yakınındaki bir ziyaret yeri (36/5)

Menemenci : Bir Türkmen oymağı (48/3)

Mercin : Ceyhan'a bağlı bir köy (29/3)

Misis : Adana'nın doğusunda, bugün bucak merkezi olan Yakapınar köyü (15/4)

Mucur : Uzun Yayla'da bir su. Bazı kaynaklarda Munzur şeklinde de geçer (20/3, 38/2)

Munzur : Bkz. Mucur

Murat : Fırat'ın iki büyük kolundan biri (50/2)

Namrun : Mersin'in Toroslar üzerindeki yaylası (2 not)

Niğde : (35/4)

Okçular : Bir Türkmen obası (55/3)

Osmanlı : (39/4)

Ödemiş : Bir Türkmen obası (13/3)

Pazarcık : Gövdeli yaylasında bir ırmak adı (32/3)

Pehlivanlı : Bir Türkmen oymağı (13/3)

Pınarbaşı : Kayserinin ilçelerinden biri, eski adı Aziziye idı (20/1, 38/1, 41/1); Ceyhan nehrinin doğduğu kaynaklardan birinin adı (32/5)

Rakiye : Rakka; Halep'e bağlı, şimdi ilçe olan bir kasaba ki sürgün yeri olarak bilinir (50/1-2)

Reyhanlı : Kayseri - Sarız'ın Yalak kasabasının yaylasının doğusundaki bir yayla. İskândan evvel Reyhanlı oymağı buraya çıkardı (19/2)

Saçaklı : Kadirli ile Mazgaç arasında bir yer (36/3)

Sar'aslan : Sarıaslan; Kadirli'ye bağlı bir köy (50/3)

Saraycık : Kahramanmaraş - Göksun'a bağlı bir köy olup Berit dağının Binboğa'ya bakan eteğindedir (19/2)

Sis : Kozan ilçesinin eski adı (24/3)

Soğanlı dağı : Toroslarda, Tahtalı dağları üzerinde bir dağ (33/2)

Suçatı	:	Maraş - Göksun yolu üzerinde Ceyhan'a karışan çaylardan biri (36/7)
Şam, Şam-ı Şerif	:	(57/1)
Torun	:	Bir Avşar obası (49/2)
Urum	:	Anadolu (26/4, 50)
Uzun Yayla	:	Sivas'ın güneyinde uzanan, yurdumuzun en büyük yaylalarından biri ki Avşarların en çok konakladığı yerlerden biri idi (38/4)
Yarsuvat	:	Ceyhan ilçesi (29/2, 36/1, 50/3); Ceyhan ırmağı (20/6)
Yemen	:	(1/2)
Yozgat	:	(35/2)
Zamantı	:	Seyhan nehrinin batı kolu (20/3). Ayrıca bkz. Koç'Irmak

S Ö Z L Ü K

Buraya; mahallî kelimeler, yabancı asıllı kelimeler, değişik şekilde söylenen kelimeler ve bazı deyimler alınmıştır. Şiirlerin sonunda yer alan ek notlarda geçen kelimeler için "not" ibaresi kullanılmıştır.

ablak	:	Parlak, yuvarlak, dolgun yüz (20/1)
acap	:	Acaba (20/1)
acar akça	:	Yeni para, en kıymetli para (7/2)
âciz	:	Güçsüz, takatsız; bir işi yapma gücünü kaybetmiş kimse (37/2)
ağ'lar	:	'Ağalar' kelimesinin hece hesabı sebebiyle aldığı şekil; arkadaşlar (7/1, 33/1, 45/ not, 58/3, 5, 7)
ağlayak	:	Ağlayalım (53/5)
ağlık	:	Aklık, beyazlık, temizlik (23/2)
ağu	:	Ağı, zehir (16/4, 58/3)
âh u zâr	:	İnleme, yanıp yakılma (12/1)
ahd	:	Söz verme, yemin (2/2, 7/3)
ahdı kal-	:	Bir güzele kavuşmak için şiddetli istekte bulunmak (7/3)
âhir zaman	:	Dünyanın son devri (39/3)
akça	:	Beyazca, beyaza yakın renk (39/4)
aksaya	:	Avşar kadınlarının giydiği üç etekli bir elbise, fistan (19/2)
ala	:	Aldatıcı (23/1, 2); boynu uzun, ördek cinsi bir kuş (20/not)
alar-	:	Kırmızılaşmak, al renge dönmek (2/3)
âlem	:	Yeryüzü, dünya (9/1)

alımın : Alımını, cevabını (58/12)
alışkan tüfek : İyi vuran tüfek; o devre göre daha geliştirilmiş bir tüfek cinsi (36/6, 39/5)
âlim : Bilgin (54/3)
alkış : Dua öğme (48/1)
altın burma : Bazı bölgelerimizde birkaç altın teliu sarmal şekilde sarılmasıyle yapılan bir bilezik çeşidi (10/2)
arşı çarşı : Kıvrım kıvrım, eğri büğrü (33/1)
arşın : Eski bir uzunluk ölçüsü (68 cm idi) (6/2)
asâ : Derviş bastonu, yürümeye yardımcı olan deynek (57/4)
Aşkar : Seyyid Battal Gazi'nin atı (49/1)
atlas : Üstü ipek, altı pamuk olan kumaş (6/2)
atl'olur : Atlı olur (21/2)
avrat : Eş, karı (53/2)
ayın tekeri : Ayın dolunay halindeki gibi yuvarlak ve parlak (yüz) (10/1)
bâde : İçki (6/3, 29/4)
bağlamasın : Bağlamasını (58/5)
baha : Kıymet, değer (4/2, 6/1)
Bâri Huda : Yaratıcı Allah (53/2)
batman döğ- : İyi savaşmak, başarılı kavga etmek (52/2)
baz : Doğan kuşunun erkeği (14/1, 36/4)
beder beder ben : Ayın on dördü gibi parlak ben. Burada, atın alnındaki yuvarlak beyazlıklara işaret edilmektedir (9/4)
bedesten : Daha çok dokuma işlerinin satıldığı kapalı Çarşı. Günümüzde açık olanları da vardır (35/4)
belik : Saç örgüsü (21/4)
belin- : Bölünmek; ikiye ayrılmak (13/2)
bend : Bir tehlikeyi önlemek için hazırlanan set (46/2)
beş ayları : Beşe ayları (meşe ayları'ndan), yaz ayları (53/1)
Beyt : Kul Yusuf'un Şam'daki türbesi (57/5)
bezirgân : Tüccar (39/3)
bıldır : Geçen yıl (49/4)
bilem : Bileyim (58/2)

bir çıkımlık can : Kolayca çıkıverecek olan can; ihtiyar kimseler, hasta olanlar için kullanılır (37/1)
birem birem : Birer birer (33/1)
birin : Birini (41/3)
birind-olur : Birinde olur (34/not)
böbür böbür bakın. : Böbürlenerek, öğünerek etrafına bakınmak (37/4)
bön : Temiz kalpli, saf (burada) (52/1)
böyl-olsun : Böyle olsun (41/2)
buncası : Böylesi, bu kadarı (55/3)
buzunan : Buz ile (32/4)
cahil : Genç, yeni yetişmiş, toy, tecrübesiz (5/1, 37/2)
cehdet- : Gayret etmek, çabalamak (40/2)
cemal : Yüz, güzel yüz, güzellik (55/2)
ceng : Savaş, kavga (11/2)
ceren : Ceylan (17/1, 22/2)
cıda : Mızrak, savaşta kullanılan kargı (12/1, 46/5)
cilâlar sürün- : Kadınların rastık, sürme, vs. gibi boyalarla süslenmek (7/1)
coş et- : Coşmak (53/5)
cönk : Daha çok saz şairlerinin şiirlerine yer veren, aşağıdan yukarıya doğru açılan ince uzun defter (11/2)
cura : Üç telli saz (2/3, 22/1, 55/5); Doğan kuşunun dişisi (14/1)
cünunluk : Delilik, çılgınlık (39/1)
çakıştır- : Vuruşturmak, kavga ettirmek (44/5)
çalık : Çalınmış, çarka vurulmuş, bilenmiş (44/4)
çapar : Haberci, haber taşıyan (55/4)
çark : Bıçak, kılıç gibi kesici aletleri daha da keskinleştirmek, bileylemek için kullanılan alet (44/4)
çeke var- : Ölçüsüz çekmek (58/10)
çekem : Çekeyim (55/5)
çelik tel : Saz teli (55/1)
çenge : Çene (?) (49/4)
çeşm : Göz (17/3, 18/4)
çığın : Bir yayla kuşu (39/4)

çığrış- : Kuş gibi ötmek, ötmek (35/3)
çıkım : Bkz. Bir çıkımlık can
çokuş- : Üşüşmek (36/2)
çuha : İnce ve sık dokunmuş tüysüz bir kumaş çeşidi (12/3)
dağın : Dağını (41/2)
dal boy : Dal gibi ince ve uzun boy (51/2)
dalınd'olur : Dalında olur (34/1)
davlumbaz : Büyük davul; cenklerde çalınan davul (45/3)
dâvî : Dava, çekişme (58/3)
dem : Defa (burada) (44/3)
dem sür- : Hoşça vakit geçirmek (24/1)
deril- : Bir araya getirilmek, toplanma (56/3)
devir günü : Mutlu gün, huzurlu gün (50/4)
devr-i zaman : Yeryüzü (1/3)
devşir- : Devşirmek, toplamak, giyeceklerini düzeltmek (18/2)
deyi : Diye (18/2)
dîba : Bir çeşit ipek kumaş, canfes kumaş (6/2)
dilinen : Dil ile, söz ile (18/1)
divan : Huzur, ön karşı (10/2)
diyom : Diyorum, diyorum ki (16/4)
dolu : Kadeh, kadeh dolusu içki (46/3)
dolun : Dolunu, kadehini (29/not)
don : Giyecek (19/2, 45/not); renk (daha çok atların rengi için kullanılır) (31/3, 5; 34/2)
don giy- : Ağacın yaprak ve çiçek açarak süslenmesi (27/3)
doru kuzgun : Rengi doru olan at (58/10)
dökem : Dökeyim (11/4)
dölek : Dağ ve tepeler arasındaki düzlük yer (23/3)
döş : Göğüs (25/3); dağın yamacı (58/11, 12)
durucu : Duracak (43/2)
Düldül : Hz. Ali'nin atı (49/1)
dürr-i mah : "ay"ın incisi demektir; burada sevgilinin güzelliğini ifade etmek için kullanılmıştır (7/2)

düş : Rüya (25/5, 39/5)

düzen tutmaz tel : Akort edilemeyen saz; farklı sesler çıkaran çalgı. Daha çok karasızlık için kullanılır (8/1, 9/1)

düzül- : Katar katar, sıra sıra dizilmek; arka arkaya gelmek (Turna vs. için) (8/1); sıralanmak, dizilmek, cephe almak (40/4)

düzünen : Düz ile, düz yolda (32/1)

ebru : Giyecek (burada) (6/5)

el ayağın şaşması: Herkesin ne yapacağını şaşırması, aciz kalması (56/2)

elif : Eski alfabemizdeki ilk harf olup kirpik gibi düzdür (1/3)

elvan : Renk renk (14/3)

elvanlı : Cilveli, nazlı (13/4)

emmi : Amca (53/4, 58)

enden enden : Eklem yerlerinden ek yerinden (36/8)

engin : Alçık yer (9/1)

enik : Köpek, kurt gibi hayvanların yavrusu (44/2)

enteri : Entari (6/2)

ev- : Acele etmek (24/3)

evren : Ejderha (44/2)

evinen : Ev ile, aile ile, çadır ile (41/1)

ezel ezeli : Eskiden beri (32/2)

farız : Becerikli, mahir, kurnaz (19/1)

felek : Baht, talih (42/1, 3)

figân : İnleme (53/1)

figân kur- : Ağlayıp sızlamak (45/not)

firenk : Avrupalı; Müslüman olmayanlar (58/3)

firez : Anız; ekin biçildikten sonra tarlada kalan kısım (26/3)

firkat : Aşırı tutkunluk (burada) (8/3); Ayrılık, ayrılış (26/5, 35/1, 42/4, 50/1)

garbi : Batıdan esen rüzgâr, lodos (20/3, 36/2, 38/2)

gazi : Bir altın çeşidi (6/1)

gecebaş : Bir salgın hastalık, Fırka-i islahiyye'nin çalışmaları sırasında bölgede çıkan ve çok sayıda sivil ve askerin ölmesine yol açan hastalık (56/1, 2)

gerdan : Boynun ön tarafı (10/1)

gevher : Işık, parıltı (52/4)

geyik : Giyinmiş (26/2)

gîb'olur : Gibi olur (16/1)

gide : Gidi, ahlaksız (9/2)

girgin deve : Kızgın deve (46/3)

göğ : Yeşil (33/3)

gözer : Büyük delikli deri kalbur (23/4)

gözü büyük : İri gözlü sevgili için kullanılan bir sıfat (20/1, 26/2)

gülek : Gülelim (53/5)

gülgûn : Gül renginde olan (43/4)

gülünen : Gül ile (53/1)

güman : Müşkül, zor (35/5); Şüpheli (22/1-3)

görek : Görelim, göreyim (24/3)

gövel ördek : Yeşil başlı yaban ördeği (7/1, 9/2, 16/2)

gözleş- : Birbirini gözlemek, kontrol etmek (12/2)

gukku : İbibik kuşu (36/9)

haçan : Ne zaman (8/1)

hal : Ayak bileğine takılan bileziğe benzer halka (6/1)

halayık : Evde hizmet işlerine bakan kadın (4/4)

halınan : Hal ile (53/1)

han evler : Han evleri, büyüklerin evleri (56/2)

hasım : Düşman, karşı taraf (11/2)

hasmın : Hasmını, düşmanını (58/2)

hayın : Hain (42/3)

heng : Hengâme, patırtı, kavga (43/4)

hersinen : Hırs ile, öfke ile (40/3)

heves güves : İmrenerek, heves ederek, arzulayarak (18/3, 47/3)

hezele : Alt mısraa kafiye hazırlamak için söylenen, belli bir mânâsı olmayan kelime (4/4)

hırızma : Azgın hayvanların burnuna takılan halka, 'hızma' diye de söylenir (33/4)

hicap et- : Utanmak (4/2)

hilebaz : Hileci, hile yapan, başkalarını aldatan (52/1)

hodri meydan : Meydan okuma, kavgaya davet etme sözü (28/5)

hoğla- : Yardım etmek için toplanmak (49/2)

hörü : Huri (7/2)

höyük sağrı : (Atın) Sağrısının hüyük gibi yüksek olması. Bu husus atların tercih sebebidir (25/3)

Huda : Allah (20/2)

hûn : Kan (52/2)

hûp : Güzel (1/4, 29/3)

ılgıt ılgıt : Hafif hafif, yavaş yavaş esme (39/1)

ıras gel- : Karşılaşmak, rastgelmek (1/1)

ıstar : Kilim gibi sergilerin, bez gibi örtülerin dokunduğu tezgah (23/2)

ibili : İbibik kuşu (29/1)

ikrar : Söz verme (11/3)

ikrar güt- : Sözünde durmak, sözünden dönmemek (11/3)

ilâyık : Lâyık (6/3, 4)

ilen : İle (4/3)

ilind'olur : İlinde olur (34/2)

ima : Dağ keçisi (17/2)

iplik iplik : İnce uzun (kız) (25/2)

ira : Eski alfabemizdeki ra harfi olup yay gibi kıvrıktır (1/3)

irenk : Renk (43/4, 49/1)

iskân : Yerleşme (39/2, 3)

iskân evi : Göçebelikten yerleşik düzene geçenler (ve onların eşyaları) (39/2, 3)

kab'ağacın : Kaba ağacın (53/4)

kabak as- : Meydan okumak (43/1)

kabut : Palto cinsi bir giyecek (36/6, 51/2)

kak- : Çakmak (kazık vs.) (38/4)

kalem kulak : İnce, uzun kulak (25/3)

kalkan döşlü : (Atın) Göğsünün kalkan gibi geniş olması. Bu husus atların tercih sebebidir (25/3)

kamalak : Katran cinsi bir çam ağacı çeşidi (33/1)

kanat sök- : Kanadını kırmak (44/1)

kar'ardıç : Kara ardıç, en iyi cins ardıç ağacı çeşidi (33/1)

kararti : Kuru kalabalık (49/3)

kargı : Ucu demirli hafif sırık, uzun mızrak (46/5)

kârınan : Kâr ile (53/2)

kasâvet : Sıkıntı (49/3)

kasd : Niyet, maksat (58/5)

kastana : Kastına, tertibine, düzenine (2/4)

katar : Dizi, sıra. Daha çok deve kataı için kullanılır. Güzeller için kullanıldığı da görülür (12/2, 33/4)

katar başı : Kervanın başı (39/4)

katar katar : Sıra sıra (34/1); Gözyaşının sıra sıra damlaması (17/3)

kavuşup : Kavuşturup (55/6)

kayır- : Üzülmek, bir sıkıntıdan dolayı içlenmek (47/4)

kazık çak- : Bir yere yerleşmek (38/4)

kazınan : Kaz ile (32/3)

kekik : Hoş kokulu bir ot (20/7)

kem : Kötü, fena, alçak. Bilhassa rakip için kullanılan bir sıfat (11/1)

kemân : Yay (1/1, 35/3)

kemlik : Kötülük (53/4)

kendim : Kendimi (25/1)

kepir tusbası : Çorak yerlerde yaşayan kaplumbağa (31/1)

kırık kırık es- : Rüzgârın belirli zamanlarda esmesi (19/1)

kısta : Kıssa, misal (53/3)

kim'ede : Kime edelim (36/8)

kimin : Kimini, bazısını (57/4)

kirmânî : İran'ın Kirman şehrinde yapılan eğri kılıç (45/2)

kitabın dediği günler : Kıyamet (39/3)

koç-kolan : Bele sarılan kuşak (10/3)

kol kol : Bölük bölük (33/4)

kolum yazılı : Eskiden kollara bağlanan dua yazılı muska kastedilmiş olmalıdır (?) (15/5)
komam : Koymam, bırakmam, vermem (2/1)
koman : Komaz mısın (39/5)
konalga : Göç sırasında konaklanan sulu ve otlu yer (29/1)
kostak : İşveli yürüyüş, kıvrak ve zarif yürüyüş (10/1)
koy- : Söz taşımak (5/2)
közünen : Köz ile, ateş ile (32/1)
kula : Al ile kır arası bir at rengi (31/1)
kunla- : At, eşek gibi hayvanların yavruları (52/3)
kur'ağaç : Doğurmak (at, eşek vs.) (52/3)
kuru ağaç : Kuru ağaç (16/1)
kulun : Saz (52/3)
libas : Elbise, giyecek (17/2)
mâh : Ay; ay gibi güzel olan sevgili (55/2)
mahzun : Üzüntülü, kederli (24/3, 49/1)
mâil ol- : Meyil vermek, gönül düşürmek (17/1)
mâlûm : Bilinen (34/4)
mâmur : Bayındır, bakımlı (54/2)
maşk : Görünüş, gösteriş (6/3); Vuruşma, savaşma (44/5)
maya : Dişi deve (6/5, 33/4, 39/4)
medhin söyle- : Öğmek, medhetmek (4/1)
mehenk : Ölçü (43/4)
menend : Eş, benzer (44/4)
menzil : Yollardaki konak yeri (43/1)
mertebe mertebe : Derece derece, yavaş yavaş (30/2)
Mevlâ : Allah (1/3, 50/4)
meyil aldır- : Gönül vermek, âşık olmak (13/1)
miğfer : Savaşta başa giyilen demir veya çelikten başlık, tulga (45/not)
mis : Misk, güzel koku (8/2)
misil : Eş, benzer (1/2)
m'ola : Mı ola (38)
m'olur : Mi olur (53/4)
möhür : Mühür (Göz için benzetme unsuru olarak kullanılır) (20/2)

mucuk : Sivrisinek cinsi bir hayvan ki daha çok gündüzleri ısırır (36/2)
muhabbetli : Aralarında sevgi bağı olan (53/5)
muhabbetlik : Sevgi bağı (11/2)
muhannet : Başa kakıcı (16/4)
münasip : Uygun (4/1)
mürâkip : Dedikoducular, söz taşıyıcılar (5/2)
müşkül : Zor, güç, çetin (53/1)
nalın : Takunye (6/1)
nâmert : Mert olmayan, alçak (42/2)
nazar : Bakış (7/3)
nazınan : Naz ile (32/2, 5)
neçe : Nice (14/2)
nerd'olur : Nerede olur (47/not)
niceleyin : Nasıl; ne güzel (11/4)
nic'oldu : Ne oldu, nerede kaldı (54/2)
nisbet : Birini kıskandırmak için yapılan hareket (46/5)
n'olaydı : Ne olaydı, keşke olmasaydı mânâsına bir söyleyiş (37/1)
nöbet şekeri : Çok tatlı bir şeker çeşidi ki ağız içi yaraları gibi bazı rahatsızlıklar için ilaç olarak kullanılır (10/1)
od : Ateş (42/4)
oğul balı : Balın en iyi kalitelisi (10/1)
olucu : Olacak, olacağa benzer (43/2)
otağ : Çadır (12/3, 24/2)
oylum oylum : Öbek öbek, göz göz (35/2)
ölem : Öleyim de (42/4)
ölenece : Ölünceye kadar (47/2)
önlük : Elbise (10/2)
özge : Başka (55/5)
özleş- : Özlemek, hasretini çekmek (12/3)
perde : Örtü, peçe yaşmak (16/2)
pervane : Geceleri ışığın etrafında dönen küçük kelebek (17/2)
piç ol- : Ahlakı bozulmak (54/2)
pîr : İhtiyar, yaşlı (33/2)
post : Dolaşıcı dervişlerin sırtlarına aldıkları tüylü giyecek (57/4)

pürçü : Pürçük, ağacın tomurcuk şeklindeki yaprağının açılıp yaprak olarak görülmesi (27/2)

rakip : Aynı güzeli seven öteki erkek ki daima "kem" gibi, "kelp" gibi aşağılayıcı sıfatlarla anılır (11/1)

reyhanlı : Güzel kokulu (13/1)

rızk : Allah'ın herkese bahşettiği nimet (53/2)

rüsva : İtibarsız, haysiyetsiz (37/1)

sabi sübyan : Küçük çocuk mânâsında bir söyleyiş (30/3)

sağal- : İyi olmak, canlanmak (31/3)

sağmal : Süt verebilen inek, koyun cinsi hayvanlar (14/2, 15/5)

sağrı : Atın kıç tarafı (25/3)

sahlep : Aynı adı taşıyan bitkiden hazırlanan bir içecek (57/2)

salâ : Cenazeye çağırmak için minarelerde okunan salâvat (56/3)

salak : Salınıp gezinilen yer, gezinti yeri (10/not)

salavât getir- : Bir tehlikenin yaklaşması halinde belirli bir duanın okunması (49/5)

samur : Kürkü makbul bir hayvan; ondan elde edilen kürk (48/4); siyah saç (25/3)

samur kaş : Pek geniş ve siyah kaş (1/1)

savran : Küme, öbek, top top (23/1)

sefer et- : Sefere çıkmak, savaş için yola koyulmak (44/1)

sehil : Sahil, deniz kıyısı, Çukurova (burada) (26/4)

sehille- : Sahilde fazla kalmak (36/2)

seki : Bağ yamaçlarındaki basamaklar (33/1)

semah dön : Halka olup dini müzikle birlikte oynamak (36/7)

semah tut- : Semah dönmek (29/2)

serdar kuşu : Kumandan kuşu (31/4)

sevseri : Serseri (18/not)

seyfi : Güzel gözlü bir av kuşu ki yavaş uçup avına hızla saldırıverir (19/1, 29/2, 39/2, 46/6)

seyran eyle- : Seyretmek (35/1)
seyran gez- : Dolaşmak (1/1)
sığanış : Bir çeşit alıcı kuş. İnanışa göre avını yakalayamayınca hırsından kendi gölgesini kovarmış (46/2)
sıla : Akraba ve yakınlarını görmek için memlekete gitmek (32/1, 5)
sırma : Haddeden geçirilmiş gümüş tel ve bunun altınla yaldızlanmışı (6/5)
siftah : İlk olarak, ilk defa (49/2)
sim : Gümüş (12/3, 13/2)
sim gerdanlı : Gümüşe benzer, gümüş gibi parlak gerdanı olan (13/2)
simleri kuşan- : Gümüşlü kumaştan dikilmiş elbiseleri giyinmek (18/2)
sine-bend : Göğüs bağı. Daha çok atların göğsüne konulan, mavi boncukla işlenmiş, süs için kullanılan bağ (8/3)
sıva : Bir kumaş çeşidi (6/2)
solu- : Nefes alıp vermek, soluk alıp vermek (54/3)
somruk : Emzik (58/14)
son hitamı : Sonunda, neticede (30/4)
sorup sormaş- : Sorup soruşturmak (18/2)
soyun kes- : Soyunu kesmek, herkesi öldürmek (40/2)
sök- : Deve kervanını yola çıkarmak (39/4); eritmek, çözmek (38/2)
sökül- : Sökün etmek, birbirini ardınca görünmek (28/3)
sökün eyle- : Gelmeye başlamak, yola koyulmak (50/1, 57/1)
sözüm kayıran : Sözümü dinleyen (16/3)
sual et- : Soru sormak (4/2)
suna : Bir ördek cinsi. Daha çok güzeller için kullanılır (20/1, 38/1)
sün- : Yıldırımın çakması (31/1)
şahan : Şahin (52/3, 53/4)
şahbaz : Yiğit (54/2)
şar : Şehir (33/1, 57/3)
şecere : Soy

şer : Kötülük (51/3)
şerinen : Şer ile, kötülük ile (53/3)
şıvga : Taze fidan, yeni süren fidan (23/4)
şimden geri : Bundan sonra (27/2-4)
şol : Şu (32/4, 41/2, 48/1, 53/2)
talan et- : Yağlamak (47/3)
tapılı : Bağlı, sadık (57/3)
tatl'olur : Tatlı olur (21/2)
tay : Benzer, eş, denk (33/2)
tayın : Günlük ekmek ihtiyacı; yiyecek (6/4)
tebdili dolaş- : Şaşırmak (30/2)
tekdir et- : Azarlamak (58/7)
temren : Mızrağın ucunda yer alan demir ki hedefe saplanan kısım budur (45/2)
tezele- : Tazelemek (4/4)
tor suna : Yeni yetişmiş genç kız (38/1)
tuğ : At kuyruğu kıllarından yapılan sorguç (40/3)
tusba : Tosbağa, kaplumbağa (31/1)
tülü deve : Uzun tüylü erkek deve (36/4, 48/1)
tütün : Duman (43/3)
uğru : Ön; atın alnı (9/4); İnsanın ön tarafı
ustam : Ustamın (57/1)
usul : İnci uzun (Güzellerin boyu için kullanılır) (7/4, 20/4)
üç terazi : Bkz. Yedi ülker üç terazi.
üleş : Leş, insan cesedi (43/3, 58/8)
ün : Avaz, ses, kuş cıvıltısı (27/3)
verem : Vereyim (58/14)
viran : Harap ,yıkılmış (36/1)
yaban : Yabancı, tanımadık kimse (53/3)
yad : Yabancı (53/2)
yağlık : Mendil (23/2)
yalı kaval : (Atın) Koşarken yelesinin rüzgâr sebebiyle havalanması (25/4)
yalım : Kıvılcım (31/1)
yangı : Hastalık ateşi (46/2)
yanında'olana : Yanında olana (16/3)
yapaman : Yapamazsın (44/2)

yâr yetimi kal- : Sevdiğini kaybetmek; ondan uzak ayrı kalmak (37/3)
yârân : Dostlar, arkadaşlar (47/not)
yaranısı : Örgülü ve birbirine bağlı saçlar (21/not)
yavuz : Pek iyi, fevkalâde (31/1); sert, katı (46/1)
yay eyle- : Yay gibi bükme; beli yay gibi bükmek, ihtiyarlamak (12/1)
yaylak : Yayla, hayvanların otladığı yer (23/3)
yaylım et- : Yayılmak, otlamak (23/3)
yazı : Ova (14/1)
yedi iklim : Dünya yeryüzü. (Eskiden yeryüzü yedi bölge olarak kabul edilirdi) (54/1)
Yedi Ülker Üç Terazi : Gökyüzündeki takım yıldızlardan biri (26/3)
yedim yedim yet- : Ganimetler arasında bulunan atları yedeğe alıp götürmek (47/3)
yeğin : Fazla, hızlı (26/3)
yeldir- : Boşu boşuna dolandırmak (18/4)
yeşil baş : Ördek (15/2)
yet- : Yetişmek, gelişmek (5/3, 35/3); ulaşmak (31/5)
yetir- : Yetiştirmek (çiçek vs.) (18/3)
yılınan : Yıllarca, uzun yıllar boyunca (6/2)
yir- : Yırtmak, yarmak (31/4)
yolunan : Yolu ile, usûlü ile (6/5)
yoz : Kısır, süt vermeyen hayvan (inek, koyun, vs.) (14/2, 15/5)
yu- : Yıkamak (9/2)
yükün : Yükünü (29/not)
yürün : Yürüyün, yola çıkın (40/3)
yüzüm : Yüzümü (57/5)
zaman mı : Zamanı mı (39/1)
zâr : İnleme (35/4)
zatı zatınan : Zaten, oldum olasıya (8/3, 35/5)
zer-nişanlı : Üzerinde altından izler ve işaretler bulunan süs eşyası (13/1)
ziyankâr : Faydasız, boş (54/4)
zülüf : Yüzün iki yanından sarkan saç lülesi (2/1, 11/4, 20/6, 22/2)

BİBLİYOGRAFYA

Buraya, doğrudan faydalandığımız kaynaklarla Avşarlar ve Dadaloğlu ile ilgili kitap ve makaleler alınmıştır. Konuyu tamamlayıcı bazı eserlere, de faydalanma imkânımız olmadı ise de, bibliyografyamızı zenginleştireceği için yer verilmiştir.

Ahmed Cevdet Paşa : **Ma'rûzât.** Hazl.: Yusuf Halaçoğlu. İstanbul 1980.

——— : **Tezâkir/21-39.** Yayl. : Cavid Baysun, Ankara 1963.

[ALTINAY], Ahmet Refik : **Anadolu'da Türk Aşiretleri/966-1200.** İstanbul 1930.

[ATALAY], Besim : **Maraş Tarihi ve Coğrafyası.** İstanbul 1339/1923; 2. B. Akt. Mehmet Yusuf Özbaş. İstanbul, 1973.

ASLANOĞLU, Ibrahim : **Âşık Velî / Hayatı - Kişiliği - Deyişleri.** Ankara, 1984.

AYDEMİR, Orhan Göksel : "Dadaloğlu'nun Yayımlanmamış Şiirleri", **Türk Folklor Araştırmaları,** 9 (182), Eylül 1964, 3511-3512; 9 (185), Aralık 1964, 3598-3599.

——— : "Dadaloğlu'nun Yeni Bulunan Şiirleri," **Türk Folklor Araştırmaları,** 9 (190), Mayıs 1965, 3745-3747.

——— : "Dadaloğlu'nun İki Karşılaşması," **Türk Folklor Araştırmaları,** 9 (190), Haziran 1965, 3774-3776.

——— : "Dadaloğlu'nun Bilinmeyen Yedi Şiiri," **Türk Folklor Araştırmaları,** 9 (195), Ekim 1965, 3891-3894.

——— : "Dadaloğlu'nun Yayımlanmamış Şiirleri," **Türk Folklor Araştırmaları,** 9 (198), Ocak 1966, 3969-3971.

BAŞGÖZ, M[ehmet] İlhan : **İzahlı Türk Halk Edebiyatı Antolojisi.** I. C. İstanbul 1956; 2. B., İstanbul 1968.

BAYRI, Mehmet Halit : "Halk Şairleri II, **"Halk Bilgisi Haberleri,** 2 (20), 25 Nisan 1933, 164-165. (Dadaloğlu'nun 4 şiirine yer verilmiştir.)

———— : "Dadaloğlu Hakkında Notlar," **Ülkü,** 17 (99), Mayıs 1941, 225-234. (Dadaloğlu'ndan bahseden kaynakların tanıtımı da yapılmıştır.)

BORATAV, Pertev Naili : **Halk Edebiyatı Dersleri.** 1. kitap. Ankara 1942.

———— : "Dadaloğlu" **Yurt ve Dünya**, 4 (36), 1. Kânun 1943, 493-497. (Bu yazı daha sonra şu kaynaklarda da yer almıştır : **Folklor ve Edebiyat II.** Ankara 1945, 121-129; **Folklor ve Edebiyat 1982 II.** İstanbul 1983, 33-39. Bu son yazı "Güney Şairleri" başlığı ile verilmiştir.)

———— : **Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği.** Ankara 1946.

———— : "Çukurova'da Folklor Derlemeleri," Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi, 5 (3), Mayıs-Haziran 1947, 255-273.
(Dadaloğlu'nun 8 şiirine yer verilmiştir : 267-271)
(Bu yazı daha sonra şu kaynakta da yer almıştır : **Folklor ve Edebiyat 1982 I.** İstanbul 1982: 264-286.)

———— ve Halil Vedat Fıratlı : **İzahlı Halk Şiiri Antolojisi.** Ankara 1943. (Hayatı ve 11 şiiri 171. - 180. sayfalardadır.)

BOZDOĞAN, Erol : **Koçyurdu (Endel) Köyü [Osmaniye] Köyü Folklorundan Örnekler.** Erzurum 1978. (Bitirme tezidir.)
(Dadaloğlu'nun 2 şiiri 40. ve 44. sayfalardadır.)

CUNBUR, Müjgân : **Karacaoğlan/Şiirler.** 1. B. Ankara 1973. 2. B. İstanbul, 1986.

ÇELEBİOĞLU, Âmil : "Türk Edebiyatında Yaşnâmeler," **Türklük Araştırmaları Dergisi.** 1, 1984, 150-286.

DADALOĞLU, Nebi : "Cingözoğlu Seyit Osman," **Türk Folklor Araştırmaları,** 5 (100), Kasım 1957, 1588.

———— : "Dadaloğlu," **Türk Folklor Araştırmaları,** 5 (102), Ocak 1958, 1632.

———— : "Cingözoğlu Seyit Osman," **Türk Folklor Araştırmaları,** 5 (104), Mart 1958, 1661.

———— : "Dadaloğlu'nun Bir Şiiri," **Türk Folklor Araştırmaları,** 5 (112), Kasım 1958, 1800.

DEMİRCİ [OĞLU]; Yusuf Ziya : **Anadolu Köylerinin Türküleri.** İstanbul 1938. (66., 67. ve 98.-99. sayfalardaki mahlaslı şiirler Dadaloğlu'na aittir; 97.-98. ve 99.-100. sayfalardaki mah-

lash şiirler ona ait değildir; 202. sayfadaki mahlassız şiir ona aittir.)

ELÇİN, Şükrü : "Cingözoğlu Âşık Seyit Osman/Hayatı - Şiirleri - Sonuç," **Halk Edebiyatı Araştırmaları**, Ankara 1977, 234-266.

EMİR, Sabahat : Bakz. Ali Rıza YALGIN.

ERGUN, Sadettin Nüzhet : **Halk Şairleri / İkinci Kitap / Karacaoğlan**, Konya, 1927.

————— : **Halk Edebiyatı Antolojisi**, İstanbul 1938.
(Hayatı ve 10 şiiri 141. 146. sayfalardadır.)

————— : **Karacaoğlan / Hayatı ve Şiirleri**, 18. B. İstanbul 1963.

[ESEN], Ahmed Şükrü : Bakz. H[alk] B[ilgisi] D[erneği].

[FINDIKOĞLU], Ziyaeddin Fahri : "Bir Mısra Münasebetiyle," **Hakimiyeti Milliye**, 15 Şubat 1928.

GÜVER (Akyiğit), Mehmet : **Kadirli Ağzı / Derleme - İnceleme - Sözlük**, Erzurum, 1972. (Bitirme tezidir.)
(Dadaloğlu'nun 2 şiiri 74.-75. ve 84.-85. sayfalardadır.)

H[alk] B[ilgisi] D[erneği], "Dadaloğlu Hakkında," **Halk Bilgisi Mecmuası**, 1, 1928, 104-106.
(Yazının sonunda, Ahmer Şükrü Bey [Esen]'in derlediği 8 şiire yer verilmiştir: 106-109.)

"Halk Şairlerinden Parçalar : Dadaloğlu," **Kızılırmak**, 218, 2 Temmuz 1933. ,

HİNÇER, Bora : "Dadaloğlu/Hayatı ve Şiirleri," **Türk Folklor Araştırmaları**, 7 (154), Mayıs 1962, 2731-2733.

IŞIK, Mahmut : **Avşarlar/Tarihi - Yetiştirdiği Şahıslar - Folkloru**, Ankara, 1963. (Hayatı ve şiirleri 76. - 103. sayfalardadır.)

KALKAN, Emir : "Dadaloğlu'nun Yeni Bulunmuş Destan ve Koçaklamaları," **Erciyes**, 4 (47), 20 Ocak 1982, 5-7.

————— : "**Avşarlar**," **Türk Dünyası Araştırmaları**, 19, Ağustos 1982, 23-76.

KÂMİL, Erkan : "Bir Afşar Deyimi ve Hikâyesi : Könes Avı," **Türk Folklor Araştırmaları**, 17 (329), Aralık 1976, 7836-7837.

————— : "Ağıtlar ve Destanlar : Abidin Bey Ağıdı," **Türk Folklor Araştırmaları**, 17 (335), Haziran 1977, 8019-8020.

————— : "Halk Şiiri Araştırmaları : Dadaloğlu ve Şiirleri," **Türk Folklor Araştırmaları**, 17 (337), Ağustos 1977, 8070-8072.

KARAER, Mustafa Necati : **Karacaoğlan/Hayatı-Sanatı-Şiirleri**, [İstanbul 1973].

KARAHAN, Abdülkadir : "Dadaloghlu," **The Encyclopaedia of Islam/New Edition**, II/24, 1961, 75.

KOLUKISA, İsmet : **Kayseri Sarız İlçesi Ağzı /İnceleme - Metinler - Sözlük.** Erzurum 1975. (Bitirme tezidir.)
(Dadaloğlu ile ilgili bölüm 41.-47. sayfalardadır.)

[KÖPRÜLÜ], Mehmet Fuad : **XVII'nci Asır Sazşairlerinden Kayıkçı Kul Mustafa ve Genç Osman Hikâyesi.** İstanbul, 1930.

[KÖSEMİHAL] Mahmud Râgıb : **Anadolu Türkleri ve Musiki İstikbâlimiz.** İstanbul 1928.

KULA, Cemal : **Kayseri Avşarlarının Ağzı.** Erzurum 1969. (Bitirme tezidir.) (Dadaloğlu ile ilgili bahisler 6.-7., 17.-18., 19.-20., 20.-21. 117., 120., 133. ve 137. sayfalardadır.)

[MAKAL], Tahir Kutsi : **Dadaloğlu.** İstanbul 1974. 2. B. İstanbul 1975. (Kaynak olarak ikincisi kullanılmıştır.)

Nâmık Edib : Top. **Halk Şairlerinden Âşık Karacaoğlan. / Defter 1.** 1923. (Yazma).

NECATİGİL, Behçet : **Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü.** 12. B. İstanbul, 1985.

OKAY, Haşim Nezihi : **Dadaloğlu / Hayatı ve Deyişleri.** Ankara 1959.

————— : **Köroğlu ve Dadaloğlu.** İstanbul 1970.

ORHONLU, Cengiz : **Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskân Teşebbüsü / 1691-1696.** İstanbul 1963.

ÖZDEMİR, Ahmet Z.: Avşarlar ve Dadaloğlu. Ankara 1985.

[ÖZÖN], Mustafa Nihat : **Metinlerle Muasır Türk Edebiyatı Tarihi.** İstanbul 1930.

ÖZTELLİ, Cahit : **Köroğlu ve Dadaloğlu / Hayatı - Sanat - Şiirleri.** İstanbul 1953. Diğer baskıları, İstanbul 1962, 1971, 1977'dir.

————— : **Üç Kahraman Şair /, Köroğlu - Dadaloğlu - Kuloğlu.** İstanbul 1977.

————— : **Karacaoğlan / Bütün Şiirleri.** 6. B. İstanbul 1978.

PAŞABEYOĞLU, Mehmet : **Avşar İlimiz ve Dadaloğlu.** Kayseri 1968.

PEHLİVAN, Battal : **Dadaloğlu / Yaşamı - Sanatı - Şiirleri.** İstanbul 1984.

[SEVÜK], İsmail Habip : **Edebî Yeniliğimiz / İkinci Kısım.** İstanbul 1932.

TANPINAR, Ahmet Hamdi : **XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi** C. 1. 2. B. İstanbul 1956.

TANSEL, Fevziye Abdullah :"Dadaloğlu Hakkında Tenkiydî Bir Bibliyografya ve Yeni Bir Eser," **Ülkü**, 17 (100), Haziran 1941, 381-384.

TOROS, Taha : **Dadaloğlu/XIX. Asır Çukurova Sazşairi**. Adana 1940.
YALGIN (Yalman), Ali Rıza : "Dadaloğlu'nun Hikâyelerinden Hurşit Bey," **Memleket Mecmuası**, (17), İlkteşrin 1922; (18), Sonteşrin 1922.
———— : "Genç Osman Hikâyesi," **Tarsus Gazetesi**, 19 Şubat 1923.
———— : **Cenupta Türkmen Oymakları**. 1. kısım, İstanbul 1931-1932; İkinci kısım, Ankara 1933; üçüncü kısım, Ankara 1933; dördüncü kısım, Adana 1934; beşinci kısım, Adana 1939.
(Bu beş kısım daha sonra iki cilt halinde, Sabahat Emir tarafından yeniden basıma hazırlanmıştır : I, Ankara 1977 (1. ve 2. kısımlar), II, Ankara 1977 (3., 4. ve 5. kısımlar).
———— : "Gaziantep Halk Şairleri IV : Dadaloğlu," **Halk Bilgisi Haberleri**, 7 (79), Nisan 1938, 158-159. (Dadaloğlu'nun iki şiiri 158.-159. sayfalardadır.)
———— : "Kozanoğulları ve Son Kozanoğlu," **Türk Folklor Araştırmaları**, 1 (3) Ekim 1949, 40-42.

DADALOĞLU

Dadaloğlu, Oğuzlar'ın yirmidört boyundan biri olan Avşar boyuna mensup olup, Kayseri - Kahramanmaraş - Adana üçgeni içinde yaşamıştır.

Şiirleri şekil açısından devamlılık göstermeyen şairlerimizin başında Dadaloğlu gelmektedir. Dadaloğlu, saz şiiri geleneği içinde tabiat duygusunun ve lirizmin hakim olduğu şiirler söylemiştir.

Bu kitap, Dadaloğlu ile ilgili bütün yayınlar gözden geçirilerek hazırlanmıştır.

600.-TL.